BIBLIOTECA NAZIONALE VITT. EMANUELE
13
19 A
32

M

Ex Bibliotheca
majori Coll. Rom.
Societ. Jesu

26 26
D C
38 26
264.38
13.14.6.70

13-19-A-32

PET. GODOFREDI CARCASON. IVRISCONSVLTI, PROCVratoris Regij in fide, Annotamenta in tractatus primi libri Iuſtiniani Codicis,

De Hæreticis,
Ne S. Baptiſma iteretur,
De Apoſtatis,
Nemini licere ſignum &c.

BIBL. SEC. COLL. ROM. SOC. IESV

PARISIIS.
Apud Matthæum Dauîdem Typographum.
1555.

VITTORIO EMANUELE BIBLIOTECA IN ROMA

13 19 A 32

VISVM EST OPVS,
ET PROBATVM SOR-
BONENSIBVS DOCTO-
RIBVS: DONATVSQVE
AVCTOR PRIVILE-
GIO REGIO AD
QVINQVEN-
NIVM.

P. GODOFREDVS CARCASONENSIS, catholicæ veritatis aſſertoribus & defenſoribus, hæreſúmque oppreſſoribus iuſtiſsimis S.

SVPERIORIBVS annis, cùm recens editum eſſet, Hērici Valeſij Regis noſtri, veſtríque ordinis (ô viri principes) longè inſignis herois ampliſsimum in hæreticos edictum, viſum fuit oportunū edere, quæ ipſi in titulum & leges de hæreticis Iuſtiniani Codicis adnotaueramus. Propterea eadē, tum per Lutetiam iter à Regia facientes typographo tradidimus: qui quidē

haud multò pòſt obiit. Vnde illa nondũ excuſſa, quum denuo nunc Lutetiam peruenimus, in manus noſtras redierũt. Cæterùm alij typographo daturi eadem dum relegimus, inceſsit cupido ipſa iterum deſcribendi, quò longè multa cõmodè mutaremus, tũ adderemus, tum demeremus: at ea mox refrixit & repreſſa eſt, imprimis conſideratione noui laboris in iis inſumendi, nunc certè nobis impoſsibilis tum valetudine oculorũ (qua itineris nuper acti incommoditate non parum angimur ac periclitamur) tum aliorum negotiorũ neceſſariò, quamprimum benè valuerimus, obeundorũ magnitudine: deinde etiam quòd ea ipſa, grauiſsima Sorbonicorum Theologorum cenſura, nulla ex parte impia,

ac minimè indigna, imò verò perutilia iudicata ſunt. Addidimus autem his quædam, vt ſitu, ita & materia præcipuè coniuncta, quæ parata habebamus: & ipſa oſtenſa, nec improbata præcipuis aliquot Sorboniis Doctoribus. Quæ & ſemper nobis vtique tantùm rata fuerunt, ſi ab eccleſia non diſſentirent: vt & cętera noſtra rata eſſe volumus, ſi catholico ſenſui conſonent, vt intentione noſtra omnino conſonant, & planè conſentiunt. Ea verò vobis nuncupamus viris omni honore dignis: cætera haud dubiè emiſſuri quamprimum commodè licebit. Etenim nos nil moramur ſemel abſoluta edere, quę iam prodeſſe poſſunt, & vel ipſi poſtea, ſi vnquam vacet, emendatiora daturi ſumus. Neclaboramus

impenſiùs, vt nihil reprehenſibile ſit in noſtris ſcriptis. quod etiamnum permulti faciunt in ſuis, malentes diu ac multum anxiè polita dare, quàm vtilia multa. quos eo quidem omnino laudamus, quòd egregia quadam opera rem literariam iuuent, nõ quòd aliquid irrepræhenſibile pœnitus pręſtare poſſint, & digna cœlo volumina ſe efficere credant, perpetuitatémve ex iis, quemadmodum ethnici, optent, & de terrena vita & fama æſtiment. Itaque nomen ſuum æternùm manſurum, libris illis ſuis inſcriptum, mirè geſtiant. ſiquidem & ipſe (vt mittam alios pleroſque omnes, etiam ſummos in omni genere ſcriptores: quorum neminem non alicubi cæſpitaſſe conſtat) M. Tullius, quem præ cæ-

teris admirantur & æmulãtur eius genij homines, ſæpè lapſus memoria, falſò pleraque ſcripſit, ac ſolœciſmos admiſit, quos priſci grammatici notauerũt. Adhæc præclarè admonet Apoſtolus mundũ tranſire, & concupiſcentiam eius: qui autem fecerit voluntatẽ Dei, manere in ęternum. nec vult Chriſtus nos gaudere quòd nomina noſtra ſcripta ſint in libris, ſed quòd ea ſcripta ſint in cœlis. denique non minus ſcitè quàm piè illud oratur, vt ſic tranſeamus per bona temporalia, ne amittamus ęterna. Habete igitur & iã vos, hæc qualiacunque modò non inutilia, vobis deditiſſima ſcripta (optimi vindices) & æternùm valete, cùm veſtri & religionis amantibus omnibus. Lutetiæ 8. Idus Decemb. Anno veritatis de terra ortæ. 1554.

PETRI GODOFREDI

CARCASONENSIS IVreconſulti procuratoris Regij in fide, notamenta in tractatum de hæreticis & aliquot alios proximè ſequentes Iuſtiniani Codicis.

Codicis Domini Iuſtiniani ſacratiſſimi Principis ex repetita prælectione libri.1.Titulus quintus.

De hæreticis & Manichæis & Samaritis.

PLVRIMA Tertullianus presbiter Euſebius, Epiphanius, Philaſter, Irenæus, Auguſtinus, Io. Damaſcenus, & alij de hæreticis & hæreſibus literis mandauerunt. Scriptores de hæreticis & hæreſibus. *Philaſter centum viginti octo hæreſes arbitratus eſt computandas. Qui tamen quaſi neſciens quid hæreſis eſſet,* 128. Hæreſes Philaſtro. *vt cæteri plerique, quædã hæreſes eſſe dixit,*

quæ hæreſes non ſunt: vt habere annos creationis mundi incertos: qui & incerti videntur, vt docet Alphonſus Caſtrenſis in omnes hæreſes. lib. 2. vnde & illa lata hac in re diſputatio apud Ioan. Driedonem in opere de ſcript. ſac. & dogmat. eccleſ. & profectò ferè tot inuenies de annis mūdi opiniones quot ſunt ſcriptores: licet nemo pauciores quàm Hebræi ponāt annos. Quibus equidem plus credendum videretur, ſi non etiam inter illos non conueniret de calculandi ratione, vt oſtendit Sebaſt. Munſterus in Hebraico calendario: & de hoc alibi latiùs.

Anni creationis mū-di incerti.

Porrò ipſe Auguſtinus tempore licet Philaſtro poſterior, & Auguſtino Damaſcenus, adhuc longè minores numero notauerūt hæreſes, declararúntque vnam aliquando hæreſim pluribus nominibus nuncupari. quod & Caſtrenſis ſentit, & denotat lex, quicunque. inf. hoc tit. & c. ſancta. §. hæc et. diſ. 15. vt ſæpe contingit in ſimilibus, iuxta. c. prouinciæ. 99. diſt. Idem verò Aug. illo lib. quē de hæreſibus ad Quoduultdeum ſcripſit, quædam apud autorē vnū ſe inueniſſe profitetur, quæ apud alium nō inuenit, putans plures adhuc eſſe hæreſes, quàm etiam ipſe ſcire potuerit:

Pauciores hæreſes Auguſtin. & Damaſ.

Vna hæreſis plurifariam appellata.

eſſéque multas hæreſes, quarum autorum nomina ignorantur, teſtantur Gelaſius & Iſidorus in c. ſancta. 15. diſt. & c. quidam. 24. q. 3. & Franciſ. Picus in vita Ioan. Pici patrui, ſcribit eum ducentas hæreſes inueniſſe: quas ſigillatim non modò eluminare & profligare propoſuerat, ſed et pariter docere qua ex parte Philoſophiæ non ritè perceptæ ſuos errores traxiſſent aut ſurcillaſſent quæ probè feciſſent haud dubiè, vt multa alia eccleſiæ longè vtiliſſima, vir omnibus ſtudioſo conducentibus maximè omnium præditus. quòd ſi ſtudioſorum ſemper præmaturus eſt obitus, vt qui vtiliter incœptum ſemper abrumpat, vt ſcribit Plinius Cæcilius, quanto deplorandus etiamnũ videtur omnibus tanti Herois tam citus receſſus? niſi quòd magis viuere credatur, & nihilominus det quotidie Deus eccleſiæ ſuæ viros bellatores, qui hoſtes eius proterunt, nec deficiunt, vt & ſacra cũ experientia teſtantur. Sed quæſieris quid eſt hæreticus? & in primis vt ait Auguſtinus non omnis error hæreſis eſt. & certè quid faciat hæreticum regulari difinitione comprehendi aut omnino non poteſt, aut difficilimè poteſt. animaduertendúmque non teme-

Plures hæreſes, earũque autorũ nomina ignota.

200. Hæreſes Io. Pico.

Laus & deploratio Io. Pici.

Difficilis definitio hæretici.

Nō temerè quiſquā dicendus hæreticus.

rè quenquam vocădum hæreticum, vt idem dicit de apoſt.ſermo.12. & licet catholici hæreticos poßint eo nomine appellare, ab eo tamen nomine, in dubiis ſcilicet, abſtinendum eſſe conuenit, vt habet Alphonſ.caſtrēn.etiā dicens, Cū nomē hæreſeos graue ſit & inuiſum Chriſtianis auribus, turpe eſt id temerè cuiquam impingere. proinde quoq;. DD. Auguſtinus & Hieronymus, ſed & Ruffinus, ac poſt hos magnus ille Picus, & Eraſmus ex profeſſo cenſent, nemini in eo crimine diſſimulandum, & eam iniuriam acriter repellendam, nec debere quenquam in eius ſuſpicione eſſe patientem: glorioſum equidem eſſe Chriſti exemplo patiēter iniurias tolerare: at vnam notam hæreſeos qui ferat vel diſſimulet, non eſſe Chriſtianum: eam hæreſeos inſimulationem eſſe, in qua tolerantem eſſe impietas ſit, non virtus. Iuxta quod & tradidit Gerſonenſis Theologus, infamatum de hæreſi, teneri purgare ſe coram iudice legitimo, etiā nemine accuſante: teneri enim ſeruare famā propriam & ab aliis ſcandala præſtita remouere: facitque c. de crimine.15.q.1. ſunt tamen multi (vti ſcripſit caſtren.) nihil magis habentes in promptu quàm hæreſis no-

tam, quam pro libito obiiciant, non expendẽtes de qua re aut de quo loquuntur. id quod nonnulli faciunt vt ipſi piiſsimi videantur, præſertim qui eius farinæ ſunt, & timent ne ſuſpecti habeantur, vt & ipſi aliquando experti ſumus. Vnde dixit Laurentius vtinenſis quadrageſ. ſer. 28. eum qui taxat aliquod vitium ſuperſtitioſe, habendũ eſſe in eo ſuſpectũ. & ſimiliter traditur à noſtris, inſtrumentũ ob id præſumi ſimulatũ, quòd in eo expreſſũ ſit, quicquã dari nulla fraude interueniente, iuxta gloſſ. In l. ſi quis ſub conditione. ff. de cond. inſt. & latè feli. in c. ſi cautio. de fi. inſt. & breuiter Ioan. Arn. cautel. 66. proptereáque, inquit præclarè M. Fabius ſenior declam. 315. colite homines innocẽtiã, & nullam ſpem impunitatis ex ſecreto ſcelerum concipiatis, licet nulli hominum proſpexerint oculi, licet nulla cuiuſquam mortalium conſcientia interueniat, ſub cœlo tamẽ feciſtis, & ille fuſus per omnes rerũ naturæ partes ſpiritus adfuit, erat. erat illic potentior teſtis, qui non apud iudicem quidem dicet, nec oratorum interrogabitur artibus, ſed loquetur ore veſtro. Atq; huc pertinet quod dicemus, inf. ad l. quicunque. verum quoque dictum in

Cur quidã temerè alios dicant hæreticos.

Calumnia hæreſis lõgè notabilis.

l.1.de hær.graue eſſe & digniſſimum damnatione,malitioſe inſontibus hæreticam imponere prauitatem.& notatum à clanaſio in ſum.verb.inquiſitor.§.5. Inquiſitores citantes aliquos tanquam hæreticos,cùm non ſint, excommunicatos eſſe ipſo facto. In eóque eſt textus amplior.In.§.penul.d. clem. quæ certè ſpeculum quoddam eſt totius officij inquiſitoris. Eſt autem hæreticus qui ſemel Chriſto dedicatus, id eſt baptizatus & chriſtianus factus, errat in fide,dogma falſum, fidei chriſtianæ, ſacris literis, vniuerſali eccleſiæ traditioni repugnans, tacitus vel dogmatizans affirmat, ſeu etiam in his dubitat, vt habet inſigne exemplum Hildebrandi papæ: quem quidem Beno Cardinalis ſcribit Infidelem fuiſſe, vt qui ieiunium Cardinalibus induxerit,vt oraret & ſciretur, an Beregarius vel eccleſia Romana de corpore Domini rectius ſentiret,& qui ſignum de ea re quæſiuit,quod petente b.Gregorio ad firmandam mulieris fidem factum eſt,quando panis Chriſti,formam accepit digiti. Item ad hæc Archidiaconus in canonem non oportet 24.q. 1.cap.1.de Hære. & ibi Doc. Grillandus lib. 1.de Hæretic.q.2.Ioan.Lupus in allegat.hæ-

Speculum inquiſitorum.

Definitio hæretici.

Dubitatio Hildebrandi hæretica.

reſ.§.5.c.Rogamus & c.ſi pet.c.alienus.24. q.1. & hæc Hæreticum diſcernunt à ſchiſmatico : qualis eſt ſeparatus ab eccleſia, etſi non errans vel dubitãs malè. Verũ eſt ſchiſma ad maius malum, hunc ſcilicet errorem diſpoſitio, ſicut & hæreſis ad ſchiſma, vt traditum eſt à Tertulliano, & Auguſtino, & Alph.Caſtrenſi, ac Polydoro de Inuento.rerũ lib.8.cap.4.De quo & c.quia c.quoniam.c. quicunque.c.pudenda & ſeq.24.41.c. inter Hæreſim & ibi gloſ 24.q.3.& tit.de ſchiſma & ibi Doc.Gõdeſaluus in opere hæreſeos q.3.& Paul.Gillandus prædicto loco. Inſuper hic error particularis eſſe debet. Quoniam ſi quis totam fidem abiiciat, iam non hæreticus, ſed apoſtata videtur dicendus, vt Iulianus Imperator, de quo 11.q.3.cc.Iulianus & apud Ammia.Marcellinum lib.15.& 21.& tripertitæ hiſtoriæ lib.5.& 6.& apud b.Baſilium, & in vita ipſius per Bernhar. Guidonem epiſ.Lodonen.conſcripta, & alibi ſæpè.quanquam ea traditio videtur confundi iure canonico, & dici hæreticum, apoſtatam hominem ritum chriſtianum ſuſceptum omnino deſerentem c.contra. de Hær.In.6.reliquias autem erronei ritus retinentem apoſta-

Differentia hæretici & ſchiſmatici.

Differẽtia hæretici & apoſtatæ.

tam.c.quidam. de Apoſt. & id non abſurdè vel ex ipſo vocum etymo, vel quia & hic reliquias priſtini ritus retinens exuere omnem religionem videtur:cùm non ſit conuentio Chriſto cum Belial: & ſi quis circuncidatur nihil proſit illi Chriſtus, vt ait b.Paul.2. ad Corin.cap.6. & ad Gala.5. Sícque delinquens in vno fiat omnium reus vt habet b. Iacob.cap.2.de quo item dicemus Tit. de apoſta.

Pertinacia quid facit.

Quod verò conſummatum hæreticum facit, pertinacia eſt his adiũcta. Et pertinax eſt qui adeò pertinaciter hæret ſententiæ propriæ, etiam in iis quæ definita non ſunt, vt eccleſiæ quantumlibet monenti paratus ſit reſiſtere: quíque in expreſſis & definitis repugnat, & contradicit, etiam ſi dicat paratum ſe corrigi per eccleſiam vel concilium, hæreticus cenſendus eſt. Eo ipſo enim quòd eccleſiæ definitioni cognitæ contradicit, pertinax eſt. Hæc ex ſententia Alphonſi Caſt. li.1. & Guliel.Okan in ſuo dialogo. vbi &

Pertinax quis.

Pertinax hæreticus eſt quis pluribus modis.

parte prima lib.4.cap.22. pertinacem hæreticum eſſe dicit, qui cogit aliquem pertinaciter defendere hæreſim: & qui cogit iurare aliquem, quòd hæreſim pertinaciter defendet. Quod & magis videtur, ſicut ſimiliter

habetur l. De acceſſionibus. De diuerſ. & temp.praeſc. Et ad haec c. dixit. &,c. qui in eccleſia & c.qui aliorũ.Et ibi gloſ.23.q.ca. 3.Bal.Paulus Caſ.& Iaſ. in rub.de ſum.tri. ſup.& Lupus,in praedicta alleg.§..3. & ſeq. Fœli.ad rub. de haere. Franciſ. Syllacenſis in tractatu de fide catholica cap. 25. Praeterea generaliter in quibus notabiliter poteſt eſſe ſuſpicio haereſis, ea praeſumitur, vt in ſimonia c.presbiter.c.benedictio, & ſeq.1.q.1.ca. 5.de ſimo.Tho. Illyricus in inuectiua contra malos Chriſtianos. Et in ſimilibus, quorum meminit Vitalinus in opere malef.tit. de crimine haereſeos, & gloſ. in c.3. de haere. & gloſ. in c.Inter haereſim 24. q.3. & Ioan. Faber in hũc ipſum titulum explicant Gondiſſal.q.1. & Alphonſ.lib.1.cap.1. quod pro variis locorum & vel temporũ humanis affectibus eſt variãdum.Nã olim quidẽ,cũ cõmuniori & vehemẽtiori affectu Chriſtiani ſacra reuererẽtur, ſi quis ea pecunia tractare intelligeretur, ſtatim non tantũ flagitiũ auſus omnino putabatur,niſi etiam id ſibi licere quodãmodo arbitraretur.Nunc verò dudũ, quoniam veluti deſpicatui haberi cœpta ſunt ſacra,cùm ex iis maximè ac veluti vnicè re-

Hæreſis in multis præſumitur,& quid in ſimonia.

ditus curetur, ab iis etiam ferè omnibus, qui illis præſides deſtinantur, & nemo iam illis niſi conductitius & licitator maximus deſer uiat, non adeò ſimonia, ſed quiduis aliud ma gis hæreſis ſuſpicionẽ ſubire videtur. Sed & variè aliâs hæreſis præſumi dicitur, vt in ſchiſmate, c. aduocauit. 34. q. 1. Itẽ in eo qui moriẽs cõſolationis cauſa hæreticos ad ſe vocauit ca. 3. de hær. In 6. Item in eo qui alios, cùm poteſt, ab hæreſi non reuocat cap. 2. de hære. Item in vehementi blaſphemia, vt docent Fran. Scyllacen. præd. trac. cap. 16. Ponzinibius tracta. de lamiis col. antenp. noſter à Craſſalio lib. 1. regaliorum iur. 3. cataldi. tracta. ſynd. nu. 153. Iaſ. in § Item ſi quis nu. 60. de Actio. inſt. & qui additamenta fecit ad prædictum Vitalini opus maleſi. tit. de blaſph. & nos alibi latius. Item in contractu matrimonij, qui fit publicè ab eo, qui cùm ſemel profeſſus eſſet religionem, reliquit monaſterium Pan. in c. de homine de cæleb. miſſ. Marſilius in tit. ad leg. cor. de falſ. ff. Nicol. Bertrandus in repet. cap. vt inquiſitionis. In præfa. de hære. In 6. & adhuc Pan. in c. cùm quidam. De iureiu. id quod traditur & de presbytero ac cæteris in ſacris exiſtẽtibus cle-

Præſumitur hæreſis in ſchiſmate.

In eo qui conſolari vult ab hæretico.

In eo q nõ corrigit hæreticos.

In vehementi blaſphemia.

In initiato religioni vel ſacris vel matrimonio publicè item vxorari volente.

ricus, ut per Ioan. Lupum. in rub. de donat. inter vi. & vxo. & Diaziũ in praxi criminali fori canonici cap. 74. Item in contractu matrimonij qui ſit ab eo qui iam aliam habet vxorem ſeu ſponſam verbis quidem præſentibus ſibi factam Franc. ad princ. c. accuſatus. Geminia inibi ad § ſanè. De hæret. in 6. Villadiegus q. 9. Rebuff. in concord. titu. de publi. concubin. ſi. §. Item in fœneratore nimium impudenti. Areleta in ſuo tracta. hæreſ. not. 5. Scyllacen. cap. 15. Et horum argumento & ſimilitudine cùm in aliis multis caſibus, tum in comedente prohibita idem vſitatum eſt. In quo etiam facit ſingulariter Florens Tertullianus lib. 2. aduerſus Marcionem hæreticum de Adamo ita ſcribens: quis dubitauit ipſum illud Adæ delictũ hæreſim pronuntiare, quod per electionẽ ſuã potius, quàm diuinæ ſententiæ admiſit? niſi quòd Adam nunquam figulo ſuo dixit: non prudenter definxiſti me: confeſſus eſt ſeductionem: non occultauit ſeductricem: rudis adhuc hæreticus fuit, non obaudiit, non blaſphemauit, nec reprehẽdit autorem quem à principio ſui optimum inuenerat, & ipſe ſibi forte iudicem fecerat à primordio. Licet & referens crimen

In impudẽti fœneratore.

In comedẽte ꝓhibita

in mulierem, & mulier in ſerpentem vel in criminis attenuationem appellauerint hunc, denique vel Deum etiam ipſum quodammodo: etſi quoque eos pœnituiſſe conſtat, vt & docetur in c. ſerpens. de pœni. diſ. 1 Huiuſmodi ſunt etiam quæ retulit Ioan. Charlerius Gerſon. in lib. de auferibilitate, & nos etiam confirmabimus. Vt cùm aliquis ſuſtinet excommunicationẽ vltra annum. Item cùm citatur ſuper materia fidei, nec reſpondet. De quibus dicemus in auth. gazaros inf. eo. Deinceps etiã cùm renuit facere abiurationem, in quo c. excommunicamus. 1. §. adiicimus & ibi Pan. & fœli. de hære. Quartò vel timore mortis negans fidei aliquid. Quintò exercens actum hæreſis, nempe iuxta c. nũc autem & & ibi Prępoſ. col. 3. & 3. not. 21. diſ. & Marſil. in l. ex S C. ad fi. de ſicc. ff. quanquam eiuſmodi quicquam abſoluta coactione admiſſum non iniicit notam alicuius reatus, cap. 3 §. propter. in fi. de baptiſ. Sextò notatus ſuſpicione leui. de quo l. 2. inf. eo. Septimò conuictus falſis teſtibus. 8. vocatus à iudice ſi non ire potuit, vt hæreticus etiam damnabitur, etſi ſit papa à concilio generali poterit deponi, inquit ille præd. loco, conſid. 18. hæc

In annali excõmunicato.

In vocato fidei cauſa nec comparenti.

In eo qui renuit abiurare hæreſim.

In eo qui mortis timore negat fidei aliquid vel aliàs agit in fidem.

In eo qui de hæreſi conuincitur falſis teſtibus, qui veri putantur.

In eo qui vocatus ob fidẽ nõ poteſt cõparere, & poſſe putatur.

quidẽ duo vltima ad prædicta pertinent, & poſſunt vera & iuſta videri, cùm & eccleſiaſtica iudicia non fiant de occultis, ſed apparentibus quidem factis. Vnde nõnunquam ipſa quidem innoxia falli cõtingit Fran. Scyllacen. cap. 27. c. in actionem. de pœni. diſ. 1. c. à nobis 2. de ſen. exco. c. 1. de crimi. falſ. ideóque putandum eſt cognita veritate taliter damnatos reſtitui. In quo notata per Paul. Caſ. & Franc. Curtium in l. 2. §. quòd ſi actor. In gloſ. verbo, pro confeſſo, ibi, tu dic. ſecundum Ioan. quòd ſic, de iureiu. propter calum. dan. inf. & per Thomam Doccium in conſilio, quod incipit: Omnipotẽtis dei &c. In præſenti cauſa. Poſitum cum altero conſilio Mariani Socini poſt tracta. Anto. Canari de excuſatore, & Bartol. conſil. 107. & quod Bartolo. Brixienſis quæſtionum venerabiliũ 80. & nos ſimiliter in inſcriptionem ſecundæ conſtitutionis proœmialis codicis verbo, triumphator, ſup. & item pulchrè Bald. cõſ. quadringẽteſimooctauo. facítque Marſil. not. 473. & Angel. in l. cùm ab. de requir. re. inf. Verùm præſumptione quoque pertinax omnino hæreticus eſt, quem talem deprehenſum ſtatim non pœnitet, & qui in hæreſim la-

Damnati vt hæretici ex cauſa reſtituuntur.

Plurifariã præſumitur pertinax hæreticus.

pſus videtur, etiam aliam quàm de qua accuſatus erat c. ad abolendam. & cc. excommunicamus. De hære. & c. 3. c. ſuperiori & c. accuſatus. eo tit. in 6. in quo aduertẽdum eſt, quod Apoſtolus inquit ad Titum ca. vlt. vel poſt vnam & ſecundam correptionem hæreticum deuitandum: quia ſubuerſus eſt qui eiuſmodi eſt: & delinquit cùm ſit proprio iudicio condemnatus. Et idem apud Auguſtinum relatum à Gratiano in c. dixit 24. q. 3. quod facilè coniicere licet, accipiendum eſſe, vt poſt vnam, vel etiam, ſi quando fortè videatur & ad ſummum duas correptiones pro pertinaci talis ſit iudicandus & morti tradendus, hoc eſt iudicio mortis relinquendus, vt b. Thomas ad ipſum Apoſtolum dicit. Idque ex b. Ambroſio in c. quæ dignior. 24. q. 1. vbi dictum Apoſtoli ita citat. hæreticum hominem poſt vnam correptionem deuita. Et ita quoque ad verbum b. Irenæus lib. aduerſus hæreſes 3. cap. 3. & b. Cyprianus aduerſus Iudæos lib. 3. cap. 78. Sed certè germanus Apoſtoli ſenſus primùm videtur & traditus ibidem, & à Tertuliano lib. de præſcriptionibus hæreticorum, monendos eſſe quidem hæreticos, vt reſipiſcant, ſemel vel bis:

Animaduerſio in l. cũ Apoſtoli ad Tit. vlt.

quòd ſi poſtquam id factum fuerit non conuertantur, amodo eorum conſortium & colloquium omnino vitandum, ne videamur communicare operibus eorum malignis, & ne quam labem perfidiæ poßint aſpergere, d. c.quæ dignior. & c. omnis qui recedit. & ſi. 24. q. 1. iuxta id maximè quod præceperat Chriſtus Matth.18. de fraterna correptione. De qua & in c.ſi pecc.2.q.1. in quo & certè animaduertendum, b. Paulum breuius loqui ad Titum, quem ſcilicet antè inſtruxerat & eccleſiæ cretenſi præfecerat epiſcopum, quando ait, poſt vnam & ſecundam correptionem deuitandum hæreticum, intelligens vtique per hoc tertium, quod Chriſtus exprimit, eccleſiæ poſt hæc denuntiatū(cùm ipſe eccleſiæ inquam eſſet præfectus) & ita iam eccleſiæ reſiſtentem & traditum ſathanæ & anathema exiſtentem, ſecundum quod idem ait 1.ad Timoth.1.& ad Galat.1.& 1. ad Corint.16. hoc eſt excommunicatum, veluti ethnicum & publicanum habendum. quem pariter habendum ab alio ſemel eccleſiæ denuntiatum, vel eccleſiaſticorum præfectorum negligentia, vel ipſius contumacia incorrectum perſiſtentem docuerat Chriſtus.

Porrò b. Paulus ita quidem non aliâs iudicandum eiuſmodi hominem & ſeculari iudicio tradendum dicit, cùm deſtituta facultate agendi quæ conuenirent, & auxilio ſeculari (ſicut princeps eius Chriſtus antea in mundo non habens vbi caput reclinaret) initio eccleſia, inter ſe quidem quodammodo, non de iis quæ foris eſſent vllo modo iudicaret (quod idem docet 1. ad Corint. 5. & 6.) donec Conſtantinus magnus orbis princeps fidem Chriſtianam planè profeſſus permiſit eccleſiã iure ſuo agere, & fauit illi. cap. 2. diſ. 15. Vnde tandem illos iudicari planè decretum eſt, quemadmodum eſt notatum, & Qui ſint Manichei. *dicemus latiùs ad l. manicheos. Inf. eo. porrò quales ſint manichæi videre licet apud Gratianum ex Iſidoro in c. quidam. 24. q. 3. & quales plerique quorum mentionem poſt orthodoxos & receptos ab eccleſia ſcriptores facit canon, ſancta 15. diſ. & quædam leges* Qui ſint Samaritæ. *inf. hoc tit. De Samaritis autem, qui & ſamarei, & Samaritani dicũtur, fit mentio & in ll. antep. & penul. inf. eo. at non omnino qui ſint exponitur. Et poteſt quidem videri* Qui ſint Donatiſtæ. *taliter vocatos Donatiſtas, qui vel ex Iſidoro notiſſimi ſunt, & habeutur inf. eo. ll. 4. &*

5. ídque

5.idq; ex D.Auguſtino in lib.aduerſus Fulgentium Donatiſtam cap.2.itadicente:iam Donatiſtas in Samaritanis incipe ſpeculari. Samaritanorum dogma regnorum libro docente(nempe 4.reg.17.)tale fuit:Deum timebant, & ſimul figmenta colebant. Hoc & vos facitis: Deum metuitis, & figmentum luteum Donatū,pariter colitis,& cæt. Vnde autem Samaritani dicti ſint tradit Theophilactus in Euan.Ioan.cap.4. Sed & videtur ex eodem ſatis Samaritanos hoſce dici poſſe hæreticos veteris legis:quia tum primum barbari olim,qui Samariam incolebāt, non omnes libros legis receperunt,ſed quinque tantum Moſis, Geneſim,Exodū,Leuiticum,Numeros,& Deuteronomiū: neque perfectè ab impietate diſceſſerunt: & poſterioribus quidem temporibus abſtinuerunt ab idolorū cultu,Deúmque coluerunt.Quare & hi hæretici taléſque non ineptè dici potuerunt,& inter hæreticos numerari: quemadmodum & de Paganis dicemus inf.eo.l.cognouimus.Itaque b. Ioan. Damaſcenus, iſtos Samaritanos inter hæreticos commeminit lib. de hæreſibus eorum hæreſim inquiens,à Iudæis antè ortum habuiſſe, quàm hæreſes apud græcos natæ eſ-

ſent, & cæt. De hiſque memoriam agit. Origenes ſuper numerum homil. 25. & in Matt. homil. 22. & Procopius de ædificiis Iuſtiniani lib. 5. vbi meminit & colloquij Chriſti (de quo præd. cap. 4. Ioan.) cum Samaritana muliere, ſingulariter explicans quod Chriſtus prædixerat, futurum tempus in quo ſamaritæ non erant adoraturi in monte, quem inhabitabãt, qui Gariſis dicitur, ſed veros adoratores. Cùm enim tempore Zenonis imperatoris Samaritæ collecta multitudine in vrbem proximã Neapolim Paleſtinæ inſiliiſſent, & Chriſtianos habitatores & templa & miniſtros crudeliter ac nequiter vaſtaſſent, Zenon in illos dignam vltionem ſupplíciaque exercuit: atq; ex monte Gariſi Samaritanos ſine mora expulit, ac confeſtim Chriſtianis habitandum dedit. Eóſque tandem Iuſtinianus maxima ex parte Chriſtianos fecit. Sícque adorarunt ibi, ſecundum quod dictum eſt, veri adoratores Deum, ſcilicet patrem in ſpiritu & veritate, hoc eſt in ſpiritu ſancto, & Chriſto ipſo, qui eſt veritas, vt ipſemet teſtatur: ita trinitatem perſonarum & vnitatem ſubſtãtiæ Dei vnius optimi maximi confitentes. In quo & inter alios

Declaratio loci Io. ex Procopio.

conuenit magnus Cyrillus in ſuo theſauro. ac de his Samaritanis integra eſt Iuſtiniani nouella 144. Cæterum nota hîc cum gloſs. dictionem, &, poni etiam inter genus & ſpeciem. Quod & ſimilibus pleriſque rubricis vtriuſque iuris frequentiſsimum eſt, & eſt tex. in l. fi. ibi capitali & vltimo, & ibi notat caſtren. de iis qui ad eccleſ. confug. inf. & de hac dictione & ſimilibus multa colligit Franciſ. Pauinus tracta. De off. & poteſt ca. ſed. vacan. prælud. 3. Dictionis Et, natura.

LEX PRIMA.

Priuilegia.) *Huc & vide l. 7. inf. eo. & Accurſium Salicetum, Fabrum. Et inde nota, qui eſt puniendus, non debere habere præmium. Quod nimiũ conuenit iudicio humano. quo videmus iuſtitiæ canonem ſeruari debere. Qui eſt, vt puniendus puniatur: tantum abeſt vt præmio merenti tantum debito donetur: vt & is corrigatur, & cæteri à ſimili malo deterreantur. quandoquidem omnis pœna nõ tam ad dictũ pertinet, quàm ad exemplum vt ait Quintilianus ſenior decla. 274. & latiùs dicemus in l. manich. inf. eo. Faciũntque notata à* Puniẽdus, præmio carere debet.

nobis in.3.cōſtitutio.prœmia.§. ſupradictis. ad fi.ſup.cum ſi.2.inde nota priuilegium dici præmium:& ideo malè meritos priuilegio indignos eſſe, quod Baldus notat in l. teſtamenta. De teſta.milit.ff. quales intelligas & qui illis communicant, quos tanquam omnia, hoc eſt voluntatem Dei(qua omnia conſtāt) deſerentes & peruerſæ voluntatis electioni adhærentes, ab omnibus deſeri oportet. Itaque mutuum dans hæretico ob refectionem domus, non gaudet priuilegio ob eiuſmodi aliàs conceſſo, de quo in l.creditor.1.de reb. cred.ff. & ibi hoc tradit Iaſon. Facítq; auth.ſequēs, & magis ac omnino l. Arriani inf. eo. cum c.ſicut.eo.ti.in decretalib.necnon quod diximus in 1.not.cum ſim.3. videtur hinc notari poſſe cauſam eſſe, quæ cùm exiſtat, inducat aliud quod aiunt cauſatum: ídque vt ſit neceſſe eſſe cauſam eſſe, vt in vniuerſum tradit & Bartol.in l.vbicunque.col.1.de interrog. actio.ff.& de priuilegiis legum docet maximè hic tex. cum ſequenti auth. & magis eo in loco vnde eſt ſumpta qui eſt in Nouella 109. vt iis tantum intelligantur conceſſa, qui tales ſunt, quales communiter ij quibus leges ſunt datæ, his nempe ſubditi & parē-

Priuilegiū dicitur præmium.

Nō eſt priuilegiū cuinſcunque mutui dati hæretico.

Cauſæ & cauſati cōiunctio.

tes & in ea religione verſantes, quæ eſt ſumma & caput omnium legum, & reipublicæ firmamentum. Et ſimiliter de ſimilibus priuilegiis not. in c. quod verò. 33. q. 2. & à Bal. in conſ. 379. ad fi. facítque in proœm. ſuo. ff. & ad idem optimè in auth. ſeruis de epiſ. & cl. ſup. & Fran. Lucanus tracta. de priuile. fiſ. col. 2. & adde huc l. cognouimus. & auth. idem. & ibi not. Inf. eo.

LEX SECVNDA.

OMnes. nemo vlterius conetur quæ repererit profana præcepta vel docere vel diſcere.) *Huc appoſitũ eſt ſubiicere, quod legitur in cõſtitutione Valen. & Martiani Impp. poſita in lectis eccleſiæ conciliis, poſt Chalcedonenſe concilium, exiſtente minus integra inf. eo. l. quicũque. Ita enim fore vt materia ſubtrahatur erroris, ſi peccatorum & doctor defuerit & auditor. Quòd ſi qui eiuſmodi vel doceãt vel diſcant, iis communicent vel conſentiant, eorũ damnatione ſeipſos inuoluunt, vt habet Symmachus Papa in Apolog. aduerſus Anaſta. Imperatorem, & canon, Acacius. 1. & ſeq. 24. q. 1. & vide hîc gloſſ. & tradita in l.*

Docentes & diſcẽtes impia plectuntur.

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

math. de epiſ. aud. ſup. & in l. Mani. Inf. eo.

Nec Antiſtites eorum audeant fidem inſinuare, quam non habent: & miniſtros creare qui non ſunt. *Vide conuenientes textus in lege: quicunque. §. idcirco. inf. eo. cano. omnis. c. alienus. c. hæretici. c. pudenda. c. miramur. & ſeq. 24. q. 1. c. non oportet & ſeq. c. ſi quis. c. maledicam. c. quod quidam. 1. q. 1. c. 3. de. hære. in 6. Item Seluã. trac. benef. par. 2. q. 12. & not. in c. duobus. de ſen. excom. in 6. Porrò hinc nota quod vulgò dicitur, & dixit Innocentius papa in epiſtola ad epiſcopos Macedoniæ cap. 3. quod quis non habet, dare non poſſe. Idem c. quomodo: de conſec. diſ. 4. & ſimiliter l. nullus. & ibi not. de decurion. inf. & l. ſi feriatis. de recep. ar. ff. vbi & notat Bal. quod nullum eſt, non poſſe dare robur alteri. facítque regul. non præſtat impe. cum ibi. not. in 6. & Barb. cõſ. 18. col. fi. vnde & notat hîc Salic. non militem, nõ poſſe facere alium militem: neque qui non eſt doctor, alium doctorem: quanquam imperator & ſi doctor non ſit vt alij, vno verbo poteſt facere doctorem dicendo: Pronuntio te doctorẽ: vt de ſeruo liberum: ſicut & papa præſulem ſeu ſacerdotem, teſte An-*

Nemo dat quod non habet.

Imperator vno verbo facit doctorem cæteris præferẽdum.

gelo. In l. cùm ſalutatus. De ſenten. paſſ. & reſt. & in l. 2. de crimi. ſacrileg. inf. & Bar. in repet. rub. qui admitti nu. 12. & in c. ſignificantibus. col. 2. de libel. obl. & in c. 1. de teſt. Bart. Bologninus in auth. habita. nu. 25. ne fil. pro pat. inf. Iacobi. à S. Georgio in tracta. de feud. cap. princeps pede. §. Sed an princeps. Et talis doctor præfertur antiquiori ab aliis ſcilicet inferioribus promoto per l. fi. de alb. ſcrib. ff. & ibi. Tigri. doctor antiquus notauit. & Pōta. in l. ſi verò. §. de viro. fall. 49. ſolu. matri. ff. Barba. in c. quod clericis col. pe. de for. compet. Alex. in l. 2. §. prius. de vulg. & latiùs Decius in c. clericis, de iud. Sylueſ. Prierius in ſua ſumma Theologica. verbo, doctor q. 2. facítque ad hoc c. ij qui. & c. ſi à ſede. de præb. in 6. c. 1. & c. per tuas. & ibi gloſſ. & Pan. de maio. & obed. l. reſtituendæ in fi. & ibi gloſſ. de aduoca. diuerſ. iudic. inf. Mart. Lauden. tract. de dignitate nu. 32. ídque ſimiliter dixeris de Rege noſtro, qui in regno ſuo excellentiſſimè, & magis quàm imperator in ſuo orbe, imperat, neminem in temporalibus agnoſcens ſuperiorem, vt habetur in c. per vener. qui fit ſint leg. & nos alibi latè docemus. & id de papa ſummo or-

Rex Franciæ poteſt facere doctorem, vt imperator.

c. iiij.

Papæ verbo & eius authoritate fiũt magiſtri& doctores.

bis terrarũ apice nemo dubitabit. Qui & eo ipſo quòd papa eſt, doctor dicitur vtriuſque iuris humani, ac certè diuini, vt docent Bal. in c.1.de confeſſ. & Barb. in c.licet.ex ſuſcepto. col. 15. de for. compe. & in princ.c. in præſentia. de probat. paſſímque authoritate illius, vtpote vicarij eius qui eſt fons ſcientiarum videmus fieri ſcientiarum magiſtros & doctores, iuxta Fab. in l.2. de veter. iur. enucl.inf. & Reynaud in l.2. de orig.iur.ff. in quo quidem doctores approbando ſunt vt teſtes, vt notat Pan. in c.cùm vener. de exceptio. & hoc eſt quod dicit Salicetus, qui non eſt doctor, nõ poſſe facere aliũ doctorẽ, hoc eſt probare vt inde omnino fiat doctor. Certè & omnes qui doctorem facere dicuntur, hoc eſt dignitate eiuſmodi aliquem donare, eo ipſo doctores eſſe apparet quadam authoritate. Qua ſi non eſſent, nec alijs tribuerent: & ſi conantes facto tribuere viderentur, & eſſe videretur, quod non eſſet, & eſſe dici non deberet, iuxta id quod item hîc obſeruãdum eſt notatum à gloſſ. quam dicit ſing. Barba. in rub. de probatio. col. 5 quod falſum eſt, non eſſe: vt falſum amicum, amicum non eſſe: falſum Chriſtianum, Chriſtianum non eſſe: fal-

Quod falſum eſt adulterinũ

ſum numiſma, numiſma non eſſe. In quo adde-re licet l.eleganter. §. qui reprobos. de pi-gno.actio ff. Alex.cõſi.14.nu.10. Ioan.Lup. in repe rub.de don.inter vir. & vxo.§. 70. col.fi. Marſil.in l.1.num.213.de rapt. virg. à quo poſt Ioannem Ananianum citatur altera gloſſa in c. vera diſt. 45. ſic perla(vnionẽ dixeris) ficta quidem non dicitur perla, vt ea ornata mulier ex ſtatuto, hoc eſt lege municipali vetante perlam ferri, puniatur, vt ſcripſit Bartol.in l.1.§.hoc eſt interdictum. De fonte ff. & Nicol. Boer. in add. ad dy. in c. vlt de reg.iur.in 6. & facit Põta conſ. 425. & Marſil.conſi. 89. ídque docet Georg.Natha in rep.cap.quamuis.nu.109. de pac.in 6. ſed & limitat & diſtinguit ſecundum diuerſam cauſam ſtatuti per l. velleia. de veſtib. Olober.inf. ſic traditur à Martino Sancio in princi. arboris diuidui & indiuidui, oculum non videntem, non dici oculum, vt ex lege puniente nocentem oculo, qui eiuſmodi oculo nocuerit teneatur. Sic & filium ſpurium nõ dici filium, ad ſimile item decidendũ traditur à Bart.in l.Item in. de iur.perſo. & in l.pronũciatio.de verbo ſig.ff. & cõſi.229. & inutile. nõ eſt nec intelligi-tur eo ꝙ ſimplici-terdicitur.

Nec per conniuentiã iudicantiũ, om-

niúque quib⁹ per cőſtitutiones paternas ſuper hoc cura mandata eſt, eiuſmodi audacia negligatur & creſcat. *Paternas conſtitutiones vocant hîc Gratianus & Valentinianus fratres cum Theodoſio imperantes, patris Valentiniani religioſiſsimi principis, vt vel ex Oroſio diſcere licet lib. 7. cap. 32. quas nunc non haberi puto, & relictas à Triboniano, cùm hunc codicem ex tribus anterioribus componeret, emendarétque: quia hic textus ſeipſum declaret, & magis planéque declaretur lege eorundem principum, cui initium, Manichæos. inf. eo. vt ita hîc relatiuum, quibus (de quo multa docentes in. l. 1. de ſum. tri. ſup.) accipiatur declaratiuè, & intelligatur hoc crimen publicũ, & ſuper eo non ſolum iudicantibus, ſed etiã omnibus competens quidem cura demandata. Quia quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriã. Et amor religionis nunquam poteſt eſſe ſecurus, vt præclarè dicitur conſtitutione prima, quæ eſt ſub ſimili titulo, libro nouellarum legum Theodoſij. Itaque nota non eſſe diſsimulandum punire & prohibere omnibus modis ſemper crimina, præcipuè verò primum cri-*

Hereſis crimen publicum, & ab omnib⁹ in id agendũ.

A nemine negligẽda eſt perſecutio crimi-

minum hæreſim:neque negligendum vllo modo ab iis ad quos id leges pertinere voluerunt: & ita ſcilicet omnibus,quantum per facultatem ſuam vnicuique licet.Quod & præcipit b. Bernardus in ſermone b. Ioan. Baptiſtæ dicens : Ferueat,fratres chariſsimi,zelus:ferueat amor iuſtitiæ, odium iniquitatis. Non licet (ait ſcilicet baptiſta Herodi) tibi habere eam (fratris ſcilicet) vxorem. Nemo dicat (ſcilicet vt dicebat Cain) nunquid cuſtos fratris mei ſum ego? nemo quantum in ſe eſt æquanimiter ferat ordinem deperire, minui diſciplinam. Eſt enim conſentire ſilere, cùm arguere poſsis. Et ſcimus quia ſimilis pœna facientes maneat & conſentientes. atque in hoc ſunt tex. Eccl. 17. Math. 12. ad Rom. 1. c. negligere. 2. q. 7. cum ſimilibus & vulgatis, & in ſpecie omnino c. 2. de hæret. Inſuper nota per negligentiã punitionũ creſcere delicta, & vt ſacra habent, ſine vllo timore filios hominum perpetrare mala. quemadmodum neglecta ſolent incendia ſumere vires, quod inquit Horatius & gloſſa habet in l. ſi quis fumo. §. vlt. ad leg. acq. ff. iuxta & Leo. decimum lib. 10. epiſtolarum à Benbo. ſcriptarum ad Maximilia. imperator. 1. etenim

num, præcipuè hæreſum.

Negligentia punitionũ creſcunt delicta, præcipuè hęreſes.

ſic præcipuè hæreſes creſcere ſolent. Quæ (vt dicere licet ex apoſtolo, ſubindéq; ex Ouidio) latè ſolent, vt malum immedicabile cancer ſerpere, & illæſas vitiatis addere partes: atque ſicut ignis ſacer, id eſt execrãdus dictus, edaces omnia protinus conſumunt, ex fumo flammã facientes, ex ſcintillula rogum incẽdentes, & buſtum continuò reddentes. ſic certè de Arrio dictum eſt, illum in Alexandria vnam ſcintillam fuiſſe, ſed quoniam non ſtatim oppreſſa eſt, per totum orbem flammam eius eſſe populatam, c. reſecanda 24. q. 3. Ad hæc Cicero in Ora. pro Milone: quis ignorat maximam illecebram eſſe peccandi, impunitatis ſpem? & in c. eſt iniuſta. 23. q. 4. facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi. quin nedum culpæ impunitas liberior peccandi licentia eſt: imò & leuitas pœnæ vitia ſolet augere, vt ait Rauiſius epiſtola quadam. Quanquam contra monet Seneca principem, ſed Neronem ſed crudeliſsimũ omnium, eum tanquam inuitum cum magno tormento ad caſtigandum venire debere: verecundiam peccandi facere ipſam clementiam: & regentis grauiorem multo pœnam videri quæ à miti conſtituitur: nec minus

Leuitate pœnarum creſcunt delicta.

principi turpia eſſe multa ſupplicia, quàm medico multa funera: remiſſiúſque imperanti, melius obediri, naturā contumacem eſſe humanum animum, & in contrarium atque arduum niti, ſequíque facilius, quā ducatur. Quod & imprimis & leuibus erratis verum eſt, nec ſine cauſa ſæuiendum, & quantum fieri poteſt compatiendum humanæ infirmitati. quam & ſacra teſtātur geneſ. 8. c. omnis. 12. q. 1. pulchrè Salic. in l. deſyderium. depoſ. inf. & ſic peripateticorum præcipuus ethicorum libro 7. ait, nos ad intemperantiam magis quàm ad modeſtiam inclinari, quia magis ad voluptates ſumus procliues. eáque inclinatio ad malum ab ipſo ſcilicet Adamo primùm peccāte contracta, ſola etiā per baptiſmum omnino non deletur, vt catholici tradunt. Vnde dicebat Apoſtolus ad Rom. *7. inuenio legē volenti mihi facere bonum, quoniam mihi malum adiacet. In quo Auguſti. ſermo de verbis apoſtoli 12. Iuſtinianus. §. quia veriſimile. auth. de non alien. reb. ecc. tum Baldus noſter in l. manumiſſiones. de iuſt. & iur. ff. dicens, quòd & nos qui ſumus regenerati per baptiſmum, non ſumus in illa propria puritate, in qua fuit creatus*

Quæ mitis eſſe debet culparum correctio.

Imbecillitate humana ab Adamo cōtracta & ſi baptizati ad vitia inclinamur.

Adam. Itaque homines ſecundum carnis naturam mali ſumus. ſicut dicit etiam apoſtolus, Natura ſumus filij iræ, & alibi: Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Sícque iam ſoluitur quæ à b. Cypriano in proloquio ſermonis de natiuitate Domini dicitur inſolubilis videri quæſtio, quare homo rationabilis in negata nitatur, & vetita & ſemper illicitis delectetur. Quod & prædictis conueniens mirificè extricat Iacobus Valentinus in pſalm. 18. verſic. delicta iuuentutis meæ. & cæt. in hæc verba, homo pronus eſt ad vitia, quoniã liberũ arbitriũ à peccato Adã claudum factum eſt in ſiniſtra parte, id eſt vitiis: & vt claudus homo altero pede ambulans in hunc vadit, ita ſcilicet homo propenſior eſt in vitia, dum viuit. Pronus facilíſq; ad inferiora deſcenſus, quemadmodũ ait Poëta, facilis deſcẽſus Auerni: Sed reuocare gradum ſuperáſque euadere ad auras, hîc opus hîc labor eſt. plures ſunt, qui à via recta ad vallem vitiorum profundiſsimam deſcendant, quàm qui veri boni collem ab illa ſecedentes petant, vt habet Alanus Varenius dialogo de amore. Non ideo tamen (quod paraphraſtes infert Heſiodi) affectus noſtri

Soluitur inſolubilis viſa quæſtio.

ſunt inexpugnabiles: ſed difficulter quidem expugnantur: niſi quidem de primis intelligas, & minimè capitalibus, quos etiam ex Ariſtotele dixeris nõ eſſe in noſtra poteſtate. & ob id Plato videri poteſt alicubi dixiſſe, virum bonum, nunc bonum, nunc malum eſſe. Id quod ita accipere quidem licet de malitia veniali dicta, iuxta illud omnino quod in ſacris dicitur, ſepties in die cadere iuſtum, & alibi, neminem carere peccato, qui ſcilicet ſit adhuc eccleſiæ militantis. In qua nemo eſt perpetuò verè dei filius, perpetuò verè ſanctus: ſed velut in lubrico decertãtibus omnibus, qui nunc ſtat, paulo pòſt cadit, & in manus pedéſque ſurgit iterum, vt dixit Albertus Pighius in Bucerũ. Quem etiam, cùm dicit perpetuò verè Dei filium, perpetuò verè ſanctum neminẽ hîc eſſe, intellige, ita quidem vt omnino volũtatem Dei patris faciat: quod eſt abſoluti filij, atque ideo omnino ſancti viri. Sed nihilominus à capitalibus cauẽtes peccatis dum vel imprudẽtes in venialia impingimus, ipſius bonitate Dei filij ſanctíque ſimus: nempe retinentes gratiam eius, quæ eſt vita æterna, & ſaluatio noſtra, vt habetur ad Roman. 6. actuum 15. vnde eam

Qui affectus ſunt inſuperabiles.

Quomodo hîc nemo eſt perpetuò dei filius, perpetuò ſanctus.

Veniale peccatum ſtat cũ gratia: quam ſufficere Paulo Deꝰ ait, & quiuis Chriſtianus ſeruare poteſt, licet difficulter.

Paulo apoſtolo ſufficere Deus ait, vt ipſe idem refert 2. Corint. 12. & hæc eſt quæ ſeruatu non impoßibilis, ſed difficilis eſt, & ideo paucos cōtingere dicta. ob quod & Chriſtus ait, latam portam & ſpacioſam viam quæ ducit ad perditionem, & multos eſſe qui intrant per eam: quàm anguſtam verò portam & ſtrictam viam, quæ ducit ad vitam, & paucos eſſe qui inueniunt eam. Sic verò etiam intelligit Chriſtus enitenti homini, & ad ſe veluti de filio prodigo dicitur reuertenti & futura commoda cogitanti, facilè eſſe, vt quantum fieri poteſt virtutem ipſi primo in parente ante lapſum adnatam quodam poſtliminio penè pleno agnoſcat. Nec ab re ipſe Seneca dicit virtutē nobis ſecundum naturam eſſe, nullo nos vitio eam cōciliare, liberos ac integros genuiſſe. vnde vitia accidentalia eſſe dices: nempe ſecundum quod & in ſacris docemur, omnia quæ à deo creata ſunt fuiſſe valde bona, atqui contigiſſe deinde vt angelus præuaricatione propria, & homo ſuggeſtione illius fierent à ſeipſis mali, ex quo iuſtißima illos punitio premit, illum perpetua, hunc temporaria, pro culpæ varietate. Quod Dei iudicium leges imitari

Virtus naturalis: vitia accidētalia.

Dei iudiciū leges imitantur.

imitari videmus, & de cœlo in his ipſis arbitrium ſumere, vt habetur l. 1. de ſum. tri. & fid. cathol. ſup. vnde nemo cuaſari poßit vel clementiores vel ſeueriores. Quanquam nihil poteſt videri nimis ſeuerum in iſtos, quos penè nihil niſi propria, ceu mali dæmonis ſuperbia tentat, catholico faſtidito iudicio, nimio ſui amore, ſibiipſis tantummodo obſequentes, & veluti idolis ſeruientes. quandoquidem quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ nolle acquieſcere, vt legitur 1. Reg. 15. cæterum de pœna iudicum negligentiũ, vide inf. eo. l. ſeq. l. quicũq;. & ne ſac. bap. it. l. fi. vbi notauimus.

Nihil niſi ſeuerũ in hæreticos.

Puniuntur iudices negligentes.

Hæreticorum autem vocabulo continentur, & latis aduerſus eos ſanctionibus ſuccumbere debent, qui vel leui argumento à iudicio catholicæ religionis & tramite detecti fuerint deuiare. *Notari inde poſſe videtur leui etiam hæreſis ſuſpicione notatum, vocari, & damnari vt hæreticum poſſe. in quo eſt c. accuſatus. In princ. & ibi notant Gemi. & Franc. de hære. in 6. & Gloſ. in c. literas. de præſump. ſed hi atque Gondiſaluus Villadiegus in tractatu ſuo hæreſ. q. 13. in fi. nolunt talem damna-*

An leui ſuſpiciõe hæreſeos notatus accuſari poſsit & dãnari.

ri poſſe per illud c.literas. & per eũdem tex. dixit Pan.in c.1.col.10. de iudic. in crimine hæreſis non procedi facilè ex præſumptione. Et quidem textui huic poteſt reſponderi, latis aduerſus hæreticos ſanctionibus ſuccumbere debere, qui vel leui argumento tandem plenius detecti fuerint deuiare. Item non nocet c. accuſatus ſi accipiatur cum gloſ. Sed verius puto leui ſuſpicione accuſatos nulla pœna puniri debere, ſi quidem ea ſuſpicio culpa eorum non obuenit(vt ita quidem leuis omnino ſuſpicio ac penè nulla tandem accipiatur)neque tales hæreſim abiurare debere, niſi id aliud ſuadeat c. cùm in iuuentute de purga.can.atqui per hunc tex. & d.c. accuſatus. Rationabiliter intelligendum eſt etiam ex leui ſuſpicione hæreſis reos factos, quæ tamen ex eorum culpa prouenit dicto vel facto (vt ſic iam non omnino leuis videatur)leuiter quoque vel pœna pecuniaria vltra abiurationem eſſe plectendos, iuxta etiam docto. ad cle.nolentes.de hæret. Franc. Scyllac.cap.21.cum præceden.Gondiſal.q.1.Lup. in ſua alleg.§.4.& 7.&. 12. & ſumere licet exemplum ex eo quod notant Card. & Feli.in c.excommunicamus.§. adiicimus.De

hæretic.quòd ſi quis eſt diu negligens à ſacramentis eccleſiæ & cultu diuino, poteſt procedi contra ipſum abſque aliqua infamia.idq; per tex.inibi exiſtentem.qualem dicunt neſcire ſe alibi: & licet addere textum apertiorem ex concilio Elibertino cap. 21. in hæc verba.Si quis in ciuitate poſitus tres dominicas eccleſiam non acceſſerit, pauco tempore abſtineatur,vt correctus eſſe videatur(id eſt, vitetur tanquam ſuſpectus in fide) & neque domum eius quis accedat: quòd ſi quis acceſſerit vitetur iſte etiam (ſiquidem commonitus fuerat vt ille vitaretur vt & habet id ſupplẽs cõcilium Toletanum primum,cap.15.)Hic igitur ſi talem nõ vitauit,quia non commonitus,& vel imprudens id egit,nõ erit pœna plectendus: vt etiã cõmonitus,ſi charitatis cõmoda cauſa illũ adierit: illéq; ſcilicet,ſi probauerit ſuſpicionem illam nõ traxiſſe ſua culpa, vt videlicet quia ſufficiẽti ratione ire ad eccleſiã nõ potuit & ſimilis ſimilia facere & ita, quidẽ non recipiens cõmunionem τελεσικῶν μυστηρίων, ἱερωτάτην εὐχαριστίαν *ſcilicet(vt b. Dion.habet) ſingulis annis, dicitur eſſe hæreticus, per tex.in auth.de priuileg.dota.vt ait Ioan.Be-*

Negligẽs eccleſiaſtica eſt ſuſpectus hæreſeos.

randus tracta. de iniur. voluminis formæ mediocris fol. 8. cuius rei & ſimilium præcipuè hoc tempore diligentes inquiſitores eſſe deberent magis quàm cêſores apud Turcas conſtituti: qui neglectæ orationis inſimulatos ſupplicijs afficiunt: eos enim per oppidum trahunt appenſa collo tabella, & caudis vulpinis, ad hæc pecunia mulctant, vt retulit Chriſtophorus Richerius de rebus Turcarum lib. 2. & qui apud illos diu captiuus fuit innominatus autor adiunctus confutationibus impij Mahometis Alcorani. id quod etiam fit ſimiliter in ſuſpectos hæreſeos in religioſiſſimis (vt audimus) Hiſpaniæ regnis, vel hoc maximè iis temporibus triumphantibus, & ſingulari laude dignis, quòd nulla non ſolum planè hæreſis, verùm ne ſuſpicio quidem hæreſeos ſine digna vel momento maneat nota. & aliquando noſtris nimium graue videtur planè conuictis grauiſſimæ multiplicíſque hæreſeos, hãc infamiam inferre. ô diſcincta in puniendo maximo ſcelere iuſtitia? vnde ſcatent iam omnia ſcabie tendente inſidias magnatibus, & ita animos aduerſum ſe faciente. ſicque aliâs infandos indies facit penè deſita aduerſus delinquentes cleri-

Inquiſitores etiã minimas ſuſpiciones hæreſeως non diſsimulent.

Turcarum mós.

Hiſpanorum mos.

Notantur parũ ſeueri ĩ hęreticos & clericos delinquẽtes magiſtratus.

cos in curiis epiſcoporum catamidiandi ſeueritas. De qua ex Budæo Imbertus inſtitu. Forenſiũ lib. 3. & facit c. in capite 50. diſ. & c. cum aliquis. 11. q. 3. Cæterum abiuratio prædicta certè vſitatiſsima, ita facienda videtur, vt accuſatus ſiquidem errauit & vel confeſſus eſt, primùm confiteatur ſe erraſſe, omni verò caſu Anathematizet, abiurétque hoc eſt iureiurando promiſsione firmata à ſe perpetuò ablegat omnem hæreſim generaliter, & ſpecialiter eam, de qua eſt poſtulatus, profiteatúrque generaliter ſe conſentire fidei eccleſiæ, & ſpecialiter in eo ob quod eſt accuſatus, & pronunciet eos qui contra ſentiunt & ſentient cum dogmatibus & ſectatoribus ſuis æterno anathemate dignos: ſéque, ſi eiuſmodi amodo fuerit, canonum ſubiiciat ſeueritati: & his demũ perlectis ſponte ſubſcribat c. quoties. 1. q. 7. c. ego Berengarius. de conſec. diſt. 2. facítque cle. 1. de ſum. tri & gloſ. in d. c. cum aliquis. 11. q. 3. & inter cætera veterum ſcripta, Cyrilli Alexandrini epiſcopi cum ſynodo ſcribentis ad Neſtorium hæreticum epiſtola ita habens, Non ſufficit tuæ religioni ſolummodo fidei ſymbolum cõfiteri, ſed conſequens eſt & iurerando fateri

Abiuratio hæreſis quomodo facienda.

te quòd anathematizes fidem tuam pollutam & profana dogmata, ſentias & doceas quæ nos vniuerſi docemus. Vnde apparet vetuſtum eſſe hũc morẽ eccleſiæ. Atq; huc ius docet adhibendos quatuordecim viros, qui honeſti exiſtant, & huiuſmodi hominem ſatis noſcant, & ſic quidẽ iureiurãdo conteſtentur ſe credere ita eſſe & fore vt ille dixit. c. inter c. cũ dilectus. c. conſtitutus. c. de teſt. de purg. cano. & qui conteſtabũtur ſatis fuerit quòd ſe ſubſcribant iuxta tex. in l. ita ſtipulatus. §. Chryſogonus & ibi doc. de verb. oblig. ff. & Bertachi. In tracta. de epiſcopo, lib. 3. par. 1. col. 5. vel ſi ij omnes neſciant ſcribere, ille qui damnatus fuerit, legentis actuarij verba voce conſequatur, tum is & cæteri ſignum aliquod ſubnotent, veluti crucis, vt fit aliâs à teſtibus iuxta notata à nobis in. §. ſupradictis tertiæ conſtitutionis proœmialis huius C. ſup. & gloſſ. Accurſij in §. 1. verbo, venerabile. auth. de teſtib. vel mandent ſcientibus ſcribere, iuxta notata in l. diuus. §. ſenatus. ff. de fal. Marſil. not. 471. Pan. in c. cùm. inter. col. 4. de re iudic. Verum tandem hoc totum ad arbitrium epiſcopi & inquiſitoris fit c. ad abol. §. 1. c. excõ. §. qui autem. cle. 1. de hære.

Vetus eſt mos abiurationis.

Arbitrium epiſcopi & inquiſitoris in abiuratione.

Ad quod etiam pertinere videtur, inter cætera, vt ſecundum quod pluribus ſcandalum factum eſt coram pluribus abiuratio fiat, & item mittatur ad quoſdam, vt gaudeant de reuerſo atque conuerſo, qui doluerant de aduerſo atque peruerſo, dd.c. inter. De purg. cano. & c. ego. Bereng. de conſ. diſt. 2. ac c. induceт. de pœnit. diſt. 1. túmque fructuoſiſſimè fides vera defendi intelligitur, quando ſic etiam à ſectatoribus ſuis opinio falſa damnatur, vti ſcripſit Leo papa ad epiſcopum Flauianum. Et talis, ſi poſtea deprehendatur in hæreſi, cenſebitur relapſus, ſi quidem grauem ob ſuſpicionem abiurauit, non autem ſi ob leuem, c. accuſatus. de hæret. in 6. idémque cenſendum ſi fortè ob leuem ſuſpicionem, quam non contraxerat ſua culpa obiurauerat, quemadmodum ſi ob leuem quam contraxerat ſua culpa: & ſcilicet ſi infinitis vicibus ob leues ſuſpiciones quas non contraxerat ſua culpa abiurauerat. Secus verò ſi vel bis antea abiurauerat ob leuem ſuſpicionem culpa ſua cõtractam. Quoniam veniale iteratũ fit mortale c. vnum orarium. 25. diſt. l. 3. de epiſc. aud. cum ibi not. & ſi. prædictis verò caſibus, ac etiam pariter, ſi vel bis abiuratio

Quis dicatur relapſus in hæreſim.

facta eſſet, ſemel ſuſpicione leui culpa contracta, & ſemel culpa non contracta, competit quod dicimus, parum & nihil æquiparari, & quod nullum eſt nec prodeſſe nec obeſſe l.ſi pupillus.§.ſi ego ad le.fal.ff.l. quoties.qui ſatiſ.cog. cum ibi not. & ſimilibus. & hæc pertinebunt ad abiurationem quoque factam ſimpliciter vel generaliter.d. c. accuſ.§.eum verò.de hære.in 6.Sed planiſſimus huius quidem textus ſenſus videtur, vt is qui vel leui & parua aliqua, ſentētia (ſcilicet reſpectu maiorum quodammodo) ab eccleſiæ traditionibus detectus fuerit deuiare, planè ſit hæreticis annumerandus, & latis aduerſus hæreticos legibus ſimpliciter puniendus, veluti etiam cenſuit Accurſ. ſed & Bartol.hic, & Azo.in ſumma ſua, & Petrus Vnzellanus in praxi tabellariæ artis, ti. de hæretic. & Innocen. in c.ad Apoſtolicæ. verbo non dubiis. de re iudic. ad quod & d. c.accuſatus.§. eum verò. & ibi doc. eo tit.in 6.in quem ſenſum etiam accipere licet quod ſcripſit S.Leo.epiſ.21.ab euāgelica apoſtolicáque doctrina, ne vno quidem verbo diſſidere oportere.id quod c.ſi.15.diſ.& alibi dicitur iota, & apex, ex Matth.de quo Alph.

Hæreticus eſt planè, quantũuis parua ſententia ab eccleſia diſcedens.

Caſtren. in ſuo opere in hæreſ. & ſic hic pleniſsimus eſt tex. conueniens cum iis quæ ſcripſimus ad rubri. quis planè dicatur hæreticus & tanquam talis ſit plectendus. in idémque licet legere pulchrè conueniens initium huius l. ac legis præcedentis, & pariter conuenientem textum nouellæ 109. *& totius legis ſecundæ, quæ & vltima eſt tituli, de religione, etiam vltimi Theodoſiani Codicis. indéque tandem licet dicere cum Chryſoſto. homil. 2. in anomæos, ſi ægreferant quòd ita appellantur hæretici, fugiant ipſi rem, & ego quoque vocabulum fugiam, ac certè lex vocabulum fugiet. diſcedant ipſi à mente impia, vt lex ab hac probroſa appellatione diſcedat. Sed ſi ipſi fidem re ac opere negligant, & ſemetipſos turpiſsimè tractent, non querantur, ſi & ita vocentur, & grauiſsimis pœnis ſubdãtur, ſecundum alios & vulgatos in materia ſimiléſque tex. c. omnis qui. 24. q. 1. c. ad abolendam. c. excommunic. c. accuſat. de hære. l. damnato l. Arriani. & cæt. inf. eo item l. ait prætor §. ſi aliquando. & fine præcedentis eam, de oper. no. nuncia. ff. facítque c. prouinciæ & c. nulli. 99. diſt.*

Nõ ſint, & non dicentur, neque punientur hæretici.

LEX TERTIA.

Multis legibus conuentus hæreticorum prohibiti.

CVncti.) Ante hãc legem etiã, horum principũ, Archadij ſcilicet & Honorij pater magnus Theodoſius lege tandem hæreticorum concilia prohibuerat: ac primùm vt non haberent eccleſias, & è ciuitatibus expellerẽtur, cum aliis quæ præcedentibus legibus continentur, ſanxiſſe refertur triper. hiſtoriæ. lib. 9. cap. 25. & 19. ante húncque planè Conſtantinus magnus lege poſita ſanciuit hæreticis auferri oratoria, & eccleſiis applicari: & vt ij neque in domibus priuatorum, neque publicè congregationes celebrarent. Quæ duo ſunt & hac lege latius comprehenſa. Cui imprimis quoque conſentit c. qui contra & c. ait Cœleſtinus. & ſeq. 24. q. 1. c. 1. de ſchiſm. c. 2. §. hæretici: (ibíque extenditur hoc, & in. §. ſeq.) de hæret. in 6. deincépſque adeſt l. cõuenticula. de epiſ. & cle. ſup. & l. damnato. inf. eo. & tex. in auth. de interd. col. hæret. quæ eſt nouell. 132. & item nouella 42. & ſi. c. excommunicamus. §. adiicimus. c. cùm ex iniuncto. in princ. & ibi feli. de hæret. denique nota pœnam iudicis creſcere dignitate, iuxta c. homo

Iudicis maioris maior eſt pœna.

chriſ.40.diſ.& ſi.& adde l. quicunque.eo. inf.iuxta.ſcilicet l.qui ſepulchra. & ibi notata de ſepulchro violato infra.

LEX QVARTA.

MAnichęos. Ac primùm quidem volumus eſſe publicum crimen: quia quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam.) *Huc adnotatis adde c. in nonnullis.& ibi feli.3.not.de Iudæ. Cataldinum in tractatu de poteſtate papæ col.8. Scyllacen. de fide cathol.cap. 15. Nic. Arelate.de hæret.not.10. cæterum quoniam hac lege plurimum pœnarum in hæreticos competentium congeſtum eſt, collige planè pœnas hæretici hominis tandem ex vtroque iure receptas.*

Pœnæ hæreticorum ex vtroque iure.

Prima.

Primò anathema eſt, & conſequenter prohibitus, quantũ apparet ab eccleſiæ ſacramẽtis & ſepultura c.apoſtolicæ.24.q. 3.c. ſancta.§.hæc &.15.diſ.c.omnes.22.diſt. Nicol. Ber.in re.c.vt inquiſitionis.in præf.9.quæſt. quid ſi ſit occultus omnino.de hæret. in 6.c. ſicuti.1.c.excõmunicamus.1.& 2.c. ad abolẽdam.de hære.& item.cap. 2.&.4. illo titu.

Secunda.

in 6.2.infamis eſt c.inf.imes.6.q.1.& auth.

Terria. *Gazaros.inf.eo.3.ius poteſtatis amittit.c.vlt. de hære.& c.2.§.vlt.eo.tit.in 6.& fine huius legis.*

Quarta. *4. contrahere nullo modo poteſt, & cæt.*

Quinta. *5. vtrãque teſtamenti factionem & cuiuſcunque tituli facultatem perdit, quæcunque ex moribus vel legibus cæteris communiter cõpetit, hac ipſa l.& c.ſicut.1.in c.excõ municamus.1.§.credentes.c.5.& ſeq.de hær. auth.ſeq.l.vlt.& ibi. Salic. inf. eo. & pondera textum hîc apertum etiam vbi habet: quolibet genere reliquerit voluntatem: vt etiam non poßit pupillariter ſubſtituere hæreticus.quod & tradunt Nicol.Arelat. not. 14. & Io. Coraſius ad l.ſi teſtamento. de impub.inf.& certè generaliter quòd hæreticus fiat penitus alienus à quibuſcunque officiis, beneficiis, iiſque omnibus quæ communiter competunt chriſtianis, addere licet c.2.c. vt*

Sexta. *commißi & c.ſtatutum. de hæret. in 6.l.1. ſup.eo.cum ibi not.præterea omniũ bonorum publicatione mulctatur hæreticus, hac l.c. cum ſecundum ll.de hæret.in 6. c. vergentis. eo.tit.in codice Grego.auth. Gazaros. & fine Authenticæ, idem.inf.eo.c.excommunicamus.§.damnati.& ibi doc. de hæret. Scyllacen.ca.30.Villadiegus.q.15.Feli.in c.cùm no-*

bis col.penul.de præſcrip.vbi vide, & Bart. in l.ſi debitor.de iis quæ in fraud. cred.ff.& Bernard.Diaz,in praxi criminali canonica cap. 107. & huc accommodum eſt quod tradit Corſetus tracta.de poteſtat. & excell. reg.q.72.limita.18.regulam quæ habet,ſpoliatum ante omnia reſtituendum, non obtinere quando obiicitur crimen hæreſis : quia cùm non poßit poßidere,non poteſt prætendere hæreticus ſpoliationem,vt not. in c.quo iure.8.diſ.tandem verò etiam ſi fuerit clericus, hic primùm quidem deſecratus,appellatione poſtpoſita iudici ſeculari traditur, & ab hoc ſine cognitione alia vltimo ſupplicio deſtinatur c.vt inquiſitionis.& ibi.doctè ad fi.Nicol. Bertrand.de hære.in 6.& ca.4.eo. tit.& cc.excommunicamus.c. ad abolẽdam. eo.tit.in antiq.l.Arriani.& l. quicũque inf. eo.Atqui cùm vltimum ſupplicium mortem interpretemur ſolam(quæ & furca, & gladio, & igne infertur,ſicut & olim hebræis etiam lapidatione vt conueniebat infligebatur,l.vltimum.l. capitalium. l.aut damnum.de pœ.ff.cum ſi. & ſunt vulgati in ſacris locis, & adnotat ex ſapientiũ hebræorũ monumentis ad capitula patrum Paulus Fa-

H: nunquam vt ſpoliat' reſtituitur.

Septima & vltima hic hæreticorum pœna.

Quod genus mortis hæreticis inferẽdũ.

gius)non ab re dubitari videtur quod genus vltimi ſupplicij intelligendum ſit. tametſi quid prodeſt,in hac ipſa re iura dicere,ſimiles exceſſus & culpas pœnis ſimilibus in poſterū puniri debere,cap.1.de ſciſm.in 6? quid & denotare planè, grauiora & apertiora delicta vel leuioris delicti animaduerſionibus adſtringi,cap. cùm ſecundum. de hæret. in 6.c.vergentis.eo.tit.in antiq. auth.Gazaros.inf.eodem?quid item exprimere, mentem legis, ipſam legem eſſe,ac verbis ipſis præferendam eſſe c. certum. de re iud.in ſexto Bonifaciano?ſi vbi ea quidem apparet certa, verba quæramus, ipſa amplectamnr, neglecta illa?certè nihil.l. non poſſ. de legi.ff.l.2. §. poſt originem. de orig. Iur. & certum eſt ita committi in legem (vt ait ipſe Bonifacius)neq; ad excuſationem eius admiſſi prodeſſe ignorantiam c.ignorantia de reg.iur. in 6.itaque cùm ad l.Mathematicos tit. proximè ſuperiori ſignificauerimus, legē cui initium eſt, & ſi.de malef.inf. ibi deſignatum Mathematicum ita puniri, vt primùm eius dorſum candentibus forcipibus ſulcetur(vt fieri videmus nonnunquam in famoſis & inſignibus latronibus) & deinde ex l. ne-

Similium culparū ſimiles pœnæ.

Mathematici pœna.

mo.eo.tit. capite truncetur: & ſiquidem contumacia crimen auxerit, ex l. nullus eo.titu. viuus exuratur: & idem licet infamis ſit. c. 2. de ſortil. in antiq. non tamẽ eum tanquam hæreticum iura perſequantur, niſi ſapiat hæreſim manifeſtè, c. accuſatus. §. ſanè de hære. in 6. neque tum adhuc certo ſit hæreticus, vt denotatum eſt ſupra in hunc titulum; hócque crimen; & pertinacia hæc grauiſsima omnium ſit, quæ in ipſam diuinam maximè nititur maieſtatem hac lege, & auth. gazaros. inf. eo. & c. vergentis. eo. in antiq. omnino indubio iure videtur vti conſuetudine gẽtium in vltimis hiſce hæreticorum pœnis. námque indubium atque apertum non ab re dicitur, & intelligitur quod vel coniecturis aſſequi licet, c. accuſatus. §. ſacerdotes. de hære. in 6. l. ſi quis locuples. in fi. vbi Bart. & Bened. Plumbinus notant, de manu vind. ff. Conſuetudo autem ea eſt, & pœna hæretici frequentior, vt laqueo ſtrangulatus exuratur: pro quo iam etiam facit quod in ſacris libro Regum quarto capi. 23. dicitur de principe gentis Dei, quòd occîdit vniuerſos ſacerdotes excelſorum, qui erant in Iudæa & Samaria ſeruiẽtes idolis, ſuper altaria, & com-

Mathematicus non ſemp etiã præſumitur hæreticus.

Crimẽ, & pertinacia hæreſis omniũ grauiſsima.

Indubium quid.

Conſuetudo frequẽtior qua iure perimũtur hæretici.

buſsit oſſa humana ſuper ea. & ne hoc videatur ridiculum & vel à iure noſtro alienum, & fruſtraneum vt peremptus homo adhuc quodammodo perimatur, conſiderare licet, inter alia quæ ſeſe offerunt, multa ſimilia, quandoquidem traditum infamem adhuc per ſententiam infamari: & ſi hæc haudquaquã magna pœna ſit: & excommunicatum excommunicari: & bannitum, hoc eſt exilio datum, banniri, Bal. in l. palam. §. quæ in adulte. de rit. nup. ff. idem Bal. Barbat. & alij in c. capitulum ſ. crucis. de reſcrip. Vitali in tracta. malefic. titu. de comparitio. accuſ. prope ſi & ita hæc (& ſi in idem tendunt) cùm plura ſint, opus habent tot abſolutionibus & reſtitutionibus, docente quidem Bal. in c. in geneſ. col. 2. de elec. cum Guiliel. Duranto in ſuo ſpeculo, tit. de reſcrip. præſ. §. 8. verſ. Item quòd literæ. & ſi id quidem obtinere quando ex varijs cauſis illa deſcendunt: ſi verò ex vna tantum cauſa promanent, vna abſolutione vel reſtitutione ſolùm opus eſſe tradũt. Cy. Bal. An. in l. vlt. de nup. inf. l. 1. §. ſi plures. ff. ad Turpil. l. de pupillo. §. ex pluribus. de ope. no. nunc.

Pluries infamat' vel excõmunicat' an pluribus reſtitutionibus vel abſolutionibus egeat.

Porrò in hoc ſemper ſufficere vnam abſolutionem ac reſtitu-

ſtitutionem ex animo ſimpliciter factam vi detur & l. pluribus. de acceptilatio. ff. de quo & Bar. & alij in d. l. de pup. §. ſi pluribus. de oper. no. nũ. ff. Angel. in l. nouerint. vt intra cert. t. quæſ. cri. ter. inf. Pan. in c. cùm pro cauſa. & c. officij. de ſen. excom. Ioan. Gerſo. ſuper Floreo lib. B. Bernhardi cap. 3. Præterea cùm omnis pœna maximè ad emendationem hominum infligatur, & ne peccetur amplius, vt Plato alicubi docuit, & Odofred. ac Bald. in auth. interdicimus. de epiſco. & cleri. ſuprà. iuxta ſcilicet & l. quicunque. §. vniuerſi. in fi. inf. eo. etc. ea vindicta. §. magni autẽ. 23. q. 4. ne inquam peccetur ab illo, qui deliquit amplius (quod quidem quocunque modo vitam finiat conſequitur ius l. ſi pœna. ff. de pœn.) & ſcilicet ne ab aliis peccetur, Longobar. 36. de homici. lib. homi. & Longobar. vlt. de ſeditioſ. (quod vt aſſequatur ius, multis modis & terroribus pœnarum vtatur eſt opus, vt & tradit Alexand. ab Alexandro Genial. dier. lib. 3. cap. 5. & eſt bonus tex. in l. 7. ad leg. Flauiam de plagia.) eligibilius eſt, atque optimum, vt dictum eſt fieri. neque, ſi exuſto corpore id truncari quis velit, immeritò inſanus habebitur: quippe cùm id fieri nõ

Pœna omnis ad emẽdationem hominum præcipuè tendit.

conueniat, vel non poſſit, cùm non ſit corpus quod truncus efficiatur ſeu ſtranguletur. poteſt autem cùm incipit comburi, vel antea ſtrangulari homo, & igne tãdem prorſus abſumi. quod mirum cæteris terrorem facit, ac emendationem & prudentiam ingerit. & videtur præter hæc quòd primùm eius dorſum ſulcari debeat, iuxta memoratam l. & ſi. de malef. inf. & §. ſi quis quinque ſoli d. de pac. tenend. aut omnino viuus exuri d. l. nullus. eo ti. quod & fit in planè & plano ore perſiſtente in hæreſi: vt abſolutiſſimum facinus, perfectiſſimum genus pœnæ compeſcat, quanquam enim omnes habiti pertinaces hæretici pœna multiplici coërceantur, cùm & ipſa hæreſi ſola plurima crimina admittant, vt eſt traditum in opere quod inſcribitur, Fortalicium fidei lib. ſecundo conſidera. 11. & tandem morte per ignem conſumantur, arbitrio ita legitimè & conuenienter, nempe & cœlitus ſumpto, nihilominus ſcilicet ſemper arſuri in alio ſeculo, iuxta tradita in leg. Manichæos & l. 2. eo. & l. 2. de ſumma trinit. ſup. cum l. ſi libertus ita. de ope. liber. ff. & c. eſt iniuſta. 23. q. 4. c. firmiſſimè de hæret. & ſi. aliquos tamen ipſorum hæreti-

Hæretici dorſum ſulcandum.

Quando hæreticus viuus exuratur.

corum eo arbitrio, pro pertinacia plana vel etiam hæreſum maiori quodam horrore, acerbiori etiammodo eiuſmodi hoc eſt viuos penitus abſumi conuenit: licet ex multorum ſententiis tradiderit Lucianus in vita Peregrini, nullam mortem velociorem eſſe ea, quæ per ignem infertur. Solum enim os aperiendum eſſe, & ſtatim animam efflari. Sed hoc forſan fabulabatur iſte, ne fortè & ipſe Atheos in ignem, quem maximè timebat, coniiceretur: aut id exiſtimauerit verum, cùm quis maximè igni totus penitus iniicitur, vt ſe ipſe inecit in pyram maximam concenſam Peregrinus ille, ſibi ipſi nequiter inferens, quod ſatis ſupérque iuſtè à magiſtratibus ſibi inferri meruerat. Qui quidem cognominatus Proteus teſte Ammiano libro 29. ſcilicet, quòd per varios ritus & profeſſiones tranſiens, & in nulla perſiſtens, Chriſtianus quoque factus, apoſtata demum extitit, poſt quæ etiam peſſimè interiit. Cuius morti adfinis quodammodo proditur Hieronymi à Praga Vuicleuitæ hæretici mors, in eo libro qui Faſciculus rerum expetendarum & fugiendarum inſcriptus eſt, & hiſtoriæ Bohemicæ capite 36.

Mors per ignē illata an cæteris velocior.

Peregrini mors. & cur proteus ſit dictus.

te quòd anathematizes fidem tuam pollutam & profana dogmata, ſentias & doceas quæ nos vniuerſi docemus. Vnde apparet vetuſtum eſſe hũc morẽ eccleſiæ. Atq; huc ius docet adhibendos quatuordecim viros, qui honeſti exiſtant, & huiuſmodi hominem ſatis noſcant, & ſic quidẽ iureiurãdo conteſtentur ſe credere ita eſſe & fore vt ille dixit. c. inter c. cũ dilectus. c. conſtitutus. c. de teſt. de purg. cano. & qui conteſtabũtur ſatis fuerit quòd ſe ſubſcribant iuxta tex. in l. ita ſtipulatus. §. Chryſogonus & ibi doc. de verb. oblig. ff. & Bertachi. In tracta. de epiſcopo, lib. 3. par. 1. col. 5. vel ſi ij omnes neſciant ſcribere, ille qui damnatus fuerit, legentis actuarij verba voce conſequatur, tum is & cæteri ſignum aliquod ſubnotent, veluti crucis, vt fit aliâs à teſtibus iuxta notata à nobis in. §. ſupradictis tertiæ conſtitutionis procemialis huius C. ſup. & gloß. Accurſij in §. 1. verbo, venerabile. auth. de teſtib. vel mandent ſcientibus ſcribere, iuxta notata in l. diuus. §. ſenatus. ff. de fal. Marſil. not. 471. Pan. in c. cùm. inter. col. 4. de re iudic. Verum tandem hoc totum ad arbitrium epiſcopi & inquiſitoris fit c. ad abol. §. 1. c. excõ. §. qui autem. cle. 1. de hære.

Vetus eſt mos abiurationis.

Arbitrium epiſcopi & inquiſitoris in abiuratione.

Ad quod etiam pertinere videtur, inter cætera, vt ſecundum quod pluribus ſcandalum factum eſt coram pluribus abiuratio fiat, & item mittatur ad quoſdam, vt gaudeant de reuerſo atque conuerſo, qui doluerant de aduerſo atque peruerſo, dd.c. inter. De purg. cano. & c.ego.Bereng.de conſ.diſt.2. ac c.iuducet.de pœnit.diſt.1.túmque fructuoſiſſimè fides vera defendi intelligitur, quando ſic etiam à ſectatoribus ſuis opinio falſa damnatur, vti ſcripſit Leo papa ad epiſcopum Flauianum. Et talis, ſi poſtea deprehendatur in hæreſi, cenſebitur relapſus, ſi quidem grauem ob ſuſpicionem abiurauit, non autem ſi ob leuem, c. accuſatus. de hæret. in 6. idémque cenſendum ſi fortè ob leuem ſuſpicionem, quam non contraxerat ſua culpa obiurauerat, quemadmodum ſi ob leuem quam contraxerat ſua culpa: & ſcilicet ſi infinitis vicibus ob leues ſuſpiciones quas non contraxerat ſua culpa abiurauerat. Secus verò ſi vel bis antea abiurauerat ob leuem ſuſpicionem culpa ſua cõtractam. Quoniam veniale iteratũ fit mortale c. vnum orarium. 25. diſt. l. 3. de epiſc. aud. cum ibi not. & ſi. prædictis verò caſibus, ac etiam pariter, ſi vel bis abiuratio

Quis dicatur relapſus in hæreſim.

d.iiij.

facta eſſet, ſemel ſuſpicione leui culpa contracta, & ſemel culpa non contracta, competit quod dicimus, parum & nihil æquiparari, & quod nullum eſt nec prodeſſe nec obeſſe l. ſi pupillus. §. ſi ego ad le. fal. ff. l. quoties. qui ſatiſ. cog. cum ibi not. & ſimilibus. & hæc pertinebunt ad abiurationem quoque factam ſimpliciter vel generaliter. d. c. accuſ. §. eum verò. de hære. in 6. Sed planiſſimus huius quidem textus ſenſus videtur, vt is qui vel leui & parua aliqua ſententia (ſcilicet reſpectu maiorum quodammodo) ab eccleſiæ traditionibus detectus fuerit deuiare, planè ſit hæreticis annumerandus, & latis aduerſus hæreticos legibus ſimpliciter puniendus, veluti etiam cenſuit Accurſ. ſed & Bartol. hic, & Azo. in ſumma ſua, & Petrus Vnzellanus in praxi tabellariæ artis, ti. de hæretic. & Innocen. in c. ad Apoſtolicæ. verbo non dubiis. de re iudic. ad quod & d. c. accuſatus. §. eum verò. & ibi doc. eo tit. in 6. in quem ſenſum etiam accipere licet quod ſcripſit S. Leo. epiſ. 21. ab euangelica apoſtolicáque doctrina, ne vno quidem verbo diſſidere oportere. id quod c. fi. 15. diſ. & alibi dicitur iota, & apex, ex Matth. de quo Alph.

Hæreticus eſt planè, quantũuis parua ſententia ab eccleſia diſcedens.

Caſtren. in ſuo opere in hæreſ. & ſic hic pleniſsimus eſt tex. conueniens cum iis quæ ſcripſimus ad rubri. quis planè dicatur hæreticus & tanquam talis ſit plectendus. in idémque licet legere pulchrè conueniens initium huius l. ac legis præcedentis, & pariter conuenientem textum nouellæ 109. *& totius legis ſecundæ, quæ & vltima eſt tituli, de religione, etiam vltimi Theodoſiani Codicis. indéque tandem licet dicere cum Chryſoſto. homil. 2. in anomæos, ſi ægreferant quòd ita appellantur hæretici, fugiant ipſi rem, & ego quoque vocabulum fugiam, ac certè lex vocabulum fugiet. diſcedant ipſi à mente impia, vt lex ab hac probroſa appellatione diſcedat. Sed ſi ipſi fidem re ac opere negligant, & ſemetipſos turpiſsimè tractent, non querantur, ſi & ita vocentur, & grauiſsimis pœnis ſubdãtur, ſecundum alios & vulgatos in materia ſimiléſque tex. c. omnis qui.* 24. *q.* 1. *c. ad abolendam. c. excommunic. c. accuſat. de hære. l. damnato l. Arriani. & cæt. inf. eo item l. ait prætor §. ſi aliquando. & fine præcedentis eam, de oper. no. nuncia. ff. facítque c. prouinciæ & c. nulli.* 99. *diſt.*

Nõ ſūt, & non dicentur, neque punientur hæretici.

LEX TERTIA.

Multis legibus conuentus hæreticorum prohibiti.

C Vncti.) *Ante hăc legem etiă, horum principũ, Archadij ſcilicet & Honorij pater magnus Theodoſius lege tandem hæreticorum concilia prohibuerat: ac primùm ut non haberent eccleſias, & è ciuitatibus expellerẽtur, cum aliis quæ præcedentibus legibus continentur, ſanxiſſe refertur triper. hiſtoriæ. lib. 9. cap. 25. & 19. ante húncque planè Conſtantinus magnus lege poſita ſanciuit hæreticis auferri oratoria, & eccleſiis applicari: & ut ij neque in domibus priuatorum, neque publicè congregationes celebrarent. Quæ duo ſunt & hac lege latius comprehenſa. Cui imprimis quoque conſentit c. qui contra & c. ait Cœleſtinus. & ſeq. 24. q. 1. c. 1. de ſchiſm. c. 2. §. hæretici: (ibíque extenditur hoc, & in. §. ſeq.) de hæret. in 6. deincépſque adeſt l. cõuenticula. de epiſ. & cle. ſup. & l. damnato. inf. eo. & tex. in auth. de interd. col. hæret. quæ eſt nouell. 132. & item nouella 42. & ſi. c. excommunicamus. §. adiicimus. c. cùm ex iniunćto. in princ. & ibi feli. de hæret. denique nota pœnam iudicis creſcere dignitate, iuxta c. homo*

Iudicis maioris maior eſt pœna.

chriſ.40.diſ.& ſi.& adde l. quicunque.eo. inf.iuxta.ſcilicet l.qui ſepulchra. & ibi notata de ſepulchro violato infra.

LEX QVARTA.

MAnicheos. Ac primùm quidem volumus eſſe publicum crimen: quia quod in religionem diuinam committitur, in omnium fertur iniuriam.) *Huc adnotatis adde c. in nonnullis. & ibi feli.3.not.de Iudæ. Cataldinum in tractatu de poteſtate papæ col. 8. Scyllacen. de fide cathol.cap. 15. Nic. Arelate.de hæret.not.10. cæterum quoniam hac lege plurimum pœnarum in hæreticos competentium congeſtum eſt, collige planè pœnas hæretici hominis tandem ex vtroque iure receptas. Primò anathema eſt, & conſequenter prohibitus, quantũ apparet ab eccleſiæ ſacramẽtis & ſepultura c.apoſtolicæ.24.q. 3.c. ſancta.§.hæc &.15.diſ.c.omnes.22.diſt. Nicol. Ber.in re.c.Vt inquiſitionis.in præf.9.quæſt. quid ſi ſit occultus omnino de hæret. in 6.c. ſicuti.1.c.excõmunicamus.1.& 2.c. ad abolẽdam.de hære.& item.cap. 2.&.4. illo titu. in 6.2.infamis eſt c.inf.imes.6.q.1. & auth.*

Pœnæ hæreticorum ex vtroque iure.

Prima.

Secunda.

Tertia. *Gazaros.inf.eo.3.ius poteſtatis amittit.c.vlt. de hære.& c.2.§.vlt.eo.tit.in 6.& fine huius legis.4. contrahere nullo modo poteſt,&*
Quarta.
Quinta. *cæt.5.vtrãque teſtamenti factionem & cuiuſcunque tituli facultatem perdit, quæcunque ex moribus vel legibus cæteris communiter cõpetit,hac ipſa l.& c.ſicut.1.in c.excõmunicamus.1.§.credentes.c.5.& ſeq.de hær. auth.ſeq.l.vlt.& ibi. Salic. inf. eo. & pondera textum hîc apertum etiam vbi habet: quolibet genere reliquerit voluntatem: vt etiam non poßit pupillariter ſubſtituere hæreticus.quod & tradunt Nicol.Arelat. not. 14. & Io. Coraſius ad l.ſi teſtamento. de impub.inf.& certè generaliter quòd hæreticus fiat penitus alienus à quibuſcunque officiis, beneficiis, iiſque omnibus quæ communiter competunt chriſtianis,addere licet c.2.c. vt*
Sexta. *commißi & c.ſtatutum. de hæret. in 6.l.1. ſup.eo.cum ibi not.præterea omniũ bonorum publicatione mulctatur hæreticus, hac l.c. cum ſecundum ll.de hæret.in 6. c. vergentis. eo.tit.in codice Grego.auth. Gazaros. & fine Authenticæ,idem.inf.eo.c.excommunicamus.§.damnati.& ibi doc. de hæret. Scyllacen.ca.30.Villadiegus.q.15.Feli.in c.cùm no-*

bis col.penul.de praſcrip.vbi vide, & Bart. in l.ſi debitor.de iis quæ in fraud. cred.ff.& Bernard.Diaz,in praxi criminali canonica cap. 107. & huc accommodum eſt quod tradit Corſetus tracta.de poteſtat. & excell. reg.q.72.limita.18.regulam quæ habet,ſpoliatum ante omnia reſtituendum, non obtinere quando obiicitur crimen hæreſis: quia cùm non poßit poßidere,non poteſt prætendere hæreticus ſpoliationem,vt not. in c.quo iure.8.diſ.tandem verò etiam ſi fuerit clericus, hic primùm quidem deſecratus,appellatione poſtpoſita iudici ſeculari traditur, & ab hoc ſine cognitione alia vltimo ſupplicio deſtinatur c.vt inquiſitionis.& ibi.doctè ad ſi.Nicol. Bertrand.de hære.in 6.& ca.4.eo. tit.& cc.excommunicamus.c. ad abolēdam. eo.tit.in antiq.l.Arriani.& l. quicūque inf. eo.Atqui cùm vltimum ſupplicium mortem interpretemur ſolam(quæ & furca, & gladio, & igne infertur,ſicut & olim hebræis etiam lapidatione vt conueniebat infligebatur,l. vltimum.l. capitalium. l.aut damnum.de pœ.ff.cum ſi. & ſunt vulgati in ſacris locis, & adnotat ex ſapientiū hebræorū monumentis ad capitula patrum Paulus Fa-

H: nunquam vt ſpoliat' reſtituitur.

Septima& vltima hic hæreticorum pœna.

Quod genus mortis hæreticis inferēdū.

gius) non ab re dubitari videtur quod genus vltimi ſupplicij intelligendum ſit. tametſi quid prodeſt, in hac ipſa re iura dicere, ſimiles exceſſus & culpas pœnis ſimilibus in poſterũ puniri debere, cap. 1. de ſciſm. in 6? quid & denotare planè, grauiora & apertiora delicta vel leuioris delicti animaduerſionibus adſtringi, cap. cùm ſecundum. de hæret. in 6. c. vergentis. eo. tit. in antiq. auth. Gazaros. inf. eodem? quid item exprimere, mentem legis, ipſam legem eſſe, ac verbis ipſis præferendam eſſe c. certum. de re iud. in ſexto Bonifaciano? ſi vbi ea quidem apparet certa, verba quæramus, ipſa amplectamnr, neglecta illa? certè nihil. l. non poſſ. de legi. ff. l. 2. §. poſt originem. de orig. Iur. & certum eſt ita committi in legem (vt ait ipſe Bonifacius) neq; ad excuſationem eius admiſſi prodeſſe ignorantiam c. ignorantia de reg. iur. in 6. itaque cùm ad l. Mathematicos tit. proximè ſuperiori ſignificauerimus, legẽ cui initium eſt, & ſi. de malef. inf. ibi deſignatum Mathematicum ita puniri, vt primùm eius dorſum candentibus forcipibus ſulcetur (vt fieri videmus nonnunquam in famoſis & inſignibus latronibus) & deinde ex l. ne-

Similium culparũ ſimiles pœnæ.

Mathematici pœna.

mo.eo.tit. capite truncetur: & ſiquidem contumacia crimen auxerit, ex l. nullus eo.titu. viuus exuratur: & idem licet infamis ſit. c. 2.de ſortil. in antiq. non tamẽ eum tanquam hæreticum iura perſequantur, niſi ſapiat hæreſim manifeſtè, c.accuſatus.§. ſanè de hære. in 6.neque tum adhuc certo ſit hæreticus, vt denotatum eſt ſupra in hunc titulum; hócque crimen, & pertinacia hæc grauiſsima omnium ſit, quæ in ipſam diuinam maximè nititur maieſtatem hac lege, & auth.gazaros. inf.eo.& c.vergentis.eo.in antiq.omnino indubio iure: videtur vti conſuetudine gẽtium in vltimis hiſce hæreticorum pœnis. námque indubium atque apertum non ab re dicitur, & intelligitur quod vel coniecturis aſſequi licet, c.accuſatus.§.ſacerdotes. de hære. in 6. l.ſi quis locuples. in fi. vbi Bart. & Bened. Plumbinus notant, de manu vind. ff. Conſuetudo autem ea eſt, & pœna hæretici frequentior, vt laqueo ſtrangulatus exuratur: pro quo iam etiam facit quod in ſacris libro Regum quarto capi. 23. dicitur de principe gentis Dei, quòd occîdit vniuerſos ſacerdotes excelſorum, qui erant in Iudæa & Samaria ſeruiẽtes idolis, ſuper altaria, & com-

Mathematicus non ſemp etiã præſumitur hæreticus.

Crimẽ, & pertinacia hæreſis omniũ grauiſsima.

Indubium quid.

Conſuetudo frequẽtior qua iure perimũtur hæretici.

buſsit oſſa humana ſuper ea. & ne hoc videatur ridiculum & vel à iure noſtro alienum, & fruſtraneum vt peremptus homo adhuc quodammodo perimatur, conſiderare licet, inter alia quæ ſeſe offerunt, multa ſimilia, quandoquidem traditum infamem adhuc per ſententiam infamari: & ſi hæc haudquaquã magna pœna ſit: & excommunicatum excommunicari: & bannitum, hoc eſt exilio datum, banniri, Bal. in l. palam. §. quæ in adulte. de rit. nup. ff. idem Bal. Barbat. & alij in c. capitulum ſ. crucis. de reſcrip. Vitali in tracta. malefic. titu. de comparitio. accuſ. propè ſi & ita hæc (& ſi in idem tendunt) cùm plura ſint, opus habent tot abſolutionibus & reſtitutionibus, docente quidem Bal. in c. in geneſ. col. 2. de elec. cum Guiliel. Duranto in ſuo ſpeculo, tit. de reſcrip. præſ. §. 8. verſ. Item quòd literæ. & ſi id quidem obtinere quando ex variis cauſis illa deſcendunt: ſi verò ex vna tantum cauſa promanent, vna abſolutione vel reſtitutione ſolùm opus eſſe tradũt. Cy. Bal. An. in l. vlt. de nup. inf. l. 1. §. ſi plures. ff. ad Turpil. l. de pupillo. §. ex pluribus. de ope. no. nunc. Porrò in hoc ſemper ſufficere vnam abſolutionem ac reſtitu-

Pluries infamat⁹ vel excõmunicat⁹ an pluribus reſtitutionibus vel abſolutionibus egeat.

ſtitutionem ex animo ſimpliciter factam vi detur & l. pluribus.de acceptilatio.ff.de quo & Bar.& alij in d.l.de pup.§.ſi pluribus.de oper.no. nū.ff.Angel.in l. nouerint.vt intra cert.t.quæſ.cri.ter.inf.Pan.in c.cùm pro cauſa.&c.officij.de ſen.excom.Ioan.Gerſo.ſuper Floreo lib.B.Bernhardi cap.3 . Præterea cùm omnis pœna maximè ad emendationem hominum infligatur, & ne peccetur amplius, vt Plato alicubi docuit,&Odofred.ac Bald. in auth.interdicimus.de epiſco. & cleri. ſuprà.iuxta ſcilicet & l.quicunque.§.vniuerſi.in fi.inf.eo.etc.ea vindicta.§.magni autē. 23.q.4.ne inquam peccetur ab illo, qui deliquit amplius(quod quidem quocunque modo vitam finiat conſequitur ius l.ſi pœna.. ff. de pœn.)& ſcilicet ne ab aliis peccetur, Longobar.36.de homici.lib.homi.& Longobar.vlt, de ſeditioſ. (quod vt aſſequatur ius,multis modis & terroribus pœnarum vtatur eſt opus, vt & tradit Alexand. ab Alexandro Genial.dier.lib.3.cap.5.& eſt bonus tex.in l. 7.ad leg.Flauiam de plagia.) eligibilius eſt, atque optimum,vt dictum eſt fieri.neque, ſi exuſto corpore id truncari quis velit,immeritò inſanus habebitur:quippe cùm id fieri nō

Pœna omnis ad emē dationem hominum præcipuè tendit.

corum eo arbitrio, pro pertinacia plana vel etiam hæreſum maiori quodam horrore, acerbiori etiammodo eiuſmodi hoc eſt viuos penitus abſumi conuenit: licet ex multorum ſententiis tradiderit Lucianus in vita Peregrini, nullam mortem velociorem eſſe ea, quæ per ignem infertur. Solum enim os aperiendum eſſe, & ſtatim animam efflari. Sed hoc forſan fabulabatur iſte, ne fortè & ipſe Atheos in ignem, quem maximè timebat, conÿceretur: aut id exiſtimaueris verum, cùm quis maximè igni totus penitus iniicitur, vt ſe ipſe inecit in pyram maximam concenſam Peregrinus ille, ſibi ipſi nequiter inferens, quod ſatis ſupérque iuſtè à magiſtratibus ſibi inferri meruerat. Qui quidem cognominatus Proteus teſte Ammiano libro 29. ſcilicet, quòd per varios ritus & profeſſiones tranſiens, & in nulla perſiſtens, Chriſtianus quoque factus, apoſtata demum extitit, poſt quæ etiam peſſimè interiit. Cuius morti adfinis quodammodo proditur Hieronymi à Praga Vuicleuitæ hæretici mors, in eo libro qui Faſciculus rerum expetendarum & fugiendarum inſcriptus eſt, & hiſtoriæ Bohemicæ capite 36.

Mors per ignẽ illata an cæteris velocior.

Peregrini mors. & cur proteꝰ ſit dictus.

atqui etiam ſic grauiori modo exuruntur modico igne ſuppoſito incluſi, vel conſtricti, & vel plures lancibus alternatim demiſſi. quomodo etiam punitos peſtis ſeminatores ſæpè accepimus. quos nec viſum eſt ſufficere lege Cornelia ita puniri, vt gladio contradantur morti, quemadmodum ij qui venenum malũ necandi hominis cauſa faciunt, aut vendunt, habéntue, l 3. ad leg. Cor. de ſic. & venef. ff. quomodo plus eſt hominem extinguere quàm occidere gladio l. 1. de malef. inf. & certè exquiſito necandi modo par fuerit etiam exquiſitam inferre pœnam, iuxta & l. multi. eo. tit. Iíſque planè ſimiles ſunt iſti ſeminiuerbij mali & impij, tanto peiores, quantò peius eſt animæ nocere, quàm corpori, ob ipſam etiam animam viuenti. peſtis vtique eſt hæreſis ipſa ceu menſtruum contactu ſuo fidei virorem & probitatis ſpecimen proterens & dehoneſtans nequiſsimè ſeminatur ita ab his, & per quoſque viliſsimos, ipſo ceu muliebri menſtruo, ceu pannis, contracto libellis & commentariis licentioſis, diro ſcilicet impietatis veneno fartis fidei melle illito quidem & egregiè ad oſtentationem compoſito ementitóque: qui alij ſuper alios certatim elucubrati

Peſtis ſeminatores quomodo puniti.

Hæretici ſimiles peſtis ſeminatoribus, & iis qui veneno occidunt.

ad vltima impietatis exempla diuinarúmque rerum contemptionis quamplurimos perduxerunt, vti ſcripſit Budæus de tranſitu Helleniſmi lib.2. atque horum ſcriptorum ita vel latores, ceu illicitarum ſpecierum hoſtibus ſuffragrantium ad reipu. oppugnationem capitali prædicta pœna ſubiecti intelliguntur cum ipſis ſcriptis, etiam expreſſo in hoc iure argumento, l.2. quæ res export. non deb. inf. c. cùm ſecundum ll. de hær. in 6. in quo & faciunt notata ad l. quicunque. & huc pertinent ſcripta in lege damnato. eo infrà, & quidẽ graue nimis eſt ad exterminationẽ hæreticæ prauitatis non agere quod ipſius contagioſa enormitas agendum requirit, vt habet Cle.1.§. verum. de hæret. & vt habet l. quicunque. inf. eo. æquum eſt vt immaniſſima ſacrilegia par pœnæ magnitudo percellat. vbi id dicitur mox, (poſteaquam dictum erat de vltimo ſupplicio hæretico inferendo) de libris eiuſmodi comburendis, qui etſi aliter perire poſſint, tamen iubentur comburi, vt inquam par pœna eis ſit. Ergo quod generaliter dictum erat de vltimo ſupplicio, quo hæreticus plecti debet: poſtea (quia ridiculum fuiſſet dicere de libris generaliter & ſimpli-

Hæreticorum ſcriptorũ latores cũ ipſis ſcriptis cõmuni perire debẽt incendio.

Nota inductionẽ legis, quicunque. & inde plura, quòd hæretici pœna ſit ignis.

citer, quomodo de homine dictum erat, vt vltimum ſupplicium paterentur) declaratum eſt expreßim & ſpecialiter, quòd id vltimum ſupplicium combuſtio eſt. & ſic habemus textum iuris ſatis apertum, quòd hæreticus pœna ignis abſumi debeat: cui conuenit & ſuffragatur regni Neapolitani conſtitutio tota egregia ſub tit. de hæret. & patar. 1. ad litteram habens, vt viui in conſpectu populi comburantur. flammarum commißi iudicio hæretici facítque quod ait Oroſius lib. 7. ca. 33. Valentem imperatorem Arrianum iuſto Dei iudicio viuum à Gothis incenſum, quos Arriana labe infectos, vt etiam mortui arſuri eſſent, reddiderat. & quod ſcripſit B. Io. Damaſ. lib. de hæreſibus Litoium quondam Meletinorum ſanctum epiſcopum diuino amore ductum, cùm multa Meſſalianorum hæreſis contagione infecta comperiſſet monaſteria, ea incendiſſe. ſic & combuſta multa hæreticorum milia incluſa horreis quibuſdam refert Æneas Syluius in hiſtoria Bohemica cap. 51. nec prætereundum eſt iiſdem pœnis ſcilicet & mathematicum manifeſtè hæreſim ſapientem & pertinacem plectendum eſſe: cùm, inquam, grauius ſit diuinam, quàm temporalem offen

Mathematicus hæreſim ſapiẽs vt puniendus.

dere maieſtatem: niſi quod mathematicum talem oportet omnino gladio. vel cùm incipit comburi, perimi, non autem ſecuri, gladio, vel alio modo, quia ita exprimitur, l. aut damnũ. § 1. de pœn. ff d. l. nemo. de malef. inf. ſi non omnino ſcilicet cõtumacia, etiã extra hæreſis ſuſpicionem, crimen augeat: quoniam tum viuus mandatur exuri, vt dictum eſt. Ex iis autem liquet & illud mirabile in cadauer rem inanimatam animaduerti, vt habetur d. l. quicunque. ac c. adhæc. de priuileg. & c. quicũque (vbi & notant Archid. & Ioan. Andr.) de hæret. in 6. & gloſ. reputata ſing. in l. 2. arbo fur. cæſar. ff. & c. debent. 11. qu. 3. & precipuè prænotato Regum loco. quo libro & Paralipomenon vltimis ferè capitulis legere eſt, Ioſiam regem optimum (quippe qui ambulauit per vias Dauid patris ſui, & fecit quod placitum erat domino, & non declinauit ad dextram ſiue ad ſiniſtram) ſæpè pſeudoprophetarum oſſa combuſsiſſe. Statuã quoque de fano Baal prolatam cõbuſtam 4. Reg. 10. exprimitur, ac derelictos in bello deos Philiſtiim exuri præceptos continetur 1. Paral. 14. & refertur inter errores damnatos Parrhiſiis ſcriptos poſt libros ſententiarum Petri

Etiã in cadauer hæretici animaduertitur.

Lombardi, Almaricũ hæreſiarchammortuũ, exhumatũ, & eius cinerem ac oſſa per ſterquilinium diſperſa Et in vita Bonifacij octaui pontificis maximi narratur, eius iuſſu exhumatum & combuſtum Hermani cuiuſdam ex fratricellorum hæreticorum grege corpus, iam viginti annis habitum pro ſancto apud Ferrarienſes. & in libro qui inſcribitur, Diſcipulus, inter multa exempla ſimilia & bella quidem, habetur, cuiuſdam eiuſmodi corpus vulgo ſanctum habitum ab inquiſitore fidei cum epiſcopo Brixienſi exhumari iuſſum, ac comburi, aliquandiu à dæmonibus malis in aëre ſubleuatum, demum verò corporis Chriſti præſentia in ignem delapſum, & abſumptum. Certè & ciuitas iam olim lege veteris ſcilicet inſtrumenti mandatur exuri, gladio cæſis eius habitatoribus alienorum deorum ſectatoribus. quod multo magis noſtro tempore poſt aduentum Chriſti (qui nos & verbis & factis hortatus eſt vti in vera religione perſiſteremus) ſeruandum docuit B. Cyprianus apud Gratianum c. ſi audieris 23. q. 5. vnde ibi gloſ. & Bonifa. Vitalinus in opere crimi. tit. quis alium poſſ. offend. & tit. de crimi. hæreſ. notant, ciuitatem totam, in

Ciuitas impiorum exurenda.

qua ſunt hæretici,poſſe exuri.quod vel maximè ob perſeuerans,& quoſque lædens malum alioquin vt videtur irremediabile, legitimè & quàm citò fieri oportet in luculento ἄτης Geneua. *domicilio,& pleniſsima hæreſis officina geneua.Cæterùm illud iure fit propter atrocitatẽ ſceleris:quod & alioquin poſt mortẽ perſequitur lex,textu hoc,etc.accuſatus.§.in eo vero.eo.ti.in 6.c.ſanè 24.q.2.Gõdiſal.q.22.Lucan. tracta.de priu.fiſ.in quibus caſ. ven.bo. fiſc.appl.ca. 22.Bellam.deciſ.677.& tribus ſeq.Io.Igne.in diſpu.incipien.cùm me legẽte. col.42.vbi et latè docetur,id nõ fieri aliàs in delictis. vnde Alex.in additio.ad Bart.in l. defuncto.de public.iudic.ff.taxat iudices,qui iubent ſuſpendi cadauera damnatorum quãquam ibidem Ioan. ipſe etiam Forocornel. poſt Bal.in l.2.qui teſt.fac.poſs.inf. & poſt hos Marſil.in l.fi.col.6. de quæſtio. ff. aiunt illud in arbitrio iudicis eſſe,& ego puto quòd iudex id facere poſsit, ob potiſsimam illam rationem(quam memorauimus ſuprà) pœnas ſcilicet maximè infligi ob cæterorum terrorẽ: ſiquidem iam lata ſit in eum ſententia ,nec appelletur.& hoc innuit lex vltima , ſi reus vel accuſat.mor.fuer.inf.iuxta quam cæteræ*

An damnatorũ corpora ſuſpẽdenda.

ſimiles intelligendæ ſunt, ac ipſa lex defuncto, qua innititur Alex. cui etiam aliter reſponderi poteſt, cùm ait defuncti pœnam extinctam eſſe, verè quidem defuncti pœnam hîc extinctam: quia quicquid vel fiat corpori vel bonis non ſentit, nihil ob ea patitur, cùm mens abſit, quæ diros ſentiat ictus, vt dixit Ouidius Metamorph. libro quarto: vnde & Baruch cap. 6. quaſi poſſint ſentire, qui non habent motum? inquit. poteſt & præter caſum, quem diximus, iudex id facere, ſi ſibi mortem quoquomodo conſciuerit reus, vt nõnunquam fit l. penul. ſi reus vel acc. inf. c. placuit 23. q. 5 vnde & notare licet non ſemper publicè necatorum corpora concedenda cognatis, vel aliis petentibus, vt ea ſepeliant: nec quod tradit Henric. Bottus in tractatu de ſynodo Par. 3. artic. 1. omnino iure obtinet, ſtatutum videlicet epiſcopi excommunicans dimittentes corpora ſuſpenſorum in patibulis, non obſtante conſuetudine contraria, quæ nõ valet c. quæſitum. 13. q. 2. in quo & Clauaſius in ſumma, verbo, Euchariſtia 3. §. 27. & Ioan. Forocorn. in cle. 1. de pœniten. & remiſſ. & totus tractatus de cadaueribus punitorũ ff. de hócque Iacob Bolencus in repeti. §. fa-

Eius qui ſibi mortem conſciuit corpus ſuſpẽdi poteſt.

Deciſiones nõ ſẽper verè.

moſos.l.capitalium de pœn.ff.voluminis mediocris formæ fol.8.& Hierony.Cagnolus in l.pupillum.§.in hæredes.de reg.iur.ff.facítque de hæreticis decedentibus nominatim verba faciens Ioann.Arboreus theoſophiæ lib.5.ca. vlt.Hæc verò de pertinaci verè & apertè, atque præſumpto,hoc eſt relapſo hæretico. cuius notæ eſt & is qui manifeſtè in hæreſi deprehenſus, hoc eſt vel confeſſus vel conuictus c.contra.de hæret.in 6.non cõtinuò poſt deprehenſionem erroris ad fidei catholicæ vnitatem ſponte recurrere, & errorem ſuum ad arbitrium epiſcopi regionis publicè conſenſerit abiurare,& ſatisfactionem congruã exhibere.textus eſt ad litteram in c.ad abolendam §.1.de hæret.tam apertus vt malè mihi facere videantur,qui vel prætextu humanitatis impudentiſsimos vel re ipſa calũniatores agũt,& quaſi fautores hæreſis.ego certè non poſſum vllo pacto tam apertum & rationi conſentaneum textum non accipere vt ſonat,vt ipſe planiſsimè vult& præcipit. Igitur videtur omnino, vt non damnetur ab iudice eccleſiaſtico & ſeculari iudici relinquatur in hæreſi deprehenſus, oportere ipſum tacentem quidem moneri ab ipſo iudice ec-

Deprehenſus in hæreſi,nec ſtatim pœnitẽs vt pertinax hæreticus dãnandus.

Deprehenſus in hæreſi interrogandus an velit perſiſtere.

cleſiaſtico arg. l.2.§.domini. de iis qui latro. occult.inf. ne dubium ſit an patefacti facinoris verecundia & dolore taceat (cùm etiã legamus quoſdam ſancta vita pœnitentes peccatorum, facies hominum fugiſſe, & diu non nominaſſe digniſſimum nomen Ieſu) cæterum eundem oportere profiteri ſtatim ſe erraſſe, atque amplius errare nolle. quòd ſi vel conuictus negat ſe eſſe hæreticum, vel fuiſſe, vel talia dixiſſe vel feciſſe, qualia dixiſſe vel feciſſe legitimè conuincitur, & dicit ſe ſemper credidiſſe & credere omnino quæ credit & vult eccleſia: idem eſſe ac ſi apertè perſiſteret in errore, & tanquam pertinacem brachio ſeculari relinquendum, ſcitè latéque docet deciſio rotæ antiqua ſub titul. de hæreticis, 875. & nos fuſius tradimus Syluæ iuris cap.23. Statim autem accipi debere ſatis ex ipſo textu videtur (cùm dicit: ſtatim poſt deprehenſionem) antequam diuertatur ad alios actus, ſi non mauis, ſine interuallo, per tex. in l.3.§.enim igitur. & ibi not. de vi & vi arma. ff. & in c. præterea de teſtib. cogen. omnem equidem aliam dilationem tolli, haud dubiè videtur ex notiſſima ipſius dictionis ſignificatione, quæ habet, vt fiat id, de quo

Cõuictus hæreſeωs negãs ſe hęreticũ eſſe vel fuiſſe, vt hæreticus damnãdus.

Vox ſtatim quomodo accipiẽda.

dicitur,ſine vllo temporis interuallo, vt & docetur l.ædiles.§.ſciẽdum.de ædict.edic.ff.c. prudentiam.§.ſexta.de off.de leg.idque maxime cùm eſt geminata ſeu repetita iuxta l.Baliſta ad trebell.ff.quam dicit validè ſing.Alex. conſil.101. col.6. ad hócque ſocy.conſil. 65.col.vlt. Et tantum abeſt vt(mea quidem ſententia) illud continuò,ſiue,ſtatim, exponi poßit,non tradito iudici ſeculari (vt faciunt quidam) vt neque rear exponendum vſque ad ſententiam, quemadmodum facit Gerſonenſis theologus dicens, hæreticum in puncto ſententiæ proferendæ pertinaciam ſuã reuocare poſſe, ad hoc vt damnari iure non debeat & tradi iudici ſeculari. hoc eſt certè quod expreßim prohibet Imperator in l. illud ſuprà de ſacro.eccl.quaſi pietatis iure peruerſo ſcilicet,&(quod dicitur)intempeſtiuo legum ſcita mutare,ſcire velle magis quàm legem: & quod vetat ſacer Prouerbiographus cap.30.addere verbis illius,vnde argui inuenirique mendacem. in quo & Marſil. nota. 389.& l.ſi furioſi.& ibi.Bald.de nupt. inf. etenim cæteris textibus,qui contrarij, & fruſtrare hanc rationem vidẽtur, non ſatis ad rem facientibus & loquentibus generaliter,

Geminatio magni momenti.

vtique irrefutabilis, facilis, vulgatáque ad multa reſponſio eſt, diſtinguẽdas res, diſtinguenda tempora, leges generaliter loquentes per illam legem diſtingui quæ non generaliter loquitur, quæ apertè & clarè loquitur, & conſydera deprehenſum manifeſtè in hæreſi, durum eſſe tunc credere etiam ſtatim conuerti animo, non metu pœnæ imminentis. ſiquidem ait Apoſtolus, ille qui magnitudine ſcientiæ & reuelationum, & multitudine experientiæ claruit, & nunc magis claret, ſcribens de iis qui ſemel baptizati, chriſtiani effecti ſunt & catholici, ad Hebræos capite ſexto, Impoßibile eſt eos, qui ſemel ſunt illuminati, guſtauerunt etiam donum cœleſte, & participes facti ſunt ſpiritusſancti, & prolapſi ſunt, rurſus renouari ad pœnitentiam. de quo & Hieronymus apud Gratianum in c. ſi enim. de pœnit. diſ. 2. & huc concordat optimus text. in l. quarta circa ſi. vbi notauimus, de ſumma trinitate & fide catholica ſuprà, & in c. non poteſt. 2. quæſt. 7. & eodem pertinet quod dixit Chriſtus Matthæi quinto in hunc modum: Si ſal infatuatum fuerit, in quo condietur? ad nihil valet, niſi vt proiiciatur, &

Semel in hæreſim delapſus vix vnquã reuocatur.

conculcetur ab hominibus. ad quem locum Papa Chromantius inquit: infatuari eos oſtẽdit Chriſtus, qui cùm ſemel per fidem & ſapientiam cœleſtem eruditi, fideles ac ſtabiles debeant permanere, relicta fide & ſapientia diuina, aut in hæreſim ruunt, aut ad ſtultitiam gentium redeunt, malitia ſcilicet ſua excæcati, & vel ſuperbia inflati: de quibus vtique dicitur Pſal. 106. errauerunt in ſolitudine, in inaquoſo: viam ciuitatis habitaculi non inuenerunt. ea enim ſolitudo ſuperborum eſt quia ſolos ſeſe reputant, ſolos appetunt cenſeri. litteratus eſt? odit ſocium. aſtutus in negotiis ſecularibus? neminem vellet ſibi ſimilem inueniri. Pecunioſus eſt? ſi diteſcere viderit alterum, cruciatur. Fortis eſt, aut formoſus? da ei parem, & contabeſcit. ſic ſolitarius eſt, ſed erroneus, erratque in ſolitudine ſua: nec tamen ſolus habitare poterit ſuper terram. nec mirum quod ſolitudini huic inaquoſum additur, vt dicatur in ſolitudine in inaquoſo. ſicut enim in ſolitudinibus aquæ deeſſe ſolent, & loca deſerta ſterilia quoque & arida eſſe conſueuerunt, ſic ſuperbiam impœnitentia concomitatur. elatum enim cor, durum

& expers eſt pietatis, ignarum compunctionis, ſiccum ab omni rore gratiæ ſpiritalis, quia ſuperbis Deus reſiſtit, & non humiliatis, ſed humilibus dat gratiam, vt appoſitè ſcripſit B. Bernhardus. Igitur & cõmodùm inquit Eccleſiaſtes cap. 7. cõſidera opera Dei quòd nemo poßit corrigere, quem ille deſpexerit. nec ab re dicitur Matth. 21. qui ceciderit ſuper lapidem (Chriſtum ſcilicet ſeruata fide ipſum aliâs offendendo) confringi quidem nõ comminui: ſuper quem verò ceciderit ille, fide ſcilicet deſtitutum, omnino euanidum conteri iuxta Bb. Chryſ. & Thomã, multóſque alios. Adhæc facit quod habet Plato epiſtola 8. ad Dionis propinquos: homines qui ſeipſos impio ſcelere polluerunt inſanabiles eſſe, neque expiari vnquam à quoquam poſſe, id eſt (vt Ficinus exponit) nullum eis conſilium profuturum eſſe. Et item quod Timotheus ait lib. qui inſcribitur ad eccleſiam, de iis qui non niſi morte ipſa malè agere deſinunt, valde accommodum videtur hæretico, cuius delicto detecto, adeò vt omnino negari nequeat, certißima imminenti pœna renuntiari videtur, ac per hoc neceßitate non voluntate. Quare & tum videtur peccare, quãdo ceſſauerit delicto

apertè

aperté hærere, quod inſidet menti. & quantum ad animum nec dum deſiit, qui adhuc velit peccare, ſi poßit. in quo &c. ſi ſacerdos. & ſeq. de pœnit. diſ. 1. & inde hæreſis ab hærendo dicta eſt Taurino Corbelino, dialogo de ſacrilegæ hæreſeos lutheranæ occaſu. Haud inſcitè & appoſitè id quidem: & ſi verius eſt hæreſim græcam vocem eſſe, à verbo αἱρoῦμαι ortam. & huc, inquam, pertinet l. 4. de ſum. tri. ibi. ſed obduratum eſt cor eorũ. & plura in hoc à nobis annotata. Itaque licet hæc ita ſe habeant, tamen dißimulat eccleſia quæ cum ſponſo Chriſto non vult mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat, c. quia diuinitatis de pœni. diſ. 1. extrauag. dudum. de ſchiſm. auth. vt non lux. cõtra natur. ob ídque meliorem præſumptionem eligit, cùm ait in d. c. ad abolendam. & cle. fi. ad fi. eo. ti. ſponte: contempta ſcilicet & diſſimulata veriſimiliori præſumptione: quam cùm videt vel modica perſeuerantia confirmari, & adhuc patefieri, non poteſt amplius dißimulare, & non amplecti prorſus. húcque facit c. vt officium. §. 1. eo. ti. in 6. porrò verò ideo manifeſtè deprehenſus in hæreſi & ſtatim pœnitẽs, perpetuo carcere, vel aliâs gra-

Hæreſis vnde dicitur.

Nota ratiocinationẽ.

Deprehẽſi in hæreſi & ſtatim pœnitẽtis pœna.

uiùs punitur: & deinde quidem, ſi videatur verè pœnitens mutatur, ſeu mitigatur eius pœna. c. penult. §. ſi qui autẽ. eo. tit. in antiq. c. accuſatus. in fi. c. vt cõmiſſ. §. nec non. eo. tit. in 6. poſſunt & tandẽ bona quæ ipſo iure cõfiſcata ſunt eis reſtitui c. cũ ſecũdũ ll. eo. ti. in 6. c. vergẽtis. in ant. hæcque iuxta tex. ita accipiendũ d. c. vt officiũ eo. ti. in 6. de híſq; Fran. Scyll. c. 27. inſuper pœna eſt receptatorũ defẽſorũ & fautorũ hæreticorũ, iuxta ſententiam Ben. Syræ Hebræi, Hieremiæ prophetæ nepotis, quæ ita habet: væ malo, et væ illis qui adhæreſcũt ei. ſubiacẽt enĩ anathemati c. ſicut 1. c. excõmunicamus. 1. §. credẽtes, eo. tit. in an. Cæterùm ſi vocati intra annum veniãt, & ſatisfactionẽ offerãt, abiurata hæreſi, pœnitẽtiáque eis arbitrio iniũcta, abſoluũtur. d. §. credẽtes. & §. qui autẽ. eo. ca. & Authentica hanc legẽ proximè ſeq. & c. accuſatus. §. ſi verò. c. vt officiũ. in princ. & ibi gloſſ. & Nic. Ber. in præf. repetitionis c. vt inquiſitionis. propè finẽ, ibi. itẽ quomodo eo. ti. in ſex. Item in hoc, ſi paſſus ſit aliquis fieri conuẽticula in domo ſua vel prædio, expreſſa pœna eſt. de qua vide in l. conuenticula. de epiſ. & cle. ſup. & in l. cũcti ſup. eo. quã poterit in eo caſu etiã impo-

Receptatorũ defenſorũ fautorũ hæreticorũ pœna.

Paſſus fieri cõuẽticula ĩ domo ſua punitur.

nere inquiſitor, arg. ca. 1. de oper. no. nũtia. cæterũ id intelligitur ſi ſcienter admittatur, vt etiã bene volunt omnes docẽtes, & tradit optimè Nic. Arel. nota. 45. quod manifeſtãt & textus loquẽtes de hiſce hæreticorũ receptatoribus, defenſoribus, & fautoribus. nã primùm habẽt, credẽtes, hoc eſt, ſciẽtes, & ita accipitur & vide textus notatos in dd. ll. cũcti. & conuẽticula. Et quòd credentes, accipiantur, ſciẽtes, in omnibus capitulis manifeſtũ eſt, præter quàm in d. §. credẽtes eo. ti. in ant. & c. accuſatus. §. ſacerdotes et in c. vt inquiſitionis. & c. cõſtitutũ. §. 1. eo. ti. ĩ 6. vbi pro iis ea vox ponitur qui credunt illorũ erroribus. qui quidẽ à ſacra ſcriptura per veſtes deſignãtur: quoniã hæreticis cõcorditer inhærẽtes eorũ erroribus veluti veſtibus inuoluũtur, vti tradit B. Gregor. in librũ Iob li. 2. ca. 19. ideóque tanquam hæretici iudicãtur, d. §. credẽtes. et ſi. quẽadmodũ & diſcẽtes vt rectè tradit gloſſ. ad l. quicũque. §. eos verò inf. eo. gloſſ. in dicto. §. credentes. cap. penul. eo. tit. in antiq. & vult Arelatenſis in notabili 17. & quod mirum videbitur, etiam nouiter ad fidem conuerſi, ſi ſibi ab eccleſiæ præſide Papa, dato quodam magiſtro, fortè ab eo peruerſe inſtruantur, &

In iis ſciẽtia ſit oportet, vt prim[ũ] obtineat.

Credentes qui dicãtur

Credentes erroribus hæreticorũ, & diſcẽtes ab eis vt hęretici dãnantur.

illi ſcilicet hæreāt etiam admoniti. in iis enim maximè moralibus quæ ſunt luminis naturalis (in quibus etiam non admoniti peccarēt & foro conſcientiæ tenerentur) admoniti omnino hoc eodem iure cenſentur, vt docet Zaba. in cle. 1. §. ſanè. q. 2. de vſur. porrò præſumitur in illis ignorantia, ſi non probetur ſcientia præcipuè cum receptatio ſit per ſe bona & laudabilis admodum: quia natura inter nos coniunctionem quandam conſtituit: nec hominis vocabulo digni ſunt, qui eam non ex animo præſtant peregrino præcipuè & egenti. quod ius hoſpitalitatis ſcilicet maximi olim factum eſt, non ſolum in peculiari illo populo Dei cœleſti manna enutrito, verumetiā apud Ethnicos, vt multis conſtat, & adnotat paraphraſtes Heſiodi in primo operū. atqui nihilominus ceſſat illa ignorantiæ præſumptio in notorio, & fama publicato, & in facto proprio, & in facto vicini, & in facto conſanguinei, vt docemur c. decreuit, & ibi Archid. & Ioan. And. eo. tit. in 6. Bal. in l. ſi quis. §. ſi quiſquam. ad Sylla. ff. & in conſil. 283. tomo. 1. & conſil. 391. & conſil. 434. to. 5. Pan. in c. paſtoralis. de exce. Accurſ. Bar. & Ang. ad l. 1. de recept. ff. Doc. ad l. 1. de iis qui

Præſumitur in receptatione hæretici & huiuſmodi abeſſe ſciētiā hęreſis.

Quando ceſſet illa ignorātiæ præſūptio.

latro.occul.inf.& ad cap.ignorantia. de reg. iur.in 6.& omnino pér Iacob.à S.Georgio in l.quicunque.de ſer.fugit.inf. deinceps in hoc crimine non puto excuſari quapiam neceßitudine quemqnam:nec obeſt primùm lex. 2. de recepta.ff.per rationem c.vergentis.de hæret.& hoc vult gloß.in c.excommunicamus. 1.§.credentes.eo.tit.& Grillàn. lib.de hæret. q.9. præterea ad hoc eſt bonus tex.in c.legi. 23.q.8.atque ita huc maximè pertinet quod Ben Syra Hebræus in ſententiis moralibus inquit:bonum malo ne facias,hinc malum nõ eueniet tibi.& ſimiliter habet Iſocrates ad Dæmon.Ad hæc ſatis veriſimile eſt,ius canonicum dictione receptatoris vſum, non quaſi frequentatiua,hoc eſt, vt plures receptiones deſyderet,ſed vt deſyderet quidem aliquem tractum.l.Fulcinius.§.latitare quib.ex cauſ. in poß.ea ff.eritque illud animaduertendum, vt pro modo fautionis & culpæ,pœna ſeu pœnitentia ſtatuatur & ſiue leuius ſiue grauius procedatur c.frater. 17.q. 4.c.vide benignũ & c.quis aliq.de pœnit.diſ.1.cum ſi. & bono tex.in propoſito omnino cap. accuſatus.§. ſacerdotes.de hæret.in 6.vbi habetur inquiſitorem fidei poſſe facere vt monitus ſtatim

Nulla coniũctio ſanguinis,vel alia excuſat receptatorem,vel aliâs fautorem hæretici.

Receptatio quæ prohibita intelligatur.

Pro modo fautionis quiſque puniendus.

capiatur, etiam clericus fautor. ex quo notare licet bonam cautelam pro amico fortè in hãc fautionem lapſo: vt ſi monitus adire iudicem noluerit, mox eius decreto capiatur, & inde perſuaſus æquo animo ſatisfactionem offerat inquiſitori: ne ſi monitus per annum ſuſtineat excommunicationem, veluti hæreticus iudicetur. quod ius eſt expreſſum de eiuſmodi in d. ca. excõmunicamus. 1. §. credentes. eo. ti. in ant. & authen. credentes. inf. eo. & iuxta hoc quidem intelligendum puto cap. ſi aduerſus eo. in antiqu. demonſtrante & textu ipſo cùm ait plus timeri ſolére quod ſpecialiter iniungitur: & vide ibi Pan. & Felin. & Syllacen. in ſuo tractatu. cap. 55.

Notanda cautela.

Quando fautor vt hæreticus iudicãdus.

Eſt & quoddam genus receptationis, defenſionis, & fautionis hæreticorum, cùm domini temporales moniti ab eccleſia ſuam terrã purgare, neglıgunt hæretica prauitate. tales certè & defenſores dici poſſunt, vti ſcripſit Archidia. in c. quicunque de hær. in 6. quorum pœna exprimitur authen. ſeq. & c. excõ. 1. §. ſi verò dominus eo. tit. in antiq. & ſimile eſt quod de epiſcopo legitur in eo ipſo ca. excommunic. §. volumus. randémque ſciendum eſt crimen hæreſis hoc iure ciuili vltimo eſſe

Fautionis, receptatio nis, & defẽſionis ſpecies.

mere eccleſiaſticum quidem quantum ad clericum attinet, at quantum ad laicum attinet quodammodo miſtum, ita vt de eo cognoſcat & iudicet præſes prouinciæ cum epiſcopo, vt ſunt textus cum ſuis gloſſis in auth. de ſanctiſſ. epiſcop. §. ſiquis contrà ad fi. & in auth. vt cleric. apud propri. epiſcop. §. ſi verò eccleſiaſticum. & in auth. de mand. princ. §. neque occaſione. qui textus in hac re præcipuus, quondam totus & Græcè & Latinè editus, nunc nec Græcè nec Latinè ſatis integer legitur, vel emendatus, vt apparet. porrò poſteriori eáque ſummi eccleſiæ præſidis ſanctione, clariſſima (vt mittam alia) de hæreticis, defenſoribus, receptatoribus, fautoribus, & generaliter de quibuſcunque pro crimine hæreſis impetitis, debere omnino cognoſcere & ſtatuere iudicẽ eccleſiaſticũ, epiſcopũ, ſiue inquiſitorem fidei, non autem dominos tẽporales, niſi vel ad vnius eorũ mandatũ, cauetur ſpecialiter in c. vt inquiſitionis. de hær. in 6. quẽ malè cauſãtur nõ receptũ in Frãcia quidã vt docet ibi Nicol. Bertr. quãquam nihilominus à vulgatis eccleſiæ præceptionibus ex animo recedẽtes, & illis, ob ídque principis dudũ de ea re iuſſis aduerſantes, ac inde, vel maxi-

Crimẽ hęreſis iure ciuili partim merè eccleſiaſticũ partim miſtum.

Hæreſis iure canonico poſteriori planè eccleſiaſticũ crimen.

Quãdo hęreticus ſtatim à profanis tãtũ iudicibus puniatur.

mè cum hoc planè ſcandalo ſeu commotione quapiã, aut etiam blaſphemia grandi & graui implicita, maximè ſecuritatem publicam (quæ fundamento fidei & religionis inuiolatæ innititur) lædẽtes laici, tãquam ſchiſmatici, rebelles, ſacrilegi, & ſeditioſi, & vel ita ſimul cum hæreſi eiuſmodi blaſphemi maximi & impudentes: atque ſic iam à iudicij eccleſiaſtici neceßitate, & onere, & occupatione, magis quàm poteſtate & iuriſdictione, præcipuè inquiſitoris, apud nos (qui & regius eſt & quodammodo præſidalis, ac magis quàm præſidalis) exempti, quamprimùm vel ex inquiſitionibus per eccleſiaſticos factis tales omnino & duntaxat apparent, à præſide prouinciæ iure noſtro diſtringuũtur, ac certè cõmuni, vt ſatis probatur c. circumcelliones. 23.q.5.l.damnato.ad fi.inf.eo.l.1.de cri.ſacr. inf.l.1.ad l.Iul. mai.ff. cum vera ſcilicet ibi à Budæo tradita interpretatione. tracta. de ſeditioſ.inf. auth. vt non luxur. cont. nat.c. ſtatuimus de maledi.c.accuſatus §.ſanè.c.ſtatutum ciuitatis.c.vt officiũ.§.fi. & ibi doc. de hæ.in 6.l.fi.& l.1.& ibi Angel.cũ gloß. in verbo, ſolus. vbi & apud quem cog. infr. cum ſi. & vulgatis. Vnde & conſequens eſt,

Inquiſitoris ampliſſimus magiſtratus.

ſi aliâs exiſtit & concurrit cum hæreſi laici in non vulgatis eccleſiæ præceptionibus cōſiſtēte, & ita egente imprimis eccleſiaſtici iudicis declaratione quadā, ſcandalū, & cōmotio publica, cōcurrere in hoc cū eccleſiaſtico iudicio præſidis prouinciæ diſtrictionē, atque ita quidē obtinere notata in d. §. neque occaſione auth. de mā. prin. nec non in d. l. 1. de cri. ſacr. inf. de quo Syuæ noſtræ c. 98. et alibi latius. atq; huc ꝑtinēt notata poſt principiū l. fi. eo. inf.

Quādo in hęreticum concurrat cū eccleſiaſtico iudice profani animaduerſio.

Authentica.

SI verò dominus.) *Huc facit Baptiſta à S. Blaſio in tracta. correlatiuorū par. 5. verſ. 22. et Cuneus Salic. Caſt. in l. ſi quis presbyter. de epiſ. & cle. ſup. Et notare licet hūc textū maximè ad id quod exprimit Bal. in l. 1. de emāc. li. inf. & confirmat Corſ. in tra. de pot. & exc. reg. q. 79. quòd rex Chriſtianus factus hæreticus vel paganus perdit regnum, ídque efficitur occupātis. & hoc eodem textu illud eſt intelligendum, vt ſaluum tamen ſit ius domino principali. Vnde ſi rex noſter tale quoddam regnum ſic acquireret, licet quo ad ſuum hoc regnum neminem agnoſcat in temporalibus ſuperiorem*

Rex hæreticus permittit regnū, ídque efficitur occupantis ſaluo iure ſuperioris.

vulgato cap.per venerabilẽ.qui fil.ſ.l . tamẽ quo ad id,eum agnoſceret,quẽ rex ille factus infidelis agnoſcebat. in quo & notata ad l.ſi intra.de nõ num.pec.inf.ſicq́ue quilibet Chriſtianus poteſt recuperare ſibi vrbes & caſtra alicuius principis Chriſtiani detẽta per hæreticos,vbi ille princeps fidelis negligẽs eſſet in ipſis recuperãdis, vt tradit Card.Alex. in d. c.per venerabilẽ.qui fil.ſint legit.ex Alberico Roſato hîc,quẽ nobis nũc nõ licuit videre.& in hoc eſt hic ipſe textus planus.in quem item vide quod ſcripſimus in l.quicunque. inf.eo.

Chriſtianus quilibet poteſt ſibi recuperare terrã alterius chriſtiani negligentis,ab hæreticis detentam.

LEX QVINTA.

Arriani qui.

ARriani.) *Hi quidem vt alÿ multi hæretici valde noti ſunt vel ex c.quidam.24.q.3. atqui mox hocipſo etiam textu plurimorũ item nomina exprimũtur,haud cognitu vel repertu alibi facilia. & primùm quidem Semiarrianos commeminit lib.de hæreſibus B.Ioann.Damaſcenus,ſcribens hæreticos eſſe,qui Chriſtum,& ſi Deum fatentur, tamen etiam creaturam diſsimulanter dicunt, ſimilitérque ſpiritumſanctum.porrò ſic Macedoniani à Macedonio autore,iuxta & legẽ ſequentem(quæ hæreticos ab autore hæreſis,*

Semiarriani.

Macedoniani.

cuius dicuntur, nominari vult) dicti primùm, pneumatomachi græco vocabulo appellantur rectiſſimè, non Pneumachomaci, aut etiam pneumachomacoci, vt apud Bernhard. Lucẽburg. in cathalogo hæreticorum, quòd ſcilicet ſpiritui ſancto aduerſentur, & pugnẽt quodãmodo aduerſus ſpiritũſanctum, dũ ipſum negant eſſe Deũ. qui in Nicea Bithiniæ dãnati ſunt & Cõſtãtinopolitana ſequẽte ſynodo, expreſſim notati (ſicuti hîc) pneumatomachi, id eſt ſpiritui reſiſtentes, vt & habet Caſſiodorus trip. hiſt. li. 5. ca. 41. & li. 9. c. 4. de quibus & B. Io. Damaſc. Pneumatomachi (inquit) id eſt cum ſpiritu bellantes, aut ſpiritus hoſtes, à Macedoniano ſpiritus hoſte nominati ſunt. hi de Chriſto rectè ſentiũt: ſpiritũ autem contumelijs vexant. eum enim ita creatum fuiſſe aſſerunt, vt à diuinitate prodiiſſe negent, aut potius eum dicant per actionem improprie creatum, cùm ex ſola vi cõſtet (vt aiũt) quæ apta ſit ad procreandam ſanctitatem. à quibus orti ſunt ij qui Montani vocantur. qui & Montaniſtæ dicuntur, à Montano, de quo adhuc infra. dein Sebatianos eſſe, qui & Nouatiani dicũtur à Nouato cognitiſſimo hæretico, ipſe textus huius legis indicat. atqui

Pneumatomachi.

Montaniſtæ.

Sebatiani.

Nouatiani

Vnde dicti ſint Sebatiani non ita protinus apparet, nec paßim hæc vox aut illi ſimilis reperitur. ſed certè Bernhardus Lucemburgenſis Sebatianos hæreticos memorat, aiens, equidem dictos ab vno de Meſſalianorum principibus, qui nuncupabatur Sebas: & hos obſeruatores ſomniorum eſſe, labores manuum refugientes, & ſacramentum euchariſtiæ contemnentes. nec dubium eos aliud quoddam cacodæmonicum amplexos. Vnde & euthuſiaſtæ, id eſt ſacrificatores, atque orantes dicti ſunt, vt eſt videre hiſtoriæ tripertitæ lib. 7. cap. 11. & apud B. Ioannem Damaſcenum multa de iis ſcribentem. de quibus adhuc infrà. Docet quoque Lucembur. Sabbatianos dictos. vnos quidem à quodam Sabbatio, qui cũ factus eſſet Chriſtianus retinebat ſectam, atque alteros ab alio Sabbatio quodam. Et de primo mentionem factam inuenio triper. hiſt. libr. 9. cap. 37. & libr. 11. cap. 5. vbi appoſitè Nouatianæ ſectæ factus, eam diuiſiſſe, & ſequacium ſuorum ordinatus epiſcopus dicitur, & inde Sabbatianorum ſecta. vnde vide ne hi ſint dicendi Sabbatiani. de altero verò memoria agitur eiuſdem hiſtoriæ lib. 12. cap. 4. vbi is dicitur defuncto Barba Arrianorum

Sabbatiani.

epiſcopo ordinatus eius loco. Porrò Papianiſtæ dicũtur forſan à Papia Hieropolitano epiſcopo, Ioannis Euangeliſtæ auditore & Polycarpi condiſcipulo. de quo multa Euſebius eccleſiaſticæ hiſtoriæ lib. 3. cap. vlt. quem tamẽ & Alphonſus Caſtr. antihæreſum lib. 1. innuit errori ſuo renuntiaſſe, & Ioan. Picus in apologia ſua q. 7. ſcribit vel imprudentem in errore deceſſiſſe, & canonizatum ab eccleſia eſſe. vnde propiùs ab errore, non in hæreſim vſque ab autore probato, qui illum omnino amplexi ſunt hæretici Chiliaſtæ ſunt dicti, quòd poſt mille annos Chriſtum denuò in carne cum electis regnaturum Iudaicè arbitrarẽtur, vt B. Hierony. ac Trithemius referunt. Lucemburg. autem in ſua hæreticorum nomẽclatura, Papianiſtas ait eſſe de ſecta Manichæorum ponentiũ principia duo. Deinceps Phryges ac Pepuzitæ iidem videntur ex hoc ipſo textu, qui Montaniſtæ dicti ſunt, & Priſcillianiſtæ: hos Tertullianus ſecũdum Phrygas, Cataphrygas cæteri vocant. quorum autores fuerunt Montanus tanquam paracletus, & duæ prophetiſſæ ipſius Priſca & Maximilla. & his nomen Phrygia prouincia dedit, quia ibi extiterunt, ibíque vixerunt. ſecundas nu-

Papianiſtæ.

Chiliaſtæ.

Phryges.

Priſcillianiſtæ.

Cataphryges.

uiùs punitur:& deinde quidem, ſi videatur verè pœnitens mutatur, ſeu mitigatur eius pœna.c.penult.§.ſi qui autē.eo.tit.in antiq.c. accuſatus.in fi.c.vt cōmiß.§.nec non. eo.tit. in 6.poſſunt & tandē bona quæ ipſo iure cōfiſcata ſunt eis reſtitui c.cū ſecūdū ll.eo.ti. in 6.c.vergētis.in ant.hæcque iuxta tex.ita accipiendū d.c.vt officiū eo.ti.in 6.de hiſq; Fran. Scyll.c.27.inſuper pœna eſt receptatorū defēſorū & fautorū hæreticorū,iuxta ſententiam Ben.Syræ Hebræi,Hieremiæ prophetæ nepotis,quæ ita habet:væ malo,et væ illis qui adhæreſcūt ei.ſubiacēt enī anathemati c.ſicut 1.c. excōmunicamus.1.§.credētes.eo.tit in an. Cæterùm ſi vocati intra annum veniāt, & ſatisfactionē offerāt,abiurata hæreſi,pœnitētiáque eis arbitrio iniūcta,abſoluūtur.d.§.credētes.& §.qui autē.eo.ca.& Authentica hanc legē proximè ſeq.& c.accuſatus.§. ſi verò.c. vt officiū. in princ.& ibi gloß.& Nic.Ber. in præf.repetitionis c.vt inquiſitionis. propè finē,ibi.itē quomodo eo.ti.in ſex.Item in hoc, ſi paſſus ſit aliquis fieri conuēticula in domo ſua vel prædio,expreſſa pœna eſt.de qua vide in l.conuenticula.de epiſ. & cle.ſup.& in l. cūcti ſup.eo.quā poterit in eo caſu etiā impo-

Receptatorū defenſorū fautorū hæreticorū pena.

Paſſus fieri couēticula ī domo ſua punitur.

nere inquiſitor, arg. ca. 1. de oper. no. nũtia. cæterũ id intelligitur ſi ſcienter admittatur, vt etiã bene volunt omnes docẽtes, & tradit optime Nic. Arel. nota. 45. quod manifeſtãt & textus loquẽtes de hiſce hæreticorũ receptatoribus, defenſoribus, & fautoribus. nã primùm habẽt, credẽtes, hoc eſt, ſciẽtes, & ita accipitur & vide textus notatos in dd. ll. cũcti. & conuẽticula. Et quòd credentes, accipiantur, ſciẽtes, in omnibus capitulis manifeſtũ eſt, præter quàm in d. §. credẽtes eo. ti. in ant. & c. accuſatus. §. ſacerdotes et in c. vt inquiſitionis. & c. cõſtitutũ. §. 1. eo. ti. ĩ 6. vbi pro iis ea vox ponitur qui credunt illorũ erroribus. qui quidẽ à ſacra ſcriptura per veſtes deſignãtur: quoniã hæreticis cõcorditer inhærẽtes eorũ erroribus veluti veſtibus inuoluũtur, vti tradit B. Gregor. in librũ Iob li. 2. ca. 19. ideóque tanquam hæretici iudicãtur, d. §. credẽtes. etſi. quẽadmodũ & diſcẽtes vt rectè tradit gloſ. ad l. quicũque. §. eos verò inf. eo. gloſ. in dicto. §. credentes. cap. penul. eo. tit. in antiq. & vult Arelatenſis in notabili 17. & quod mirum videbitur, etiam nouiter ad fidem conuerſi, ſi ſibi ab eccleſiæ præſide Papa, dato quodam magiſtro, fortè ab eo peruerſe inſtruantur, &

In iis ſciẽtia ſit oportet, vt penã obtineat.

Credentes qui dicãtur

Credentes erroribus hæreticorũ, & diſcẽtes ab eis, vt hęretici dãnantur.

illi ſcilicet hæreãt etiam admoniti.in iis enim maximè moralibus quæ ſunt luminis naturalis (in quibus etiam non admoniti peccarẽt & foro conſcientiæ tenerentur) admoniti omnino hoc eodem iure cenſentur, vt docet Zaba.in cle.1.§.ſanè.q.2.de vſur.porrò præſumitur in illis ignorantia, ſi non probetur ſcientia præcipuè cum receptatio ſit per ſe bona & laudabilis admodum : quia natura inter nos coniunctionem quandam conſtituit : nec hominis vocabulo digni ſunt, qui eam non ex animo præſtant peregrino præcipuè & egenti. quod ius hoſpitalitatis ſcilicet maximi olim factum eſt, non ſolum in peculiari illo populo Dei cœleſti manna enutrito, verumetiã apud Ethnicos, vt multis conſtat, & adnotat paraphraſtes Heſiodi in primo operũ. atqui nihilominus ceſſat illa ignorantiæ præſumptio in notorio, & fama publicato, & in facto proprio, & in facto vicini, & in facto conſanguinei, vt docemur c.decreuit, & ibi Archid. & Ioan. And.eo.tit.in 6.Bal.in l.ſi quis.§.ſi quiſquam.ad Sylla. ff. & in conſil. 283.tomo.1. & conſil.391. & conſil.434. to. 5.Pan.in c.paſtoralis.de exce. Accurſ.Bar. & Ang.ad l.1.de recept.ff.Doc.ad l.1.de iis qui

Præſumitur in receptatione hæretici & huiuſmodi abeſſe ſciẽtiã hæreſis.

Quando ceſſet illa ignorãtiæ præſũptio.

latro.occul.inf.& ad cap.ignorantia. de reg. iur.in 6.& omnino pér Iacob.à S.Georgio in l.quicunque.de ſer.fugit.inf. deinceps in hoc crimine non puto excuſari quapiam neceſſitudine quemquam:nec obeſt primùm lex. 2. de recepta.ff.per rationem c.vergentis.de hæret.& hoc vult gloſſ.in c.excommunicamus. 1.§.credentes.eo.tit.& Grillàn. lib.de hæret. q.9. præterea ad hoc eſt bonus tex.in c.legi. 23.q.8.atque ita huc maximè pertinet quod Ben Syra Hebræus in ſententiis moralibus inquit:bonum malo ne facias,hinc malum nõ eueniet tibi.& ſimiliter habet Iſocrates ad Dæmon.Ad hæc ſatis veriſimile eſt,ius canonicum dictione receptatoris vſum, non quaſi frequentatiua,hoc eſt, vt plures receptiones deſyderet,ſed vt deſyderet quidem aliquem tractum.l.Fulcinius.§.latitare quib.ex cauſ. in poſſ.ea ff.eritque illud animaduertendum, vt pro modo fautionis & culpæ,pœna ſeu pœnitentia ſtatuatur & ſiue leuius ſiue grauius procedatur c.frater.17.q. 4.c.vide benignũ & c.quis aliq.de pœnit.diſ.1.cum ſi. & bono tex.in propoſito omnino cap. accuſatus.§. ſacerdotes.de hæret.in 6.vbi habetur inquiſitorem fidei poſſe facere vt monitus ſtatim

Nulla concuſſio ſanguinis,vel alia excuſat receptatorem, vel aliâs fautorem hæretici.

Receptatio quæ prohibita intelligatur.

Pro modo fautionis quiſque puniendus.

capiatur, etiam clericus fautor. ex quo notare licet bonam cautelam pro amico fortè in hãc fautionem lapſo: vt ſi monitus adire iudicem noluerit, mox eius decreto capiatur, & inde perſuaſus æquo animo ſatisfactionem offerat inquiſitori: ne ſi monitus per annum ſuſtineat excommunicationem, veluti hæreticus iudicetur. quod ius eſt expreſſum de eiuſmodi in d. ca. excõmunicamus. 1. §. credentes. eo. ti. in ant. & authen. credentes. inf. eo. & iuxta hoc quidem intelligendum puto cap. ſi aduerſus eo. in antiqu. demonſtrante & textu ipſo cùm ait plus timeri ſolere quod ſpecialiter iniungitur: & vide ibi Pan. & Felin. & Syllacen. in ſuo tractatu. cap. 55.

Notanda cautela.

Quando fautor vt hæreticus iudicãdus.

Eſt & quoddam genus receptationis, defenſionis, & fautionis hæreticorum, cùm domini temporales moniti ab eccleſia ſuam terrã purgare, neglig unt hæretica prauitate. tales certè & defenſores dici poſſunt, vti ſcripſit Archidia. in c. quicunque de hær. in 6. quorum pœna exprimitur authen. ſeq. & c. excõ. 1. §. ſi verò dominus eo. tit. in antiq. & ſimile eſt quod de epiſcopo legitur in eo ipſo ca. excommunic. §. volumus. tandémque ſciendum eſt crimen hæreſis hoc iure ciuili vltimo eſſe

Fautionis, receptatio nis, & defẽ ſionis ſpecies.

merè eccleſiaſticum quidem quantum ad clericum attinet, at quantum ad laicum attinet quodammodo miſtum, ita vt de eo cognoſcat & iudicet præſes prouinciæ cum epiſcopo, vt ſunt textus cum ſuis gloßis in auth. de ſanctiß. epiſcop. §. ſiquis contrà ad fi. & in auth. vt cleric. apud propri. epiſcop. §. ſi verò eccleſiaſticum. & in auth. de mand. princ. §. neque occaſione. qui textus in hac re præcipuus, quondam totus & Græcè & Latinè editus, nunc nec Græcè nec Latinè ſatis integer legitur, vel emendatus, vt apparet. porrò poſteriori eáque ſummi eccleſiæ præſidis ſanctione, clarißima (vt mittam alia) de hæreticis, defenſoribus, receptatoribus, fautoribus, & generaliter de quibuſcunque pro crimine hæreſis impetitis, debere omnino cognoſcere & ſtatuere iudicē eccleſiaſticū, epiſcopū, ſiue inquiſitorem fidei, non autem dominos tēporales, niſi vel ad vnius eorū mandatū, cauetur ſpecialiter in c. vt inquiſitionis. de hær. in 6. quē malè cauſatur nō receptū in Frācia quidā vt docet ibi Nicol. Bertr. quāquam nihilominus à vulgatis eccleſiæ præceptionibus ex animo recedētes, & illis, ob ídque principis dudū de ea re iußis aduerſantes, ac inde, vel maxi-

Crimē hęreſis iure ciuili partim merè eccleſiaſticū partim miſtum.

Hæreſis iure canonico poſteriori planè eccleſiaſticū crimen.

Quādo hęreticus ſtatim à profanis tātū iudicibus puniatur.

mè cum hoc planè ſcandalo ſeu commotione quapiã, aut etiam blaſphemia grandi & graui implicita, maximè ſecuritatem publicam (quæ fundamento fidei & religionis inuiolatæ innititur) lædẽtes laici, tãquam ſchiſmatici, rebelles, ſacrilegi, & ſeditioſi, & vel ita ſimul cum hæreſi eiuſmodi blaſphemi maximi & impudentes: atque ſic iam à iudicij eccleſiaſtici neceſſitate, & onere, & occupatione, magis quàm poteſtate & iuriſdictione, præcipuè inquiſitoris, apud nos (qui & regius eſt & quodammodo præſidalis, ac magis quàm præſidalis) exempti, quamprimùm vel ex inquiſitionibus per eccleſiaſticos factis tales omnino & duntaxat apparent, à præſide prouinciæ iure noſtro diſtringuũtur, ac certè cõmuni, vt ſatis probatur c. circumcelliones. 23. q. 5. l. damnato. ad fi. inf. eo. l. 1. de cri. ſacr. inf. l. 1. ad l. Iul. mai. ff. cum vera ſcilicet ibi à Budæo tradita interpretatione. tracta. de ſeditioſ. inf. auth. vt non luxur. cont. nat. c. ſtatuimus de maledi. c. accuſatus §. ſanè. c. ſtatutum ciuitatis. c. vt officiũ. §. fi. & ibi doc. de hæ. in 6. l. fi. & l. 1. & ibi Angel. cũ gloſſ. in verbo, ſolus. vbi & apud quem cog. infr. cum ſi. & vulgatis. Vnde & conſequens eſt,

Inquiſitoris ampliſſimus magiſtratus.

ſi aliâs exiſtit & concurrit cum hæreſi laici in non vulgatis eccleſiæ præceptionibus cõſiſtẽte, & ita egente imprimis eccleſiaſtici iudicis declaratione quadã, ſcandalũ, & cõmotio publica, cõcurrere in hoc cũ eccleſiaſtico iudicio præſidis prouinciæ diſtrictionẽ, atque ita quidẽ obtinere notata in d. §. neque occaſione auth. de mã. prin. nec non in d. l. 1. de cri. ſacr. inf. de quo Sy uæ noſtræ c. 98. et alibi latius. atq; huc ꝑtinẽt notata poſt principiũ l. fi. eo. inf. Quãdo in hęreticum concurrat cũ eccleſiaſtico iudice profani animaduerſio.

Authentica.

SI verò dominus.) *Huc facit Baptiſta à S. Blaſio in tracta. correlatiuorũ par. 5. verſ. 22. et Cuneus Salic. Caſt. in l. ſi quis presbyter. de epiſ. & cle. ſup. Et notare licet hũc textũ maximè ad id quod exprimit Bal. in l. 1. de emãc. li. inf. & confirmat Corſ. in tra. de pot. & exc. reg. q. 79. quòd rex Chriſtianus factus hæreticus vel paganus perdit regnum, ídque efficitur occupãtis. & hoc eodem textu illud eſt intelligendum, vt ſaluum tamen ſit ius domino principali. vnde ſi rex noſter tale quoddam regnum ſic acquireret, licet quo ad ſuum hoc regnum neminem agnoſcat in temporalibus ſuperiorem* Rex hæreticus perdit regnũ. ídque efficitur occupantis ſaluo iure ſuperioris.

vulgato cap.per venerabilē.qui fil.ſ.l. tamē quo ad id,eum agnoſceret,quē rex ille factus infidelis agnoſcebat. in quo & notata ad l.ſi intra.de nō num.pec.inf.ſicque quilibet Chriſtianus poteſt recuperare ſibi vrbes & caſtra alicuius principis Chriſtiani detēta per hæreticos,vbi ille princeps fidelis negligēs eſſet in ipſis recuperādis,vt tradit Card.Alex. in d.c.per venerabilē.qui fil.ſint legit.ex Alberico Roſato hîc,quē nobis nūc nō licuit videre.& in hoc eſt hic ipſe textus planus.in quem item vide quod ſcripſimus in l.quicunque. inf.eo.

Chriſtianus quilibet poteſt ſibi recuperare terrā alterius chriſtiani negligentis,ab hæreticis detentam.

LEX QVINTA.

Arriani qui.

ARriani.) *Hi quidem vt alij multi hæretici valde noti ſunt vel ex c.quidam.24.q.3. atqui mox hoc ipſo etiam textu plurimorū item nomina exprimūtur,haud cognitu vel repertu alibi facilia. & primùm quidem Semiarrianos commeminit lib.de hæreſibus B.Ioann.Damaſcenus,ſcribens hæreticos eſſe,qui Chriſtum,& ſi Deum fatentur, tamen etiam creaturam diſſimulanter dicunt, ſimilitérque ſpiritumſanctum.porrò ſic Macedoniani à Macedonio autore,iuxta & legē ſequentem(quæ hæreticos ab autore hæreſis,*

Semiarriani.

Macedoniani.

cuius dicuntur,nominari vult)dicti primùm, pneumatomachi græco vocabulo appellantur rectiſsimè, non Pneumachomaci, aut etiam pneumachomacoci, vt apud Bernhard.Lucẽburg.in cathalogo hæreticorum, quòd ſcilicet ſpiritui ſancto aduerſentur, & pugnẽt quodãmodo aduerſus ſpiritũ ſanctum, dũ ipſum negant eſſe Deũ. qui in Nicea Bithiniæ dãnati ſunt & Cõſtãtinopolitana ſequẽte ſynodo, expreſsim notati (ſicuti hîc) pneumatomachi, id eſt ſpiritui reſiſtentes, vt & habet Caſsiodorus trip.hiſt.li.5.ca.41.& li.9.c.4.de quibus & B.Io.Damaſc.Pneumatomachi (inquit) id eſt cum ſpiritu bellantes, aut ſpiritus hoſtes, à Macedoniano ſpiritus hoſte nominati ſunt. hi de Chriſto rectè ſentiũt: ſpiritũ autem contumelijs vexant. eum enim ita creatum fuiſſe aſſerunt, vt à diuinitate prodiiſſe negent, aut potius eum dicant per actionem impropriè creatum, cùm ex ſola vi cõſtet (vt aiũt) quæ apta ſit ad procreandam ſanctitatem. à quibus orti ſunt ij qui Montani vocantur. qui & Montaniſtæ dicuntur, à Montano, de quo adhuc infra. dein Sebatianos eſſe, qui & Nouatiani dicũtur à Nouato cognitiſsimo hæretico, ipſe textus huius legis indicat. atqui

Pneumatomachi.

Montaniſtæ.

Sebatiani.

Nouatiani

vnde dicti ſint Sebatiani non ita protinus apparet, nec paßim hæc vox aut illi ſimilis reperitur. ſed certè Bernhardus Lucemburgenſis Sebatianos hæreticos memorat, aiens, equidem dictos ab vno de Meſſalianorum principibus, qui nuncupabatur Sebas: & hos obſeruatores ſomniorum eſſe, labores manuum refugientes, & ſacramentum euchariſtiæ contemnentes. nec dubium eos aliud quoddam cacodæmonicum amplexos. vnde & euthyſiaſtæ, id eſt ſacrificatores, atque orantes dicti ſunt, vt eſt videre hiſtoriæ tripertitæ lib. 7. cap. 11. & apud B. Ioannem Damaſcenum multa de iis ſcribentem. de quibus adhuc infrà. Docet quoque Lucembur. Sabbatianos dictos. vnos quidem à quodam Sabbatio, qui cū factus eſſet Chriſtianus retinebat ſectam, atque alteros ab alio Sabbatio quodam. Et de primo mentionem factam inuenio triper. hiſt. libr. 9. cap. 37. & libr. 11. cap. 5. vbi appoſitè Nouatianæ ſectæ factus, eam diuiſiße, & ſequacium ſuorum ordinatus epiſcopus dicitur, & inde Sabbatianorum ſecta. vnde vide ne hi ſint dicendi Sabbatiani. de altero verò memoria agitur eiuſdem hiſtoriæ lib. 12. cap. 4. vbi is dicitur defuncto Barba Arrianorum

Sabbatiani.

epiſcopo ordinatus eius loco. Porrò Papiani-ſtæ dicũtur forſan à Papia Hieropolitano epi ſcopo, Ioannis Euangeliſtæ auditore & Poly carpi condiſcipulo. de quo multa Euſebius eccleſiaſticæ historiæ lib.3.cap. vlt. quem tamẽ & Alphonſus Caſtr. antihæreſum lib.1. innuit errori ſuo renuntiaſſe, & Ioan. Picus in apologia ſua q.7. ſcribit vel imprudentem in errore deceſsiſſe, & canonizatum ab eccleſia eſſe. vnde propiùs ab errore, non in hæreſim vſque ab autore probato, qui illum omnino amplexi ſunt hæretici Chiliastæ ſunt dicti, quòd poſt mille annos Chriſtum denuò in carne cum electis regnaturum Iudaicè arbitrarẽtur, vt B. Hierony. ac Trithemius referunt. Lucemburg. autem in ſua hæreticorum nomẽclatura, Papianiſtas ait eſſe de ſectâ Manichæorum ponentiũ principia duo. Deinceps Phryges ac Pepuzitæ iidem videntur ex hoc ipſo textu, qui Montaniſtæ dicti ſunt, & Priſcillianistæ: hos Tertullianus ſecũdum Phrygas, Cataphrygas cæteri vocant. quorum autores fuerunt Montanus tanquam paracletus, & duæ prophetiſſæ ipſius Priſca & Maximilla. & his nomen Phrygia prouincia dedit, quia ibi extiterunt, ibíque vixerunt. ſecundas nu-

Papianiſtæ. Chiliaſtæ. Phryges. Priſcillianiſtæ. Cataphryges.

ptias pro fornicationibus habuerunt: & ideò dixerunt eas permiſiſſe apoſtolum Paulum, quia ex parte ſciebat & ex parte prophetabat: nec dum veniſſe in eo quod perfectum eſt in Montano & prophetis eius & ſic aduentum ſpiritusſancti à domino promiſſum in ſe potius, quàm in apoſtolis redditum inſanierunt: ſacramenta item habuerunt funeſta. ab his Pepuzitæ ſiue Pepuziani à Pepuza ciuitate ſeu villa vocantur, in qua nẽpe Montanus & prædictæ mulieres vixerunt: quam ideo Hieruſalem vocant. & eadem ſcilicet, quæ Phryges fecerunt ſacramẽta. apud quos & mulieres ſacerdotio honorabantur: quoniam putabant in ea ciuitate, Quintillæ & Priſcillæ mulieribus eorũ Chriſtum ſpecie fœminæ reuelatum. vnde & ab illa, Quintilliani, & ab hac fortè primùm Priſcillianiſtæ vocati ſunt, qui de omnium terrenarum opinionum luto multiplicem ſibi fecem commiſcuerunt, vt ſoli totum biberent quicquid alij ex parte guſtaſſent. nihil eſt enim ſordiũ in quorũcunque ſenſibus impiorum, quod non in hoc dogma confluxerit. denique ſi vniuerſæ hæreſes, quæ antè Priſcillæ ſiue etiam inde Priſcilliani vulgati tempus

Pepuzitæ. Quintilliani. Priſcillianiſtæ.

exortæ ſunt, diligentiùs retractentur, nullus penè inuenietur error, de quo non traxerit impietas iſta contagium, vt latè docet S. Leo epiſtola 71. vbi & cap. 16. exprimit horum cum Manichæis (qui ad imū ſcelerum perueniſſe hoc textu dicuntur) tam fœderata eſſe corda, vt ſolis nominibus diſcreti ſacrilegiis ſuis inueniantur vniti. Præterea Marcioniſtas nemo non nòuit dici à Marcione, de quo & multa B. Io. Damaſcenus, & quē Tertullian. ſcribit, pœnitentiā profeſſū morte occupatū eſſe. At et ſunt his proximi nomine dicti Marcitæ à Marco, qui cum Colarbaſo Chriſtum putatiuè paſſum aſſerebat, & alia quædā impia. vnde & Marcoſii & Colarbaſi, vel etiā Colobarſiani à Colobarſo etiā dicto, qui cum ſectatoribus Marci & Valentini ſentiebat, niſi quòd aliter cōiugationes atque Ogdoadas docebat, vt habet d. Damaſce. Adhæc Borboritæ pars Manichaici furoris inf. eo l. pe. dicti, ab aliquibus eſſe tradūtur, qui et Gnoſtici hæretici noti, & orti à Nicolaitis & ipſis nō ignotis, à Nicolao vno ex ſeptē diaconis, quos apoſtoli ordinauerāt: qui vel vt odiū aduerſus vxorē conceptū expleret, vel de zelo eius culpatus, ſe purgaret ea qui vellet vti ꝑmiſit.

Marcioniſtæ. Marcitæ. Marcoſii. Colarbaſi. Borboritę. Gnoſtici. Nicolai fę dū factū & ſecta cōmuni ſenſu ī probata.

obſcœnus hæreticus exorſus à ſua, & quidem pulcherrima, vxores fecit communes. quaſi apoſtolicò præſtaret dogma Platonis: quod & ipſe Ethnicus improbat Ariſtoteles, & rudes Perſæ coarguerunt in ſuo Cabade: qui cũ illis imperitans legem tuliſſet, vt omnes fœminæ communes eſſent, à multitudine protinus inſurgente captus in vincula coniectus eſt, vt retulit Procopius li.1.de bello Perſico. quamquam Nicolaum iſtum inepto commẽto excuſare voluit Polydor. de inuentor. rer. lib.8.cap.4. hos & alij putant ortos à Carpocrate. vnde & Carpocratiani non ignoti: de quibus & multa B. Auguſtinus. præter hos non vulgò proditi ſunt, Meſſaliani qui & Pſalliani, vt habet B. Auguſtinus, & Euchetæ, ac Enthȣſiaſtæ vocati ſunt, id eſt orãtes & ſacrificatores, vt habet Caßiod. trip. hiſt. præd. lib.7.cap.11. propius dixeris numine afflatos, aut inſanientes & bacchantes. quibus appellationibus notati ſunt ab eis qui hæreſis nomen in Græciam tranſtulerunt, inquit Damaſcenus. nempe quòd ſemper orandũ dicant, & ad omnia ſufficere orationem. Michaël quoque Pſellus libr. de dæmonibus euchetas & gnoſticos dicit, vt dæmonia toto concipiant

Carpocratiani.
Meſſaliani
Pſalliani.
Euchetæ.
Ενθȣσια-σταὶ.

concipiant pectore, nefanda ſacrificia perpetrare: cōuenire enim die quo paſſus eſt ſaluator, veſpere, ſtatutum in locum, vnà cum puellis ſibi notis, & poſt quædam ſacra extinctis luminibus miſtim coïre, ſiue cum ſorore, ſiue cum filia, ſiue alia: nonóque rurſus menſe reuerti, puelláſque accerſere, & infantes iam natos ab his euellere, pérque totum corpus pueros circuncidere, & circunfuſo ſanguine phialas implere, corpora cremare, cinerem cum ſanguine miſcere, cæterùm hoc condimento epulas & pocula condire, tum ſua inter ſe tum aliorum clam quorumcunque poſſunt, exiſtimantes hoc ſacrificij & alimenti genere, tanquam maximè profano, characterē diuinum nobis impreſſum & dæmonia procul arcentem penitus aboleri, & ita dæmonia liberiùs ingredi, adeò execrandi ſacrificatores ſunt, & per omnia inſani, vnde nimirùm ἐνθυσιάσαι dicendi. item Audeani ab Audeo Audeani. dicti putantur, natione Syro: qui fatuè intelligens quod ſcriptum eſt: Faciamus hominē ad imaginem & ſimilitudinem noſtram: humanam formam putauit habere diuinitatem, & corporis partibus eſſe diſtinctam, diuinæ ſcripturæ nequaquam ſenſum reſpiciens, quæ

ſæpè diuinis operationibus humanorum mẽbrorum nomina circumponit: quoniam qui facilè ſubtiliora intelligere nequeunt, per hæc Dei prouidentiam magis agnoſcũt, vti ſcripſit ex Theodorito Caßiodorus prædicto hiſtoriæ tripartitæ loco, vbi & alios illius errores refert: & pariter D. Damaſc. illúdque quod noſtri tẽporis hæreticis familiare eſt, dãnare facilè epiſcopos, quòd ſint diuites & aliis de cauſis. & qui priorẽ hæreſim amplexi ſunt ab ea dicti ſunt Antropomorphitæ, hæretici & nomine noti. de quibus & nos plura in l. ſi quis in me. de pœ. inf. inſuper hydroparaſtas. ſiue hydroparaſtatas (vt habet cõſtitutio ſecunda nouellarum legum Theodoſii Auguſti) vel coniicere licet ex ipſo nomine fuiſſe, quos Aquarios (quia aquam ſolam offerrẽt in calice ſacramenti) appellat Iſidorus, aut quos narrat Auguſtinus negaſſe aquam à Deo creatam, aut qui & hoc eodem textu dicuntur à cultu ſerpentis Ophitæ. nam ὕδρος Græcè & ὄφις dicitur, id eſt ſerpẽs, & inde marmor ſerpentis modo maculatũ & cõtra ictus ſerpẽtis valẽs Ophites. teſte Dioſcoride li. 5. ca. 93. & ex eo cõſtructæ thermæ flãma tenui calẽtes, ophitæ Martial. li. 6. tũ aliis & alia. Cæ-

Anthropomorphitę. Hydroparaſtæ. Aquarij. Ophitæ.

terùm illũ cultum ſerpentis à Nicolaitis ſiue Gnoſticis deduxerũt Ophitæ.& colubrũ qui decepit Heuã Chriſtũ arbitrati ſunt. habuerúntque verũ colubrum quẽ nutriebãt & venerabãtur miris quibuſdã ſuperſtitionibus& ſacrificiis.quæ refert B.Augu.quin Origenes lib.6.cõtra Celſum Ophianos dicit irreligioſos & impios,qui ex ſerpente humanæ naturæ infeſtiſſimo & perhorrẽdo, tanquam ipſi nõ homines (quibus eſt ipſe inferior) ſed vt ſerpẽtes gloriæ ducunt, quòd Ophiani,hoc eſt ſerpẽtini dicãtur,Euphraten neſcio quẽ diſciplinæ huius ſceleſtioris autorẽ iactantes.Item Taſcodrogitæ(qui prædicta Theodoſii cõſtitutione antiqua dicũtur Aſcodrogitæ, ſeu Aſcodrogi)atque Batrachitæ,voce hac quidẽ in vniuerſas hæreſes planè apta, aut Brachitæ (vt habet Alph.Caſtrẽſis li.2.)ad Manichæos pertinent nimiũ notos.ſunt & non ignoti Photiniani à Photino dicti,de quo trip. hiſt. li.5.c.8.etſi de iis planè loquentẽ li.6.epi.vlt. Sidoniũ Apollinarẽ non intellexit eius adnotator Baptiſta Pius.at hîc in codice vetuſtiore Fortuniani dicũtur non Photiniani,neſcio vnde,vel à quo Fortunio.etſi Fortunatũ quidem presbyterũ quendam Manichæũ B.Au-

Ophiani. Taſcodrogitæ. Batrachitæ. Photiniani. Fortuniani.

guſt. adhuc presbyter necdũ epiſcopus Hippõnæ deuicit, vt latiùs retulit Poſsidonius in vita ipſius Augu. c. 6. de quo extat & liber inter opera Auguſtini qui inſcribitur, contra Fortunatũ quendã presbyterũ Manichæorum. & de eo plura legere eſt apud eundẽ Augu. tum Fortunatianus Afer Aquilienſis epiſco-
Marcelliani. *pus Liberium Romanæ vrbis epiſcopum pro fide ad exilium pergentem primus ſolicitauit, ac fregit, & ad ſubſcriptionem hæreſeos compulit, vti ſcripſit B. Hieronym. Marcelliani quoque dicti videntur à Marcellina quadam ſocia ſectæ Carpocratis prædicti, quæ colebat imagines quidem Ieſu & Pauli, atque Homeri ſimul, & Pythagoræ, adorando, incenſumque ponendo, vti ſcripſit B. Auguſtinus. aut certè à Marcello Ancyræ Gallatiæ vrbis ciue (vt ait Damaſcenus) ſeu epiſcopo (vt ha-*
Engratiſtę Tatiani. *bet Hieronymus) qui Sabellianæ hæreſis notæ ſæpè reus factus, eius tamen innoxius ſemper videri voluit. exinde Engratiſtæ, ſeu Engratitæ, & Tatiani dicuntur, à Tatio, aut Tatiano rhetore, qui eam nouam hæreſim cõdidit ἐγκρατιτῶν (vti ſcripſit B. Hieronymus) hoc eſt continentium: nempe damnans nuptias, & omnino pares fornicationibus fa*

ciens, & in cibis delirans ſimiliter. quanquam Epiphanius Tatianos, & Encratitas ita diſcernit, vt Encratitas Tatiani ſchiſmaticos dicant. Damaſcenus autem Tatianos à Tatiano dictos ait, qui decreta Marcionis ſecutus etiam quædam propria addidit, illiúſque reliquias quaſdam eſſe Encratitas, qui nuptias damnant eáſque ſathanæ eſſe aiunt, & omnẽ rerum animatarum eſum improbant. Quibus ſimiles ſunt Apotactitæ (vt B. Auguſtinus ſcribit) ſeu apotactici (vt Damaſcenus habet) id eſt, ſecreti vel ſelecti. tantùm enim apotacticos, id eſt ſecretos ab aliis recipiũt. accedũt ad Encratitas, ſed tamen alia quædam diuerſa ſentiũt. Denique Sacrophoros hoc tantum in tex. à nobis lectos, aut ſanè ſacophoros, vel ſaccophoros (vt habeo in vetuſtiori codice) Bernhardus Lucemburgenſis, & ipſe hunc textum duntaxat citans ait eſſe de perfidia hæreticorum: appellat autẽ ſaccophatos. vnde nihil certi coniici poſſe ſperare licet, cùm ſint tot lectiones, quarũ fortè & abſurdior verior eſt, cùm cõſtet huiuſmodi appellationes ſæpe vulgares eſſe & barbaras. vide et ne fortè ſint & dicẽdi ſint Siphori, qui legũtur in definitionibus eccleſiaſticorũ dogmatũ ca. 52. & di

Apotactitæ.

Sacrophori.

Siphori.

cũtur non in nomine patris & filij & ſpiritus ſancti tingi, & idem eſſe Bonoſiani noti.

Bonoſiani

Nuſquam in Romanum locum cõueniẽdi morandíque habeant facultatẽ. *Vetuſtiores codices habent, orãdi, nõ morãdi. id quod & germanius eſt contextui, cùm hactenus generaliter loquatur de hæreticis varijs. & ſic bene cõuenit §. cunctis. qui poſtmodũ ſequitur in hac ipſa l. & l. 2. de ſum. tri. §. cùm ſi. Illud verò de Manichæis planè proximo textu ſtatuitur, quod lege vltima de apoſta. inf. ad quoſdã alios extenditur, vt extra Romani imperij ſolũ repellãtur. & de Manichæis quidẽ, vt habet tex. etiã de ciuitatibus pellẽdis & vltimo ſupplicio tradendis, ratio eſt, quoniam his nihil relinquendũ eſt loci in quo ipſis etiã elemẽtis fiat iniuria. quod dictũ videtur, propterea quòd hi, duo principia inter ſe diuerſa atque aduerſa, eadémque æterna & coæterna fuiſſe dicũt, duáſque naturas atque ſubſtãtias, boni ſcilicet & mali, ſicque ſubſtãtias elementorũ & elementa ipſa mala: quæ quinque ſtatuũt, fumũ, tenebras, ignẽ, aquam, ventũ, illis opponẽtes tamen, aërem, lucem, ignem bonum, aquã bonam, ventũ bonũ, vt latius docet B. Aug. illo li. de hæreſibus ad*

Emẽdatur textus.

Cur Manichæi, tum iudicantur elemẽtis facere iniuriam.

Quoduultdeum ca.46.& li.de moribus Manichæorum 2.cap.8.vbi oſtendit ſubſtantiam elementorũ ipſaúe elementa, quò d aliquando noceãt mala non eſſe: quoniam id per ſe non agant, ſed per incongruentiã & inconueniẽtem adhibitionem: ac ita omnino conuenienter adhibita prodeſſe. Porrò illud idem & de cæteris malis dici poteſt; præcipuè verò hæreticis quibuſque: qui fundamẽto fidei deſtituti à ſe prorſus creatorem abiiciẽtes, creaturis omnibus iniurij ſunt. Vnde ab ipſis etiã elemẽtis deſtituuntur, & nos propter illos, quos diutius vita frui patimur, iuxta illud quod Sap. ca.5. legitur: armabit omnem creaturã ad vltionem inimicorum, & pugnabit cũ eo orbis terrarũ cõtra inſenſatos. Vnde & dixiſſe videtur Salo.2.Par.6. ſi clauſo cœlo pluuia non fluxerit, propter peccata populi, & deprecati te fuerint in loco iſto, & confeſſi nomini tuo, & cæt. etenim Mat.5. dicitur Deus pluere ſuper iuſtos et iniuſtos. Vnde ob hæc maximè exaſperari videtur. quãobrem & libro nouellarũ legũ, ſimili titulo, Theodoſius & Valent. ſic aiunt, vnde enim ver ſolitam gratiam abiurauit? vnde æſtas meſſe ieiuna laborioſum agricolam in ſpe deſtituit ariſtarum? vnde

Propter peccata præcipue hæreſes, veniunt, omnia damna à cæteris creaturis, ſterilitates & huiuſmodi.

hyemis intemperata ferocitas vbertatem terrarum penetrabili frigore, ſterilitatis læſione damnauit? niſi quòd ad impietatis vindictam tranſit lege ſua naturæ decretũ. quod ne poſt hac ſuſtinere cogamur, pacifica vltione pianda eſt ſuperni numinis veneranda maieſtas. Oportet enim dare nos hanc victimam meliorem, ara Chriſtianitatis intacta ſeruata, nempe & canente Seneca Tragico, Nulla Deo gratior victima eſt quàm homo iniquus. iuxta quod & ipſe Deus ſic præcepit Exod. 22. maleficos non patieris viuere. Adhæc facit c. defleat. de reg iur. in ant. & l. 2. cũ ibi traditis. eo. tit. ſup. & ſi. nos etiam in l. ſiquis in metal. de pœn. in l. eũ qui de epiſcop. & cl. & libr. Prouerbiorum. & inde videtur dictus apud nos procurator fidei procurator incurſuum: quoniam inſectetur hæreticos, qui maximè omnium peccantium, & quaſi vnicè odium incurrunt Dei & hominum. adde quòd & ob id maximè ipſe procurator incurrat odia hominum ſæpè magnorum & diuitum: quia in crimine omnium maximo & perinfami iis minimè parcat, ſi verè talis fuerit. in hócque Ariſtoteles Polit. lib. 6. cap 8.

Procurator incurſuum vnde dictus.

Cunctis quoque legibus, quę cõtra eos, cæteróſque qui noſtræ fidei refragantur, olim diuerſiſque temporibus latæ ſunt, ſemper viridi obſeruãtia valituris. *Hoc accipe iuxta textũ c. vt inquiſitionis.eo. ti.in 6.& gloſ.c.non.de iud.& nota generaliter legẽ quantũcunque diu factã non aboleri deſuetudine.de quo tandem Iaſ.in l.de quibus.6.not.de legib.ff. & Matth. Afflic.in repetit.ſanctionis de iure protomiſeos,par. 6. not.1.Angel.in proœm . inſtitutio.§. igitur. etenim lex ſemper viuit.c.contra.25.q.1. & ſemper loquitur, vt notant hîc Butrigarius, Bartolus, Salicetus, & hic etiam in auth. Quaſſa.q.3.de ſacroſ. eccleſ. ſup. & Ioann. Imo.in l.3.§.ſi rem,col.2.pro emp.ff.Gloſſ.in regul.cancell.apoſt.33.& in regulam Iulij 2. & mille aliis locis doctores. ſimilitérque dicit Salicet.in l. ſuper chirographariis. ad fi. ſi cer.pet.inf.quòd ſtatutum omni die loquitur.ſicque dixit Cicero in oratione pro domo ſua, annales populi Romani & monumenta vetuſtatis loqui.ſed & dixit Plato de legibus dialogo 9. legem ipſam, quæ aliquid interdicit, id pro vniuerſa ciuitate ſemper interdicere, & interdicturam eſſe:neque opor-*

Lex ſemper viuit & loquitur.

tere ut homo aliquis interdicat. ſimiliter itẽ ait D. Hyerony. Paulum non ceſſare etiã hodie ſcribere. & adde c. quæris. verſ. hodie. de conſ. diſ. 4. & Alex. ad Bartol. hîc.

Quæ ipſi audacter eccleſias nũcupare conãtur.) *De hæreticis, ut videre eſt in ipſo textu, hoc dicitur. quorũ tã ſuperba quædã ſunt etiã, ut ne referri quidẽ ſine aliquo piaculo poſſe arbitratus ſit Vincẽtius Lyrinẽſis. adeò ut Valentinus homo alioquin doctiſsimus (uti ſcripſit B. Hiero.) dixerit ſe Deo meliorem. in quẽ librũ ſcripſit Septimius. nimirum ſi eccleſias appellare volunt hæretici conuenticula ſua, & illegitimas, adulterinas, improbas coïtiones, conuentiones, cõmunionéſue, quæ inf. eo. l. quicunque. §. vniuerſi. ſæpiſsimè vna eadémque pereleganti voce, dicuntur paraſynaxes, ἀπὸ τοῦ παρὰ præpoſitione ſcilicet (quæ vel in compoſitione in malam partem plerũque accipitur) καὶ τοῦ συνάπτεσθαι, vel inde dictione quoque nota συνάξεως. quæ etſi eccleſiæ malignantium ſcilicet dici poſsint (ut ſit Pſal. 25.) eccleſiæ tamẽ appellatione indignæ ſunt: cùm ea de vera loquentes vtamur. quæ vtique vna tantùm eſt eccleſia perpetuò ſibi conſtans: nempe in Chriſto Ieſu filio dei vi-*

Paraſynaxes.

Eccleſiæ malignantium.

Eccleſiæ appellatio tãtũ veræ & catholicæ conuenit.

ui fundata, & in Petro eius vicario primaria radice propagata, per vniuerſum orbem ramos ſuos extendens, vt & docemur in rhapſodia Gratiani 24.q.1.c.loquitur.c.omnibus c.didicimus.pudenda .etſi. Vnde & catholica venerandáque dicitur mox, hac ipſa lege. & ita venerabiles eccleſiaſtici loci, l.denuntiamus de iis qui ad eccleſ.confug.inf.de quo & l.ſiquis in hoc ge.& ſeq.auth.& in l.decernimus.de epiſc.& cleri.ſup. Cæterùm huc pertinent & quæ notauimus in rubricas de ſum. trin. & fid. cathol. & de ſacro. eccleſ. cum ſi.

LEX SEXTA.

DAmnato lege diuæ memoriæ Conſtantini.) *Ea lex tota refertur à Caßiodoro triparti. hiſt.li.2.cap.15. eadem de Porphyrio & Arrio, eiúſque libris continens, quæ & hîc de Neſtorio & libris eius ſanciuntur: niſi quòd ibi, ſi quis conſcriptiones Arrij celaſſe comperiatur, & non repente proferens igne cōſumpſiſſe, mortis ſupplicio ſubiacere decernitur. hîc verò inter alia, ſi quis Neſtorij libros habere, aut legere,*

Hic de nō ſcribendis vel poſsidēdis hæreticorū libris

aut deſcribere audeat (quos diligenti ſtudio requiri,ac publicè comburi dicitur) publicatione bonorum dicitur coërcendus. ſicq́ue l. quicunque inf.eo.libros ſeruans contra eccleſiam ſcriptos,deportatione perpetua decernitur puniendus.& tandem Iuſtinianus in cōſtitutione,quam aduerſus Anthimum hæreticum & eiuſmodi alios quoſdam in quinta ſynodo Cōſtantinopolitana feciſſe reperitur, (quæ eſt nouella 42)in hac re ita cauit:In vniuerſum omnibus interdicimus,ne quid librorum eius comparent.& quemadmodum Neſtorij libros deſcribere aut comparare non licet,propterea quòd antè nos imperatoribus in ſuis conſtitutionibus videatur Porphyrij ſcriptis contra Chriſtianos editis ſimiles exiſtere: ita nec Seueri dicta ſcriptáue apud quemquam Chriſtianorum maneant, ſed ſint profana,& à catholica eccleſia aliena , ignéque comburantur à poſſeſſoribus,niſi illis retinendis in periculum adduci velint. Præterea à nemine in poſterum deſcribantur,ſiue librarius aliquis, ſiue notarius, ſiue quiſquam alius ſit,ſciens quòd illius dicta conſcribentibus abſciſio manus in pœnam irrogabitur. Nolumus etenim,vt illorū blaſphemia ad alia

Ratio cur libri hæreticorū deperire debeant.

prorepat ſecula. in quo latè patentem animaduertere eſt rationem. quæ & ſic habetur in d.l.quicunque. Vt facinoroſæ peruerſitatis veſtigia flammis combuſta depereant. Vnde iis & nunc dudum inuenta typographia comprehendi haud dubiè videtur. præſertim etiã cùm his verbis vtatur prædicto loco Iuſtinianus: γραφέσθω δὲ παρὰ μηδενὸς τὸ λοιπὸν, μηδὲ τῶν εἰς κάλλος, μηδὲ τῶν εἰς τάχος γραφόντων, μηδὲ ἄλλου τῶν πάντων τινὸς (quæ maiorem quandam ἔμφασιν habent illa Haloandri, etſi perappoſita interpretatione) per hoc vtique idẽ expreſſim dicturus de hac typographia, ſi in vſu fuiſſet. de qua nunc maximè id intelligendum eſt: quæ quidem ſola bona literaria inuehit & ſeruat, & mala quæcunque. Inde etiam non mirum eſt, ſi vel ſeruans tantùm eiuſmodi libros adeò graui pœna premitur. licet & certè mathematicos libros ſeruantibus pœna leuior ſit, vt viſum eſt ſup. de epiſc.aud. in l.mathematicos. quandoquidem (vt diximus ad l.Manicheos. eo.ſup.) matheſis, hoc eſt magia diuinatrix ſcientia, aperta hæreſis nõ eſt, neque aliquãdo hæreſis eſt, vt tradũt doc. in c.i. de ſortil. & c.accuſatus §.ſanè. de hær. in 6. etſi diui-

Hæreticorũ libri nec typis excudendi.

Mathematicorum libros ſeruãs non æquè punitur.

Matheſis quid.

nationes illas vulgares fieri ſolitas circa res perditas, ſapere hæreſim manifeſtè, & poſſe per inquiſitorem puniri, multis traditum eſt à Barbat. conſil. 55. qualis eſt ſcilicet quæ fit per cribum, inde dicta coſcinomantia mulieribus iam olim vſitatiſsima præcipuè vetulis. vnde illud Theocriti in Caprario εἶπε ϗ ἀγροιῷ τ' ἀληθέα κοσκινόμαντις. *præterea iure hoc viſum eſt, quem matheſi bene vti poſſe. quod tamen ius canonicum imprimis authenticum ex iure diuino abnegat, d. c. 1. de ſortil. etſi adhuc quibuſdam aliquando matheſi licere vti per repugnantia, quantum apparet, non animaduerſa, perſuaſum eſt, vt videre eſt apud Fr. Brunum tract. de indiciis & tor. col. 14. & Clauaſium in ſumma ſua, verbo, ſuperſtitio, nu. 13. de quo & nos in dialog. de Amoribus lib. 3. cap. 9. Igitur vel ſeruans libros eiuſmodi ſciēter ſcilicet, quicunque ille fuerit, etiā optimæ alioquin famæ homo, has pœnas pati debet, quoniā æquè legi aduerſatur, quæ eiuſmodi libros haberi quibuſque omnino prohibet, & fieri poteſt vt etiam ſi eos optimus habeat, inde vel alios & in poſterum inficere poſsint, vt fieri ſolet, & factum libris Vuicleni, Huſsitarum, ac deinde*

Diuinationes vulgares per inquiſitorē dānandæ.

Coſcinomantia.

An matheſi bene quis vti poſsit.

An & ſimplex quiuis poſsidēs libros hæreticorum puniatur.

Lutheranorum lutulentis fontibus, docet AEneas Syluius hiſtoriæ Bohemicæ cap. 35. quod ne contingat ſolida eſt ratio legis. an verò tales ex eo præſumantur hæretici, nec ne, non videtur hoc iure cogitatum. puto tamen dici poſſe, eo ipſo quòd apud aliquem libri eiuſmodi reperiuntur, vel ſcribuntur ab aliquo ſcienter, contrahi hæreſis ſuſpicionem. atqui grauem ſuſpicionem hoc ſolo contrahi non arbitror, multominus violentam, vt dicatur hæreticus, vt & tradidit Feli. in ca. 5. ad gloſ. cap. 4. de hære. Gondiſſalinus in ſuo opere de hæretic. q. 13. Marſili. in praxi ſua §. diligenter. nu. 92. 95. & ſeq. legitur apud B. Gregorium libro. quinto, epiſtola vltima, quia codex hæreſes habens inuentus eſſet apud Athanaſium quendam presbyterum, contrariā integræ fidei ſuſpicionem ortam aduerſus eum, & criminis hæreſis accuſatum, abſolutum autem cùm teſtaretur ſe nulli hæreſi aſſentire, ſed eccleſiæ conciliis omnino, & iubente Papa ne eum librum amplius haberet, præſto eſſet obedire. Cæterùm traditur in d. cap. 4. de hæreticis, damnato autore damnata cenſeri eius ſcripta, & ſic ea non recipienda, tanquam

An poſsidēs libros hæreticorum præſumatur hæreticus.

Damnato autore dānata eius ſcripta cēſentur, & quāobrem

authentica quidem, etiam ſi bona ſint, niſi ab eccleſia ſpecialiter eſſent approbata, ſed aliâs certè vt rationabilia. ſic & docet Nicol. Bertrand. ad c. vt inquiſit. eo. tit. in 6. eccleſiã canonizando aliquem, hoc eſt diuis annumerando, & ſic maximè adprobando, & doctrinam eius, dicta & ſcripta eiuſdem approbare, niſi quæ vel ipſe correxit, vel ab alio rationabiliter correcta ſunt, vel corrigi poſſũt, tanquam veritati contraria, ſicut quæ de B. Thoma & aliis referuntur in ſumma errorũ Ioannis Monteſonenſis, poſt libros Sen. Pet. Lombardi. & ſi. de quibus alibi. porrò in cõcilio Toletano duodecimo cap. 9. prohibentur etiam Iudæi ne libros legere audeant, quos Chriſtiana fides repudiat, ſcilicet ne deteriores fiant. adhæc ſcitè Politus in ſpeculo hæreticorum conſyder. 10. docet inutilem prorſus & omnino vitandam hæreticorum doctrinã, loquẽs tamen de Lutheranis libris, & ſimilibus, qui toti vel ferè impij ſunt, & mali. iuxta quod & dixit Cardi. S. Sixti in c. ſancta diſ. 15. libros hæreticorum, cùm multa vera & bona contineant, penitus reprobari. cùm tamen catholicorum opuſcula, licet non in omnibus verum dicant, ab eccleſia recipiãtur: quando-

quandoquidem in libris hæreticorum falſa principaliter tractantur, & aſſeruntur, pauca verò verba vera inueniuntur illis inſerta: in libris autem ſanctorum vera principaliter intenduntur, & pauca inueniuntur contraria veritati. Atqui nihilominus cùm primùm emergunt eiuſmodi hæreticorum libri, vt planè ab iis caueamus, & cæteri deinceps, ea repudiantes & reuincentes quantum opus fuerit, quæ in eis continebuntur mala, eos legere & ſuccinctè colligere errores, vt ſacri doctores fecerunt, licet, c. legimus. diſ. 37. neque enim repudiari planè ad omnium captum poſſunt, quæ neſciuntur, vt ſcilicet reuincãtur & oſtendantur apertiſsimè inaniſsima, ne & vllo modo iniuſtam damnationem cauſari poſsint, vel quoquomodo gloriari & vel ſibi perſuadere nos ſecum ſentire malè. vnde B. Hierony. in intelligendis libris Iouiniani multum ſe laboraſſe ait, quos multo difficilius eſſet noſse, quàm vincere: quamquam ita & in victoria non parua eſſet difficultas, cùm quis ſuperare non queat cuius aſſertionem penitus ignoret. in hócque idem ad Marcum Celedenſem presbyterum ita, Non grande eſt ineptiſſimis neniis reſpondere. ſi autem domi-

Hæreticorum libros primùm quidé perlegere licet.

Nota rationem.

nus vitam tribuerit, & notariorum habuerimus copiam, paucis lucubratiunculis reſpondebimus, non vt conuincamus hæreſim emortuam, ſed vt imperitiam atque blaſphemias noſtris ſermonibus confutemus. ſicque conuenienter Vincētius Lyrinenſis cum Papa Cœleſtino: meritò cauſa nos reſpicit, ſi ſilentio ſoueamus errorem. ergo corripiātur huiuſmodi, nec ſit liberum pro voluntate habere ſermonem. ob ídque Theophilus ad Hierony. ſcribit nihil nocere, & prudentes & eruditos viros pro ſolicitudine fidei commouere. húcque ſpectat quod B. Chryſoſt. ait in Geneſim homil. 28. quæ priſcis euenerunt, ſi diſcere voluerimus, maximæ nobis doctrinæ occaſionem eſſe. hac enim ratione non ſolùm opera ſanctorum bona nobis ſcripta eſſe, ſed & peccata, vt iſta quidem fugiamus, illa verò imitemur. & ita ipſe Paulus Apoſtolus ad Rom. ca. 15. inquit, Quæcunque ſcripta ſunt ad noſtram doctrinam ſcripta eſſe. & eiuſdem epiſtolæ cap. 4. primùm, non ſcriptum eſſe tantùm propter Abraham, quòd reputatum eſt illi ad iuſtitiam: quòd ſcilicet crederet Deo, inde & ſpē & charitatem figens in eo, & voluntatem eius amplectens, ſed & propter nos, quibus

reputabitur credẽtibus in eum, qui ſuſcitauit Ieſum Chriſtum dominum noſtrum à mortuis, & ita ſcilicet parentibus ei dicenti, ſi vis in vitã ingredi ſerua mãdata. & ſi. & ad rem maximè idem apoſtolus 1. *ad Corinth.* 10. *cùm narrat periculum luxurioſorum tentatorum Dei, & murmuratorum. ſcripta ſunt hæc (ait) ad correctionem noſtram. id verò conſequens eſt, tantùm vol maximè omninò præfectis eccleſiaſticis & concionatoribus li cere, & conuenire, c. epiſcopus.* 37. *diſ. à quibus & eiuſmodi quidem cæteri ſanam doctrinam & intelligentiam petere debent, & accipere reuerenter, vt ab ſtabulario illo euangelico homo qui incidit in latrones ſibi neceſſaria ad victum, vt plenè docuimus ad l.* 3. *de ſum. tri. ſup. non alta vtique ſapientes, ſed humilibus conſentientes, vt ait apoſtolus, ne aliâs ſcilicet aberrantes magno cum malo ſuo vel inuiti etiam humilientur, vt multis contingit. quibus & appoſitè dicitur à B. Chryſoſtomo altera expoſitione in Matthæum homil.* 46. *ſi velis ſcripturarum ſecreta ingredi non petis orationibus, non quæris in ſcripturis vt oportet, non pulſas bonis operibus, non interrogas ſacerdotes, nunc iſtos, nunc illos, non*

Quibus liceat hæreticorum libros legere.

inueſtigas, qui veri ſunt clauicularij ſcripturarum non qui falſi. ſed illud fit quia verbũ Dei non creditur, quia nec promiſsio beatitudinis eius deſideratur. Vnde & hæreticorum cauſam omnem denotat, carnis voluptatem, gloriámque, iuxta quod ipſe quoque planè ait apoſtolus, Quorum Deus venter, & gloria. in quo plura nos de optima rerum humanarum iuſti. lib. 6. cap. 9. Inſuper ſic Politus prædicto loco planè ſcripſit ſolùm hoc dandum eſſe viris probatæ fidei ac doctrinæ, ad errores illorum detegendos atque expugnandos, vt ſcilicet eiuſmodi hæreticorum libros legant. & ita conuenienter Beda iam olim in Prouerbia Salomonis lib. 1. ſoli concedimus hæreticorum libros legere, qui adeò ſolidatus eſt in fide catholica, vt nequeat ſeparari, librorum dulcedine, vel aſtutia. Item verò Franciſcus Picus lib. de Fide, theoremate 14. in hunc modum: niſi enim periculum ſimplicis animi fuerit, aut particularis & expreſſa prohibitio eccleſiæ vetet, nihil obeſt hæreſiarcharum etiam libros legere, vt bona fortè, veluti aurum ex luto, inde eruantur, vt eorum quoque errores refellantur. cæterùm libros qui præcipuè impietati non addicuntur, & maxima ex-

Quãdo libros hæreticorum legere nõ eſt bonum. Quorũ librorũ hæreticorũ tolerabilior lectio eſt.

parte ingenioſi ſunt & ſanæ doctrinæ, quibus tamen immiſtum eſt quiddam vel latẽtis veneni, legi poſſe conſtat, niſi expreſſim eorũ lectio vetetur, eruditionis gratia: quemadmodum & olim licebat (quod adnotat Eraſmus in quandam B. Hier. epiſtolam) è quibuſlibet libris, ſi quid ineſſet vtile decerpere. & hoc ſcilicet à doctis & prudentibus, iiſdémque tum maximè memoribus cautionis, eſt faciendum: vt & ipſi caueant, in quibus inde alios doceant cauere. nec enim omnium eſt catholicorum lectis hæreticorum gentiliúmue libellis, mox quid in eis erroris contineatur agnoſcere, auditis dialecticorum verſutiis illico ruinoſos deceptionum laqueos acutæ mentis ſagacitate diſcernere, ſed eorum qui diutina vel meditatione ſcripturarum vel virtutum gratia promerente exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni & mali multorum penè moti pedes, penè effuſi ſunt greſſus, quia zelauerunt in peccatoribus, pacem peccatorum videntes, vt habetur Pſal. 72. & docet Beda in Samuelem lib. 2. cap. 8. ſicque Theophilus Alexandrinus epiſcopus tanquam Origenis hæreſeos fautor reprehẽſibilis inuentus, cùm rurſus Origenis libris incũ

Cauendũ ſemper à prudẽtibus quoſlibet libros hæreticorum legẽtibus & ſibi & cæteris.

beret, & interrogatus ab aliquo, quomodo ea quæ abdicauerat rurſus amplecteretur, reſponderit Origenis libros ſimiles prato floribus vniuerſis pleno: quicquid igitur bonum in eis inueniret, hoc ſe decerpere: ſiquid verò ſpinoſum occurreret, hoc quaſi pungeretur omittere, notatur apud Caßiodo. tripar. lib. 10. cap. 14. non cõſideraſſe illud ſapientis: Verba ſapiẽtum, ſicut claui aculei ſunt. ob id & viſum eſt Auguſtino de doctrina Chriſtiana, lib. 3. cap. 30. hæreticos etiam ſi quid benè dixerint, cautè nihilominus legendos. Itaque ſatius eſſet omnino eiuſmodi ſcripta omnia iam emiſſa purgari omnibus malis, vt & gentilium laſciuiora quæque: & ita demum extare & legi planè. ingẽs & facilè principis opus, & vel noſtris maximè cõueniens tẽporibus: quibus quicquid vnquã ſcriptũ eſt requiritur, & à doctis indoctiſque paßim ſcribitur, etiam vernacula lingua hæreſum iam olim concinnatrice, vt oſtendimus in l. 3. de ſum. tri. Ita verò ſemel & ſecurius, & ſic ſolidè ac maximè fiet quod monet B. Ioann. Damaſcenus orthod. fid. lib. 4. in hunc modum: efficiamur probati trapezitæ, legitimũ & purum aſſeruantes, adulteratum autem

Conſiliũ à moderatoribus Reip. animaduertendũ.

Vernacula lingua hæreſum concinnatrix.

refutantes, decerpentes etiam ab iis qui foris ſunt ſermones optimos: Deos autem ridiculos & fabulas alienas canibus proiicientes. quẽadmodum & ſimiliter ſe facere ſolitum Seneca ſcripſit lib. epiſ. 1. in hæc verba: ſoleo & in aliena caſtra tranſire, non tanquam tranſfuga, ſed tanquam explorator. & huc ſpectãt multa quæ pulchrè ſcripſit Eraſ. in vita B. Hieronym. & in præpoſita ad Laurentium Puccium Cardinalem, B. Cypriani operibus epiſtola. tum illud apoſtoli. 1. ad Theſſalo. 5. Omnia probate, quod bonum eſt tenete. quod Petrus Montius de re militari lib. 1. cap. 3. citans, impudentiſsimè ait, ſe malle dicere, omnia bona probate, & quæ optima ſunt tenete: quaſi non intelligens τὸ δοκιμάζειν, hoc eſt probare verbi vulgatiſsimam acceptionem. in quo & laudari poteſt autor Tertullianus lib. de præſcrip. hæret. & Hieronym. ad finem epiſt. ad Minerium & Alexandrum. & Gelaſius Papa in c. ſancta 15. diſ. ita ibi quoque ſcripta Origenis, quæ autore B. Hieronymo ſana ſunt, recipiens. de quo quidem ipſe Hierony. ita ſcribit in epiſt. ad Paulinum, & Pammachiũ, & ad Oceanum: Ne me putes in modũ ruſtici balatronis cun-

Petri Montij impudẽtiſsima arrogantia & ignorãtia.

cta Origenis reprobare quæ ſcripſit (quod in me criminatur Calphurnius Lauarinus, & diſcipuli eius, & quaſi Dionyſium philoſophum arguant ſubitò mutaſſe ſententiã) ſed tãtùm praua dogmata repudiare. Quæ eſt tãta pertinacia ſic laudare alicuius doctrinam vt ſequare blaſphemiam? quemadmodum & Picus in aſtro. lib. 1. ſanè, inquit, ſicut inuidiæ eſt quærere in magnis viris potius quod damnes, quàm quod extollas: ita inſaniæ ſicubi defecerunt, non potius damnare velle quàm imitari. Híncque fit vt falſò tributum Hieronymo videatur dictum illud, cuius meminit Vincentius Lyrinenſis: malo cum Origine errore, quàm cum aliis vera ſentire. ſicut ſcilicet ſcripſerat Tullius Tuſculanarum quæſtionum libro primo, errare malo cum Platone, quàm cum iſtis vera ſentire. quod & dictum eſt propter autoris præſtantiam ὑπερβολικῶς. denique verò etiam ad hanc l. maximè pertinet quod ſcripſimus in l. fi. in fi. eo. inf.

Verbum falſò tributum Hieronymo.

Ciceronis dictũ quomodo intelligẽdũ.

LEX SEPTIMA.

CVriales.) *Huic legi accedit prior pars nouellæ 45. & notare licet, inter cætera ſingulariter ex legis huius textu, cùm vera ambitio mala ſemper ſit & origo malorū, ipſam verò tū præcipuè principi (ᾧτε Ζεὺς κῦδος ἔδωκεν, vt Homerus ait) etiā cōtumelioſam eſſe, cùm ea vel tāgi videtur turpi de cauſa: qualis eſt maximè vtique hæretici, cùm is quoquomodo iuuatur aut defenditur, vt & in generibus cauſarū expreſsit haud poſtremi nominis inter recētiores rhetor Io. Cæſarius opere de arte rhetorica, tract. 5. ca. 2. ingenuè & memorabiliter inquiēs: turpè genus cauſæ eſt, quod cōtrà ab omnibus oppugnandū videtur, hoc eſt (vt ad Herenniū definit Cicero) cùm aut res honeſta oppugnatur, aut turpis defenditur, vt ſiquis cauſá hæretici defendere vellet, quod profectò apud Chriſtianos turpe admodū eſſet. Vnde & licet laudabile ſit, & neceſſarium multipliciter aduocationis officiū, l. laudabile. de adu. diuer. iudicū, l. aduocati. de adu. diuer. iudiciorū, l. prouidendū. de poſtul. inf. id tamē inſignibus denegatur latronibus l. per omnes de def. ciuit. inf. de quo ibi*

Ambitio ſemper mala, quando etiā principi præcipuè contumelioſa.

Turpe genus cauſæ.

Laudabile & neceſſariū aduocationis officium, inſignibus latronibus & hæreticis non præſtandum.

nos. id vero tāto magis planè obſeruādū eſt in hæreticis, quāto plꝰ eſt animæ perpetuæ, quàm temporalis corporis vitæ inſidiari: cuius priuatio propriè mors non eſt, ἀλλ' ὁ χωρίζων ψυχὴν ἀπὸ τοῦ θεοῦ, vt inquit B. Cyrillus. atque ita minus nocet, & minus omnino timēda eſt, & minus omnino æſtimanda hæc vita, c. nolite. 2. 11. q. 3. cum ſi. nec dubiū eſt hæreticos iſtos quaſi Syrenes Homericas in mari huius mundi piratas agentes, & quaſi meretrices matronarum beneuolentium vultum ementientes, blandiloquentia ſublatentis veneni interpolatrice quibuſcunque poſſunt inſidiari, quemadmodum habemus quidē Prou. 23. inſidiatur in via quaſi latro, & quos incautos inuenerit interficiet. & Hierem. 3. in viis ſedebas ſpectans eos quaſi latro, inſidiās in ſolitudine: & polluiſti terram in fornicationibus tuis, & in malitiis tuis. vbi animaduertere eſt vocem זנות hoc eſt fornicationis in ſcripturis impietati accommodatiſſimam, & deſerti ſeu ſolitudinis, ſedendíque verbum iſtorum ocioſæ arrogantiæ egregiè competēs. Facítque huc l. quicunque. de epiſcop. & cle. ſup. vbi expreſſim notat Bald. non debere defendi malos, & propterea collegiū Bononiēſe

Mors propriè homini eſt ſeparās animi à Deo.

Hæretici. vt Syrenes & Pyratæ meretrices & latrones inſignes vitæ mortalium inſidiantur.

Nō defendendi impij, vel ſupplicandū pro eis.

fuiſſe reprehenſum, quòd ſupplicaret pro Richardo Malumbro excellenti licet iuris doctore, attamen hæretico. & in hoc c. accuſatus. §. fi. de hæret. in 6. & expreſſim de aduocationis officio, quod in hæreſis iudicio abeſſe debet, c. ſtatuta quedã. eo. ti. in 6. proinde quoque, & ſi maximè deceat principem, vt terreſtrem quendam Deum, benignitas, & beneficentia, æquè tamen dedecet, ſi erga indignum vel impium exerceatur: quoniam per eam fomenta ſubminiſtrare videtur impietati, ingratæ etiam: vt eſt natura vitiorum, & mos malorum, ſicut canum: qui (vt ait Iſocrates) τοὺς διδόντας, ὥσπερ τοὺς τυχόντας ὑλακτοῦσιν, & ita eſſe videtur & ipſe impius aut fatuus. quod ne videatur punit etiam tãtò magis talem ſubditum, quantò plus eſt ſibi familiaris, vt appoſitè & plenè notat Salicet. in l. vniuerſi. vbi cauſæ fiſc. inf. in hunc modum, nota quòd princeps vult familiares ſuos grauius aliis puniri, quia in ignominiam principis recidunt delicta ab eius familiaribus commiſſa. principes autem huius temporis, laici, vel eccleſiaſtici, omnino aliter faciunt, tales enim familiares tolerant, nec puniri permittunt, dicentes quòd ſibi foret igno

Quæ dedeceat principẽ beneficentia.

Ingratima li in beneficos, vt canes etiam in dantes adlatrant.

Princeps bon⁹ quos grauius punit.

minioſum, ſi punirentur. & malè, inquit ille. ac inde perperã facere nimiũ vides hoc tẽpore cuiuſcũque ordinis viros, maximè (quod minimè oporteret) religioſos & monachos inſtituti cuiuſque, dũ, ſiquis de grege eorum reus hæreſis fiat, inſanè affectatã eius liberationẽ. nimirũ (vt ipſe quoque Salicetus ait) mũdus nõ regitur ſed ducitur ſecundum appetitus ſenſuales. vnde ira Dei eſt ſuper nos. à qua liberet nos ipſe miſereſcens noſtri, ſolus perfectus Deus.

Notantur religioſi ir religioſi ſo licitatores

LEX OCTAVA.

QVicunque. Diſpar quidem nomen, ſed idem ſacrilegiũ. *Hoc (vt apparet in ipſo textu) de Apollinariſtis & Entychianiſtis dictum eſt. & ſimiliter de Neſtorij & ipſius Entichetis dogmatibus (quæ ex Arrianorum & Apollinaris impiamentis conſtat) nouell. 42. ac de cæteris hæreticis planè: quòd & ſi quidem facies habent diuerſas, tamen (ceu vulpes memoratæ Iudicum ſacrorum c. 15) caudas habent inuicem colligatas: quia de vanitate conueniunt in idipſum, & communi nomine aduerſus eccleſiam Dei conſpirant cc. excomm. de hæret. c. quidam. 24. q. 3. aítque*

Conueniunt in impietate quantũuis diuerſi inter ſe hæretici.

B.Grego. in Iob lib.3.cap.19. ita : con dicunt ſibi hæretici,quando praua quædam contra eccleſiam concorditer ſentiunt, & in quibus à veritate diſcrepant,ſibi in falſitate concor dant. & in hoc prolixiorem,at longè elegantiſsimam hæreticorum deſcriptionem videre eſt apud Scep.in aſtrolog.lib.1.cap.1.

Iudiciali autoritate omnia agenda.

Poſt rem examine iudicis approbatam.) *Nota non adeò odioſum eſſe aliquod facinus, quod imprimis (quantum fieri poteſt) non oporteat legitimè agnoſci, & iudicialiter approbari . in quo multa commodius ſcribere viſum eſt . inf. de Iudæ.l.nullus de pag.l.pe. & alibi.ſic & licet catholici iure occupare poſsint bona hæreticorum propria autoritate,id melius eſſe ſpeciali adhuc principis edicto vel eccleſiæ permiſsione, docet Hoſtien.in ſum. de hæret. §. qualiter deuitetur.ver.ſed nunquid catholici.cæterùm hæreſis cauſam quamcunque in examine iudicis approbari conuenit cum maiori,quantò grauius eſt crimen,cautela. c. vt officium.§.verùm.de hæret.in 6.vnde & ex c.excomm.1.§.adiicimus.eo. tit.in antiqu. quidam arbitrati ſunt criminis hæreſeos reũ non niſi tribus teſtibus conuinci,citantes etiã*

An omnino tribus teſtibus opus ſit ad conuincẽdum hære ticum.

eius traditionis autorem Hoſtienſem prædicto loco, §. qualiter deprehendatur. verſi. vt autem ſcias. vbi tantũ abeſt vt eam ſententiã vllo modo etiam indicare voluiſſe videatur, vt contrà planè ſenſerit, dum id quod habetur in d. §. adiicimus, per ſe ſatis extra rem etiam ita retulit, præfectum eccleſiæ parochiã ſuam vbi hæreticos habitare fama fuerit, circumeuntem, tres vel duo teſtimonij boni viros compellere debere iurare, ſcilicet, vt quos intellexerint ea peſte infectos, eccleſiæ prodãt: intelligens vtique non ab re eo quoque caſu ſufficere duos boni teſtimonij, hoc eſt probatæ vitæ & fidelis conuerſationis, ita vt id de eis cæteri teſtificari poßint, viros, c. licet. de teſti. & ſi. aitque inde ibidem, cùm inter ſolicitudines noſtras illa debeat eſſe præcipua vt capiamus vulpeculas, id eſt hæreticos, ſatis eſſe illos vel leui argumento, hoc eſt probabili ſuſpicione conuinci, ex quo qui iurare noluerit, tanquam Valdenſis exhorrens, ceu malum iuſiurandum, hæreticus debeat iudicari, d. §. adiicimus. & ſic de ſimilibus. in quibus nos alibi ſæpe multa. & certè idem Hoſtien. eadem in ſumma. tit. de teſt. §. quotus numerus. in omnibus iuris caſibus duorum teſtiũ

numerum ſufficere tradit, niſi vbi fortè plures requiri expreſſum eſt. & hos caſus quoſdam ſpeciales recenſet, hunc verò nullo modo adnumerat illis. Igitur vel Ioannem Andream ipſum poſteriorem eius ſententiæ autorem potius laudari oportet. qui ſcilicet in d.c. vt officium. de hæret. in 6. eam ſtatuere attentauit, at nec ipſe in ea perſtetit. & ita poſt eum ibidem Ligna. Imo. Geminia. Franc. eandem ſententiam tractauerunt, vt tandem illam deſererent, tanquam non ſufficienter fundatam, atque ideo ab ipſo quoque autore deſertam. & poſterior omnium eius ſententiæ fautorum (quos in hoc me vidiſſe memini) Lupus in allegatione hæreſeos annexa repetitioni cap. per veſtras. de dona. inter vir. & vxo. ſic eam ſententiam adprobare contendit, vt demum coactus ſit concludere, obtinere quidem vbi teſtes non ſunt omni exceptione maiores, vt ſe intelligere antè dixit Franc. Aretinus in c. fi. ad fi. de teſtib. & ſatis probari in c. in fidei fauorem. de hæreticis in 6. quod & in cæteris communiter iure obtinet lege tertia, & ibi gloſſa verbo numerus. de teſtib. ff. Fran. Curt. ad finem primæ conclu. tractatus de teſtib. & nos alibi.

Adhæc Zabarel.card. non paruæ autoritatis vel iudicij interpres in cle.1.§.verum.q.1.de hæret. illud idem tractans ita abſoluit: dic quod ex quo ſpecialitas non probatur expreſſe, ſtandum eſt iuri generaliter dicenti, quòd in ore duorum vel trium ſtat omne verbum. quod eſt vtique dictum ſimpliciter à Deo, vt legitur Deutero. 17. propterea dixit & Apoſtolus ad Hebræos cap.10. irritam quis faciens legem Moſi, ſine vlla miſeratione duobus vel tribus teſtibus moritur. quo planè intelligitur duos ſufficere. idque explicauit Chriſtus vt habet D.Ioan. euangelij ſui cap. 8.dicens, Et in lege veſtra ſcriptum eſt, quia duorum hominum teſtimoniũ verum eſt, & ita relatum eſt in c.in omni.de teſtib. & ſic haud dubiè accipiendùm in hoc caſu. Adde quod & hanc ſententiam tuetur Villadiegus ſyncerus doctor Hiſpanus operis ſui de hæreticis q.13.inibi agens omnino de legitimis aduerſus hæreticos probationibus.

Nullum præterea Apollinariſtam vel entychianiſtam, ad aliquam iubemus aſpirare militiam.) *Huc habet lex in codice conciliorum eccleſiæ amplior: niſi fortè ad cohortalinam, vel limitaneam. quod meritò à Tri-*

à Triboniano huius iuris ultimo cõcinnatore exploſum eſt, cùm milites maximè deuoti fideléſque principi eſſe debeant, præſertim limitanei. ut habetur in l.2. de off. p.p. Af. inf. at non poteſt eſſe hominibus fidelis, qui Deo eſt ac animæ ſuæ infidelis. c. non poteſt. 2. q. 7. l. 3. §. videri. de bo. eo. qui ante ſen. mo. ſ. c. ff. cum ſi. & vulgatis. Vnde & illud Eccleſ. 14. qui ſibi nequam eſt, cui alij bonus erit? & proinde videtur quod militibus hæreticis nullomodo ſit vtendum. quos etiam, ceu lepra infectos contagioſiſſima, ceu putrida cadauera inuiſiſſima, oportet à cæteris ſeparari, & foris proiici in ſterquilinium, prorſus exterminatos iuxta l. 3. de via pub. ff. & quod diximus in l. 2. de ſum. tri. & in l. Arriani. eo. tit. ſup. Vnde & fœtere dicuntur, & hæretica fœditas (ſi modò textus incorruptus eſt) dicitur in c. excommunicamus. 1. §. moneantur. de hær. Nec ab re eſt quod ſcripſit D. Richardus in Pſal. 118. Fœtentes martyres hæreticos dici, qui fortè operatione diabolica videntur facere miracula. quale eſt illud quod memorauimus ad l. Manichæos, & iuxta cap. 1. & ibi not. de rel. & ven. ſanct. & ſi. Adhæc omnino huc pertinent quæ notauimus in l. Chri

Milites præcipuè limitanei, imprimis fidi principi eſſe debent.

Militibus hæreticis nullo modo vtendũ.

ſtianis.de pag.inf.facítque l.ſi.eo.cum iis etiã quæ ſcripſimus in principio legis primæ no. 3. de vet.iur.inf.

Si qui verò in hac alma vrbe nati ſunt.&c.) *Huc in prædicto conciliorum eccleſiæ libro, vbi hæc lex latior habetur, legere eſt: geniti ſunt: ac dein per quandam parentheſin, quod credi nephas eſt. idque non ab re detractum eſt huic legi à prudentiſsimo Triboniano, cùm haud dubiè quoque in maximis atque optimis vrbibus plures omnis generis mali inueniantur. atque hinc videre eſt non ideo minus puniendos, quòd vel noſtrarum ſint vrbium tales. etenim vna eſt ciuitas omnibus nobis probitatis & fidei maximè circũdata muro. quem ſiquis tranſcenderit caſtris ſe hoſtium aggregans, ex nobis quidem prodiiſſe videtur, at non eſſe vel fuiſſe ex nobis ſeipſum manifeſtat. qui ſi fuiſſet ex nobis, vtique nobiſcum permanſiſſet, vt habet D. Ioan. epiſ. 1. cap. 2. Quid reſtat igitur niſi vt tanquam violator ſacrilegus, & proditor, & transfugá, pluribus ſi fieri poſſet, mortibus puniatur, & primùm exauctoratus, ſi opus eſt, torqueatur, pro hoſte iam planè (inquam) minimè pro noſtro habitus? l. ſi. cum ibi not. de*

Non compatriotis & cõciuibus iniuſtè fauendum.

re.diuiſ.l.proditores.de re milit.& ſimilibus, vulgatiſque in materia locis.

Quòd ſi qui in his criminibus fuerint deprehenſi &c.) *Digna quoque relatu videntur vel hoc loco, verba, quæ ex hac lege quaſi minus neceſſaria reſecaſſe videtur plurimùm breuitati ſtudens Tribonianus. dicuntur hîc puniendi horum criminum deprehenſi quidem rei. tum dicebantur haud dubiæ bene, diuinæ ſemper clementiæ referendæ atque agendæ gratiæ, quæ autores hæreſis, & eius occulta quæque mala nec latere cõcedit, nec durare impunita permittit. Vnde curæ eſſe diuinitati hominum actus, & maximè reuerentiam religionis in confirmanda catholica fide apparuiſſe, cùm nec eutychen ſceleratorum dogmatum ſectatorem negligi, etſi diu latuerat, ſiuit, nec patefacto ſcelere paſſa eſt pœnam ſceleris euitare. & ita conuenienter in tractatu contra hæreſim eutychetis Leo Papa ſcripſit: nunquam potuit hæretica impietas ſic latere, vt non à ſanctis patribus noſtris & ſemper deprehenſa ſit, & iure dãnata. in hócque Epiphanius epiſcopus ad Synodum Conſtantinopolitanam hoc modo: conuenit in impia hæreſi poſitos, & mentem per-*

Mala præcipuè hæreſis haud diu latent.

turbare, & non ſufficere vſque ad finem cooperire morbum, quem habent, & qui ipſorū corrodit intellectum. Vnde hæreſis addenda eſt ac intelligenda prouerbio illo vulgari quo Prouerbia. *dicūtur, ignis, tuſsis & amor celari non poſſe. tū illo quo de omnibus vel malis dicitur, nullū tā profundo loco fieri ignē poſse, vnde fumus* Hæreſis, ignis, tuſſis, amor inſan' eſt. *non oriatur. & iuxta id dixit Accurſius in auth. de teſ. §. & licet. nihil poſſe eſſe tam ſecretum quin reueletur. & profectò hæreſis ignis quidam mirandum in modum ſerpens & pernicioſus eſt, & mala tuſsis, quinimo, quæ vix vnquam expellitur pectus ſemel ingreſſa. ſed & eadem amor inſanus eſt. Vnde eius ſectatores ἄνθρωποι φίλαυτοι, καὶ φιλήδονοι, atque ideo φιλάργυροι dicūtur ab Apoſtolo 2. ad Timoth. cap. 3.*

Par pœnæ magnitudo percellat.)*De* Hęreticorum libri vt hęretici ipſi exurendi. *hæreticorum libris hoc dicitur, qui pariter vt ipſi hæretici comburi debent, vt & dictū eſt in l. Manichæos. ac l. proximè præcedēti. in hócque Ekius in enchiridio de fide cōtra Lutherum & alios hoſtes eccleſiæ, tract. 27. verſic. Auguſtinus de pœna hæreticorum. & verſ. idem ſtatuit. & tex. actorum apoſto. ca. 19. d. ſed & Leuitici 13. vbi præcipitur exu-*

ri veſtis quæ lepra creſcente infecta eſſe deprehenſa fuerit. hoc eſt certè hæretica ſcriptura, quæ non emendante eo qui ſcripſit, poſtquam monitus fuerit, vel ſcierit hæreticam haberi, extrema contumacia creuiſſe videtur, vt ita debeat ea tota comburi, etiam ſi tota leproſa non ſit, id eſt hæretica non omnia ſed quædam habeat. vel poſtquam ipſam delatã ad ſe & examinatam intellectu pleniori hæreticam viderit eccleſiæ præfectus, vt multis expoſuit Rupertus in Leuiticum lib. 2. cap. 23. Proinde quoque Subinco præſul Pragenſis orienti Huſſitarum calamitati obuiam ire cupiens libros Ioannis Vuicleui ad ſe ferri, omnéſque, doctorum virorum conſilio adhibito, publicè concremari iuſſit, vt refertur ab AEnea Syluio hiſtor. Bohemicæ cap. 35. ac ſic iam antea B. Dominicus, cùm huiuſce prouinciæ noſtræ hæreſes extirpare conaretur, multos exuri fecit libros hæreticorum. & aliquando cùm ipſis libuiſſet hæreticis vt de libellis ſuis periculum fieret, iis vt ignis iniectus eſt toti protinus incendio conflagrarunt: at ipſius Dominici libellus de fide catholica ſcriptus igni admotus nũquam abſumi potuit, cùm veluti ſenſu quopiã tactus,

ab igne ſemper reſileret, magno Dei miraculo, ex quo plurimi ſe ab errore remouerunt, vt relatum eſt in eo opere, quod inſcribitur, De viris illuſtribus ordinis prædicatorum, & ſimiliter in hiſtoria Longobardica dicta, cap. 108. & alibi ſæpè. ſimile item eſt quod ſcripſit Oroſius lib. 1. ca. 5. de pentapoli regione, in qua erant perditiſſimæ illæ ciuitates: inibi & exuſtam primùm igne terram totam, quæ illas habebat ciuitates, pòſt oppreſſam aquis in æternam damnationem communi periiſſe aſpectui. tum quod legitur 4. Reg. cap. antepenul. de Ioſia rege, qui & vaſa Baal facta combuſſit. & ſic Frotho rex Danorum ſtatuam quandam diuinis cultam honoribus in vrbe Roſtolz incendio mandauit, vt narrat Sialandicus hiſtoriæ Danicæ lib. 14. Porrò draconis lege apud Athenienſes legimus cautum, vt inanima etiam ipſa, quæ mortis cuiquam fuiſſent cauſa, cædis tenerentur, & extra regionis terminos eiicerentur. atque ea de re peculiare iudicium conſtitutum, ex decem vnum cui in Pritaneo locus: vbi quotannis ſecuris accuſabatur. vt latius videre eſt vel apud Nicolaum Leonicum variæ hiſto. lib. 2. cap. 30. & 65. ob ídque dicebat Ae-

Hic vide plurima inanima odio prauitatis exterminata, tum aliâs veluti punita.

ſchines oratione ſua aduerſus Demoſthenem: graue eßet(ô viri Athenienſes) ſi ligna & lapides, & ferrum, res mutas & ſenſu carentes(ſi caſu quem occiderint) exterminamus: ac ſi quis necauerit ſeipſum, manum, quæ hoc peregit, abſcindimus & ſeorſum à corpore ſepelimus: Demoſthenem verò, qui exitiabilis exitus autor fuit, & poſtea milites prodidit, honoraueritis. Similitérque refertur ab Oroſio li.2.cap.6.Cyrus rex Perſarum, cùm Gyndes flüuius ſecundæ poſt Euphraten magnitudinis, eius equũ quendam candore formáque præcipuum cum equite merſißet, id vlciſci in amnem ipſum ſtatuiſſe, & conteſtatus eũ qui tum tam præclarum equũ equitémque vorasſet, futurum vt fœminis vix genua tingẽtibus permearetur, & ita ipſum per magnas conciſum deductúmque foßas in quadringẽtos & ſexaginta alueos diuiſiſſe. ſic & Xerxes, autore Herodoto lib.7.cùm audiſſet Helleſponti traiectum pontibus iunctum à ſe fieri mandatum, tempeſtate omnino diruptũ atque diſſolutum, id indignè ferens iußit, in Helleſponti pelagus par compedum demitti, & ipſi Helleſponto trecenta verbera infligi, & colaphos incuti; & ſtigmata inuri, &

dici: ô aqua amara, dominus hanc tibi irrogat pœnam, quòd eum læſiſti, qui de te nihil malè meritus erat, te tamen rex Xerxes velis nolìſue tranſmittet. meritóque nemo hominum tibi ſacrificat, vt flumini doloſo pariter & amaro. barbara ac veſana verba, vt idem quoque Halycarnaßeus ait. Verùm eiuſmodi quicquid eſt, vacās quidem ambitioſa ſuperſtitione & ſtultitia, haud vanum eſt & ita commoda ratione in irrationalia animaduertitur, ad terrorem ſcilicet & emendationem rationalium hominum c. mulier. & ibi not. 15. q. 1. atque ideo vt citius pereat abominatioris flagitij memoria, irrationale, quo cum id eſt admiſſum, vnà cum homine igni abſumitur, vt & voluit Io. Gallus. q. 162. facítque l. 1. de mulier. quæ propr. ſer. ſe iunx. inf. & l. omnes. ad leg. Iul. de adul. lib. 9. Theodoſiani C. quam alibi retulimus, & lex ipſa dei, quæ proximè ante id Leuit. ca. 20. habetur. & inde in ſimilibus ſimiliter fieri debere videtur: vt ſi beſtia hominē occidat, vel comedat, pariter moriatur. id quod & iubet Plato in ſuis legibus lib. 9. in hócque eſt lex diuina Exod. 21. ita haben:: ſi bos cornu percuſſerit virum aut mulierem,

In irrationalia etiā animaduertitur.

& mortui fuerint, lapidibus obruetur, & nõ comedẽtur carnes eius. &c. facítque tex. l. 3. t. proximè ſuperiori, proterítque eiuſmodi animal ſuſpendi iuxta tex l. capitalium. § famoſos, de pœ. ff. & ad ipſarum beſtiarum terrorem: quæ nimirum ſimilibus obiectis mouentur, & timent, & ſentiunt ſibi quodammodo nocitura, cùm naturalis iuris peritia cenſeantur, vt habet Iuſtinianus inſtit. de iur. nat. gent. & ci. in princ. & refert Plutarchus in lib. de fortuna Romanorum, canem apud Romanos in cruce ſublatũ, quòd, quemadmodum anſeres, non prodidiſſet Gallos Romam capientes. & Frotho ille Danorũ princeps, cùm quendam in comeatum ſupra ſtatutam menſuram accipere cœpiſſet, grauioris furti obnoxiũ decernens, mox vnà cum lupo traiectis ferro neruis ſuſpendi iuſsit, vt lupinam illius prauitatem demonſtraret, quod memorat Sialandicus lib. 5. cæterùm anathematizantur, hoc eſt deuouentur & diris imprecationibus percutiuntur hominibus nocentia & vel plantis damnum inferentia irrationalia, vt factum muſcis infeſtiſsmis aliquando à B. Bernhardo, narratur in hiſtoria Lõgobardica cap. 15. & multa exempla in hoc retulit Pet.

Anathematizantur irrationalia.

Leſuanderius tracta.de doctoribus par.1.q.18. & multò plura tradidit Chaſſ.conſil.1.

Inſuper etiam exiſtimationis ſuę periculum ſuſtinebunt.) *Hoc dicitur de præſide prouinciæ & cæteris in officio & magiſtratu quocunque conſtitutis, quòd vel negligentes efficere quantum poſſunt vt leges in hæreticos latæ ſortiantur effectum & obtineant omnino, ſupra grauem mulctam (quam pati debent) fiant infames, & ita ſcilicet officio & dignitate priuentur, vt declaratur inf. de dignit. l. iudices & de decu. l. infamia. & ibi not. & in regul. infamibus in 6. quod & planè ſtatuitur in eiuſmodi negligente Epiſcopo, eo.tit.de hæret. in antiq. c. excommunicamus. 1. §. fi. vbi multa in hoc Feli. ac c. ad abolendam. §. ſtatuimus. & verſ. ciuitas, eo.tit. & c. vt officium inquiſitionis. §. fi. & ibi egregriè docentes, præſertim Gemi. & Franc. eo. in 6. Porrò ſi planè etiam dolus in his committatur, & vel dignum morte hæreticum iudex elabi ſinat, anima eius pro anima illius eſſe debet, iuxta tex. 3. Reg. 20. & lege fi. tit. ſequen. Cæterùm in hoc Conſtan. Hermenopulus epitomes ſuæ iuris lib. 6. tit. 11. qui eſt, de*

Magiſtrat' negligētis in hæreticos officium ſuū exercere pœna.

Magiſtratus morte dignū hæreticū elabi ſinens, dignus eſt morte.

iis qui paganiſmum affectant, & hæreticis, ita ſcripſit: Manichæi Chriſtiani facti, poſt ad Manichæorum factionem relabentes, vel qui cum his familiariter conuerſantur, eóſque non tradunt præſidibus, vltimo ſupplicio ſubiugantur. & qui ſunt in dignitatibus poſiti vel in magiſteriis militum vel in conſiſtoriis, cautionem adhibebunt ne quis talis reperiatur. ſi quidẽ ſi norint eum & non tradant, etiam ſi Ortodoxi ſint, extremo ſupplicio ſubiiciuntur. quod planè dignum eſt obſeruari, vel propter vtilitatem vel propter magnanimitatem & magnificentiam Chriſtianæ vnitatis & ſynceritatis, vt perſpicuum eſt etiam per ſe ſatis, necnon adhuc multis vulgatis locis.

LEX NONA.

SI qui.) *Lege quidem tertia & ibi notatis eo. ſup. ab eccleſiaſticis omnibus hæretici pelluntur, & prohibentur admitti eorum conuentiones vllis ſiue publicis ſiue priuatis locis: iis etiam, ſi contra fiat, eccleſiæ catholicæ vendicandis. at hîc etiam poſſeßio, in qua fuerit eccleſia vel oratorium, in hæreticos alienari vetatur: etſi*

contrà fiat fiſci iuribus decernitur vẽdicari. ipſa tamen & hoc caſu eccleſiæ fieri loci: cõſtituitur denique nouella Iuſtiniani. 131. omniáque prædicta breuiter comprehenſa ſunt

In hæreticos alienatæ eccleſiæ quomodo fiſci iuribus vendicentur.

nouella 37. his verbis : μὴ ἐχέτω δια δήποτε ἄιρεσις οἶκον ἢ τόπον προσευχῆς. cæterùm quod dictum eſt, fiſci iuribus vendicari, decernitur, vt vel fiſci cura eccleſiæ illæ & oratoria diligentius & ſolicitius inſtaurẽtur.

Quid ſit principis prouidentiæ.

Et videre licet hîc amplum & pulchrum textum, quòd principis prouidentiæ eſt maximè curare vt eccleſiaſtica loca inſtaurentur, & cultu aſſiduo per omnia ſecula ſeruẽtur, nec permittãtur vllo modo ſolitis viduari myſteriis, & populorũ cõuentionibus: vnde ſcilicet viæ Siõ lugere dicãtur, eo quòd nõ ſint qui veniãt ad ſolennitatẽ, iuxta Hieremiam in lamen. ca. 1. & in hoc eſt longè conuenientiſſima Caroli ſexti regis quondã Gallorum conſtitutio relata in ſtilo parlam. tit. de reparationibus eccleſiarum. & ſunt multa tradita per Aufreriũ deciſio. ſacelli Toloſani 149. & 499. & in repetitio. cle. 1. de offic. ord. regula 2. limit. 26. & Benedictũ in rep. c. Ray de teſtam. verbo, & vxorem. nu. 430. & verbo, ſi abſque liberis. 2. nu. 33. & qui-

buſdam ſequen. Hincque demum notandum, hæreticorum omnium proprium eſſe nolle eccleſias eſſe vel eccleſiaſtica vlla. Vnde in eccleſiam Dei conſpirare omnes rectiſſimè etiã dictum eſt ad princ. l. quicunque. eo. ſup. Id verò nimium ſenſit temporibus noſtris illuſtris Germania: & iam antea furioſa rabie Huſſitarũ eius Bohemia, quæ tam frequentibus, tã auguſtis, tam ornatis tẽplis ditata erat, vt nullum adeò totius Europæ regnum, vt teſtatur Aeneas Syluius Bohemicæ hiſtoriæ cap. 36. In id autem inſanum odium & factum ſcripſerunt complures Theologi clariſſimi, & nos reip. noſtræ lib. 2. cap. 5.

Hæreticorum propriũ, nolle eccleſias & templa eſſe vel quicquam in eis.

LEX DECIMA.

COgnouimus. cæteris liberis eorum, qui non Dei omnipotentis amorem, ſed paternam vel maternam impiam affectionem ſecuti ſunt, ab omni beneficio repellendis.) *Hinc nota liberos hæreticam aut ſcilicet aliâs aduerſam deo voluntatem patris vel matris ſequi non debere, ſed Dei omnipotentis amorem, qui certè pater eſt nobis cæteris ſuperior, vt ipſe ſæpè teſtificatus eſt, qui non mentitur Chriſtus.*

Deo potius, quàm parẽtibus obediẽdũ.

& in hoc præclarè Damaſcenus in hiſtoria duorum Chriſti militum. Sed & A. Gellius noctium Atticarum lib. 2. cap. 7. in quæſtione, an patri parendum ſit, cenſens mediam ſententiam amplectendam: vt neque in omnibus ei parendum ſit, neque in omnibus non parendum, ſed in bonis quidem, & quæ vel mala non ſunt ei parendum, & eo etiam iubente ea in quibus obſequi non oportet, leniter ac verecundè ac ſine deteſtatione nimia & exprobratione acerba reprehenſionis declinãda quodammodo magis quàm reſpuẽda, ſcilicet vt vel inde magis intelligat ille ſe malè iubere. at vel in hæreſi maximè patrẽ corrigi planè à filio conueuit, quanta poteſt primum modeſtia, & reuerentia: deinde verò etiam modis omnibus quippe cuius præcipuè intereſt illum eſſe catholicum, ob charitatis officium, & huic quoque ſubſeruientẽ ſeculi honorem. in quo & faciunt leges, prima, 2. & 4. de cur. furioſ. ff. cum ſi. ad hæc Fortu. Gartia in l. Gallus. §. idem credendum. col. 4. de lib. & poſt. ſcribit, aliam tenere opinionem à patre recta ratione ſuaderi, dum tamen ea recta credatur & recta intentione veritati intendatur. tametſi igno-

In hæreſi maximè pater à filio corrigẽdus.

rantes à recta nonnunquam aberrent via. & Celſus pater iuriſconſultus à Celſo filio reprehenſus inuenitur in l.dedi.§.ſi quis.de cōdic.cauſ.d. ſic ſcilicet & ſectas ſuas conſtituerūt Hillel & Schameai apud Hebræos.de quibus in capitulis patrū Hebraicis. Inſuper & notauit Ioā.à turr.crem.in c.quis dubitet. diſ.96.quòd filius iudex tanquam iudex poteſt patrem iudicare. In quo eſt declamatio Quintiliani aui.300.nec ab re eſt quòd dixiſſe legitur Lucæ.11.Iudæis Chriſtus,quòd ſcilicet filij ipſorum iudices eſſent futuri. Vt ſanè cōtinget vel in die reſurrectionis,quo & Apoſtoli ratione aſſeßionis, & cæteri ſancti approbationis, quin & mali comparitionis iudicabunt malos, vt docent theologi paßim. Adhæc nota omni legitimo beneficio carere liberos impios. ideo & parens qualiſcunque ſit & Chriſtianus nullomodo eis tenetur, vt & not .in l. vlt. in fi. de dotis promißione. inf.& in l.ſi verò.de in rem.ver.ff.& traditur à Bap. Sanctobla.tracta.de priuileg.do. priuil.329.ita Iudæus factus Chriſtianus, remanentibus in Iudaiſmo liberis non tenetur. in quo & facit ſequens auth. ſimilitérque liberi hæreticis ſe matrimonio adiungentes, li-

Omni legitimo beneficio carēt liberi impii.

cet aliâs ipſi videantur catholici, non ſolùm futura parentum auxilia fruſtrà ſperant, verumetiam ſi quid eis antè datum eſt, amittũt: quando etiã expreſsiſsimo iure eiuſmodi matrimonia prohibita ſunt, niſi ſcilicet hæretici amodo ſe catholicos eſſe futuros legitimè ſpõderent & profiterentur: quo caſu & catholici habentur. Vnde & mulier ad fidem reuerſa gaudet priuilegio dotis mulieribus conceſſo. ad hæc c. decreuit & ibi Doc. c. caue. & ſeq. & ibi not. 28. q. 1. Pan. in c. gaudedemus. de diuor. Ex his quoque, inter alia, inferri poteſt, quòd licet exhæredati à patre legitimè nihilominus petere poſsint neceſſaria à fratribus, ex eorum perſona, vt tradũt Doc. in l. 1. Sol. mat. ff. Bap. Cacial. in l. frater. q. 30. de condic. ind. ff. tamen prædicti liberi, hæreſis odio etiam parentum auxilio diſtituti, & à fraterno & quocunque alio beneficio iure repellantur.

Neceſsitatem imponimus talibus genitoribus, Orthodoxos liberos, ſecundum vim patrimonii alere, & omnia eis præſtare quæ ad quotidianæ vitæ conuerſationem ſufficiant: ſed & dotes pro filiabus & neptibus dare, & ante nuptias dona-

donationes pro filiis vel nepotibus perſcribere.) *Hinc notare licet, quòd quamuis auus regulariter non teneatur dotare neptem, quæ ex filia fuerit (cùm nec eiuſmodi deſcendentes alere teneatur, niſi ſuperſtes pater eius nõ eſſet, aut omnino egeret l. penul. de lib. agnoſ. ff.) tamẽ impius eandem ipſam omnino dotare tenetur. Et hoc caſu haud dubiè verũ eſt quod tradit & ſimpliciter Socy. in l. 1. col. 8. ſolu. matr. ff. auum ſcilicet teneri etiam diuitem neptem dotare & quam ipſe pater de proprio poteſt dotare. de quo ibi etiam cæteri & Bal. in l. profectitia. de iur. dot. ff. & Campezius tract. de dote, q. 18. facítque Bal. in auth. ex teſtamento. de coll. inf. & Nicol. Vbaldinus in tract. ſucceſsio. ab inteſ. col. penul. Porrò ſimiliter hinc dices quòd licet aliâs mater non teneatur filiã vel neptem dotare, niſi aliunde dotari omnino non poſſet, & à matre ipſa poſſet, l. neque mater. de iur. do. inf. Baptiſta à S. Blaſio tracta. de priuileg. dot. priuileg. 105. & 98. tamen omnino ad id tenetur mater ipſa quidem impia, vt idem Baptiſta docet in tracta. correlatiuo. par. 5. fallen. 50. & Archid. in c. hoc ſanctũ. 32. q. 2. Campezius tract. de dote*

An auus teneatur neptẽ dotare.

An mater debeat filiã vel neptẽ dotare.

q.22. & 47. id exprimens de Iudæa matre, & filia quæ effecta eſt Chriſtiana. in quo & dicunt iſtum textum ſingularem Angel. & Iaſ. ad. §. fuerat, de actio. inſtit. nẽpe quòd pater Iudæus & ſimilis filiam effectã Chriſtianam dotare teneatur, & donationem propter nuptias conſtituere filio, qui factus ſit Chriſtianus. quod & hîc notat Salic. vnde vel in huiuſmodi etiamnum planè vtiles ſunt vbi ſeruantur Iudæi traditiones iſtæ. Cæterùm hinc nota, quod iure dicitur, patrem teneri alere filium non indignum ſeu ingratũ, qui non poteſt operari valetudine mala, vel non habet artem qua ſe ipſe alat (quod tetigimus in l. quic. de epiſc. & cler. ſup.) intelligendum ſecundũ facultates patrimonij, id eſt bonorũ quæ dicũtur deducto ære alieno: quas facultates nemo ignorare preſumitur, vel debere ignorare videtur. & ad hæc not. in l. nõ plures. de ſacroſ. eccl. ſup. & quod hac ipſa lege etiam mox dicitur obtinere in omni caſu. item l. quæro. & l. cùm poſt. de Iur. dot. ff. l. fi. & ibi gloſſ. verbo, idoneam. de dot. promiſſ. inf. authen. vt cùm de appell. cog. §. cauſas verſi. ſi alicui ex prædictis. l. cùm alimenta. §. 1. de alimen. & cib. leg. ff. Inſu-

In Iudæis vtiles traditiones.

Quomodo pater teneatur alere filiũ.

per Cyn.ad l.ſancimus.de nup.inf.Bartol.in l. cum de in rem verſo.de vſur.Căpez. tract. de dote,q.89.Alex.cōſ.109.col.1.par.2.cum l. Papinianus. in §. quarta de inoffi. teſtam. l.bona.2.de verb. & re.ſig.ff. l. quiſquis de reſc. vend.inf. ſubindéque nota idem ſignificare patrimonium,quòd bona ſignificant.id quod & voluit gloſſ. in l. rei appellatio. de verb. & re ſig. ff. quam dicit ſingularem Bal. in margarita ſua, verbo, patrimonio, & Baptiſta Caſtilioneus in addition. ad dictionarium Alb.Roſati verbo patrimonij. Ita & hinc nota quòd & dos debet præſtari ſecundum bona quæ poſſidet qui preſtare debet. & adde nihilominus quòd præſtari debet dos ſecundum bona dignitatémque viri d d. l l.quæro,& cùm poſt. de Iur.dot.ff. vt ſic iure pater teneatur planè ampliorem dotem darę filiæ, quæ digniori nubit. & id ius ſequi debet iudex qui diuturnius abſente patre conſtituit etiam non requiſitus filiæ dotem l. profectitia.§.1.de iur. dot. Bart. in l.1. col.3.ſolu.matri.ff.Ioan.Imo.in l. cùm dotem §. eo antem tempore. verſ.necnon. (vbi eſt tex.)eo.tit.Campez. d. trac.par.1.q. 96. Inſuper illud nota clariſſimè ex textu,quòd ne-

Patrimoniū idē ſignificat quod bona

Quomodo dos debeat præſtari.

lz. ij.

Pater tenetur etiã onera filij ferre.

dum pater tenetur alere filium, verumetiam cætera onera eius ſufferre. de quo etiam textus eſt ſimpliciſsimus in l.5. §.non tantùm. de lib. agnoſc.ff. facítque Socy. cõſil. 161. l. quòd ſi §.proinde. de in rem verſ. l. profectitia. §. ſi filiuſfa. de iur. dot. Proinde apparet quòd pater qui tenetur alere filium, & vel miſit eum (quod dicitur) ad ſtudium, & diſciplinæ alicui deſtinauit, debet ei præſtare omnia quotidie ad id neceſſaria: præcipuè etiam, cùm aliàs necdum deſtinato diſciplinæ cuiquam filio, ſi incumbere velit ſtudio litterario, pater vt id poſsit, præſtare debeat, & ſuppeditare neceſsaria, vt tradit Paul. Caſ. in l. ſerui. de epiſc. & cleric. ſup. Luc. Penn. in l. 1. qui æta. vel profeſs. ſe excuſ. inf. & de hoc Barthol. Belog. in repetit. auth. habita ne fil. pro pat. inf. act. 36. ídque notant Lau. Hu. Arch. Præp. in c. ſi quis carnem. 30. diſ. quòd parentes obligantur liberis nedum ad alimenta, ſed etiam ad alia neceſſaria: vnde compelli poſſunt ad alendũ filium etiam in ſcholis abſentem: cùm illa ſit honeſta abſentiæ cauſa, & poſſunt cogi à iudice, ſcilicet vel ſyndico oppidi poſtulante, iuxta not. in l. ſi quis ad decl. de epiſc. &

Pater tenetur incũbẽti, vel incũbere volenti literis filio neceſſaria pręſtare.

cler. ſup. cum not. in l. 1. ſol. matr. ff. Itaque eiuſmodi filio maximè debebit præberi tẽpus ſtudio ſufficiens, & non debebit ab ipſo auocari, & alia quacunque in re occupari, vel ad vigeſimumquintum annum: niſi forte ſubeſſet quæpiam omnino id exigens neceſſitas l. 1. & 2. qui æt. vel profeſſ. inf. & ſubinde hunc obſerua curioſius vt ſpecialem caſum, in quo quodammodo qui ali debet ab aliquo, non debet illi operari: quandoquidem regulariter contrà, illi debet operari quiſquis ab aliquo alitur, vt eſt traditum per Iaſ. in addit. ad Por. inſt. de iure natur. col. 3. & Creuet. conſil. 25. Sed ſatis operatur patri filius ſi bene ſtudeat, doctus & probus efficiatur, quoniam ſapiẽtia filij, gloria eſt patris, vt ait Hebræus, & notatur à noſtris ſæpe. Porrò verò ex prænotatis etiam videtur quòd pater, qui tenetur alere filium, debet etiam alere vxorem eius, & legitima ob id onera ſufferre. hócque argumento à pacto ad legem, vt quod obtinet in pacto, habeat locum & in lege, l. quiſquis & ibi not. de epiſ. & cle. ſup. ſed certè qui promiſit alimenta viro, tenebitur etiam eius vxori præſtare, & ſcilicet illis ſeruientibus neceſſariò per-

Filius non debet à patre auocari à ſtudio literarũ, vſque ad 25. annum.

Caſus, quo quis nõ operatur ei à quo alitur.

Pater tenetur filij vxorẽ alere

Qui promiſit alimenta viro, tenetur etiã vxori.

ſonis,l.2.de vſ.& hab.ff.c.ſtudeat.50. diſ.c. admonere.33.q.2.vbi & eſt gloſſa. expreſſa, & ſingularis,ſecũdum Barb.in c.nullus. col. 7.de fo.comp.& in c.iurauit col.5 de probat. & Ant.Corſet.in trac.de po.& excell.reg.q. 30.& in rep.c.grandi.nu.81.de ſupplen. negl.prӕl.& eſt tex.apertus in l.ſi filia.§.1.fa. herciſ.ff.& id tradit expreſſim de ſumptibus nuptiarum Baldus conſil.62.& planè Guido Papa conſil.127. in fi. patrem teneri alere vxorem filij ſui. & certè idem Bart. tracta.de alimen.quæſtione ipſa incipien. an pater tenetur alere nurum. & Aret. conſil. 17.col.8.quod tamen non obtinet,ſi dotem filius vel pater non receperit: quo caſu & domo expelli poteſt vxor à marito ipſo,& non admitti donec dos ſoluatur: niſi fortè promiſſa non eſſet,aut paupertate non poſſet dari,c. per veſtras. & ibi not.de don. inter vir.& vx.Corſet. tracta de poteſ. & excell. reg.q. 72.limita 45.Camper.tract.de dote,par.2.q. 54.gloſſ.in auth.de non eligen.ſec.nub.ſing. ſecundum Bal.in c.quemadmodum col.2. de iureiu. Cyn.in l. quod in vxorem, de nego. geſ.Bal.in l.fi.col.2.de ſen.quæ ſine cer.quãt. profe. infr. tum illud non obtinere multis

Quando vxorẽ filii alere non teneatur pater.

viſum eſt, ſi filius inconſulto patre vxorem duxerit indignam, vt impudicam, vel aliâs tam ignominioſam, vt dedecori ſit tam ſibi quàm toti paternæ familiæ, & ſiquidem ſcilicet vel lex municipalis de hoc extet reducẽs ius vetus l.3.de bon.poß.cont.tab.ff.quod certè aliâs (vt ibidem notatur) non obtinet. & planè idipſum non debet obtinere vbi eſſet contrarium charitati, præcipuè à iure expreſſæ, vt in c.inter opera charit. de ſponſal. & in auth.de leno.quo caſu etiam tenetur pater vel ſeorſum vxorem filij alere. nec ob id ſcilicet erit iuſta cauſa denegationis alimentorum, quòd filius ſeorſum cum ipſa habitet l. libertis libert.de alimen.& cib leg.ff.in quo & Cacialup.in rep.l.frater à fr. qq.29.31. & 32.de condic.inde.ff. facítque Campez. tract.de dote par.2.q.62.ſimiliter tradens de vxore alenda à viro ſi ſine culpa ſua, hoc eſt vel volente viro ſeorſum habitet. in quo eſt & tex.in l.cùm hic ſtatus.§.ſi mulier & maritus de dona.inter vir.& vx. ff. & Guid. Pap.ſing.534.& Aufrer.in deciſ.Sacelli Toloſ.87.Præterea illud dici videbitur abſurdiùs de filia, vt ſi indignò nupſerit ſine conſenſu patris non debeat ali aut dotari: quòd

Quid ſi filius inconſulto patre vxorẽ duxerit indignam.

Quid ſi filia idigno nupſerit ſine conſenſu patris.

lz.iiij.

toti familiæ paternæ notã inurat, quãdoquidẽ in alienã familiã nubens tranſit mulier, nẽpe viri, cuius eſt familiæ, vtiq; vxor, l. falſus. §. Iulianus. quod falſ. tut. ff. Bart. in l. 1. ad fi. de iniur. Iaſ. in §. 1. ad fi. ad Tertull. inſt. ac poſtea vidua eiuſdẽ familiæ habetur, donec iterũ nupſit, retinétq; nomẽ prioris mariti, & domicilũ, & priuilegiũ, ſi quod habebat ipſe vir: niſi fortè vel inhoneſta vita lædat priſtinimatrimonij honeſtatẽ, vt traditũ eſt à Bart. in l. quoties (vbi & cæteri) de priu. ſcho. inf. Marſ. in rep. l. 1. de rap. Io. Ana. cõſ. 36. in fi. Georg. Nath. in rep. c. quãuis. q. 11. circa quartam & vltimam quæſtio. principal. de pac. in. 6. & Anto. Corſ. trac. de poſ. & excel. reg. q. 29. & in ſingularib. verbo, priuilegiũ. & ſi contrà nõ retinet pœnale quicquã vidua: vt ſi lege municipali cauetur vxores eorum qui ſunt in exilium miſſi, nõ permitti in ciuitate manere, eiuſmodi viri quondã vxor, nũc vidua nihilominus permittetur in ciuitate manere, vt docet Alex. con. 162. col. 2. par. 2. Porrò quãuis in patris poteſtate ſemper remanet quæ nupſit, et iura ſanguinis nõ diſſoluit, etiã iure canonico, quẽadmodum & ipſi filij familias vxorati, Gloſ. iuſti. ad Tert. in princ. Ioã

Mulier eſt familiæ viri.

Vidua retinet nomen & priuilegium viri.

Vidua nihil pœnæ retinet à viro.

Filia maritata eſt in poteſtate patris, & filius vxoratus regulariter.

Monta.trac.de digamia quæſ.1. Angel.in l.ſi vxorẽ.de cond.inſ.inf.Pan.in c.literas col.pe. de reſ.ſpol.tamẽ vt filiusfamilias ſeorſum vel principaliter cum patre habitans decennio iure communi aut ſtatim & filia Toloſano iure, ſui iuris efficitur, vt tradit Benedic.in rep. c.Ray. verbo, matrem inſuper Cleram, circa princ.& nu.25.de teſta.ita certè planè conſuetudine regni Franciæ, mulieres in virorum tranſeunt poteſtatem, vt teſtatur Faber ad d. princ.trac.de Tertull.ſenatuſ. Inſt.& ad l.nõ ſine.de bo.quæ lib.inf.ſicut & iure Lõgobardorum habetur l.1.qual.mulier.lib.alie.permiſ. Ac fortè iure Romanorũ quondam plano, vt iudicare videntur illa Quintiliani ſenioris declam.259. & vt virgo pertineat ad patrem, tamen nupta pertinet ad maritũ poſt illũ, quo ſpes liberorũ inchoata eſt: retulítque Cæſar, tum Annonius monachus apud Gallos viros in vxores ſicuti in liberos, vitæ necíſque habere poteſtatem. At nunc imperare illis quemadmodum olim Romanis, vxores aiunt. Nihilominus tamen Clauaſius in verbo, filius.nu.25.& verbo dos.nume.4.planè cenſet indigno nubẽtem filiam ſine conſenſu patris, priuari dote, per glo.c.de raptoribus 36.

Quomodo & vbi liberi, ſine manumiſſione, liberãtur à patria poteſtate.

Quibus iuribus filię maritæ ſunt in virorum poteſtate.

Vxores apud Frãcos viris impe ranr.

q.1.quòd non velle gloſſam, aut velle quidẽ ſecundum prædicta videtur intelligendum, præcipuè cùm in c.vlt.32.q.2.eiuſdem authoris gloſſa & idem ius citans ſimpliciter habeat in nuptiis filiæ non eſſe neceſſariam voluntatem parentum, quantum ad hoc, vt teneat matrimonium, ſed aliàs, maximè ſi eſt minor, ſcilicet vt vel legitima ſolennitate honeſtetur & decoretur, d.c.aliter cum ſi.30. q.5.aitque patrem eam dotare teneri. & Baptiſta à S. Blaſio trac.de priuil. dota. priuil. 259.dicit illas gloſſas ad hoc ſingulares: & comprobat iure canonico, patrem teneri dotare filiam, etiam quæ ſine eius conſenſu nupſit. id quod etiam docuit.Pan.in c.1.de deſponſa impub. Et ita eiuſmodi filiam iure canonico non incurrere vitium ingratitudinis, nec poſſe exhæredari, idẽ tradit conſil.12. & Campez.trac.de dote, q.13.& quòd lex municipalis contra hoc non valeat, defendit Vincentius Herculanus lata diſputatione incipiente, Peruſinus quidam. q.3.ac ſatis amplè Alex.conſ.97.dicit tamẽ & Baptiſta à S. Blaſio in trac.correlat.par.5.fallen.48.ob id quidem filium nõ exhæredari iure ciuili vt not. in d.l.3.de bo.poſſ.cont.tab.ff.ſed filiam qui-

dem minorem viginti quinque annis, auth. ſed ſi poſt. de inoff teſta. inf. vbi & multis de hoc viſus eſt textus apertus, & nobis primo obtutu, at minimè poſtmodum, præcipuè loco vnde is ſumitur, totus & diligẽter animaduerſus: ſed quidem ad hoc planè, quòd exhæres fieri poßit filia, quæ minor vigintiquinque annis luxurioſam degere vitam in corpus ſuum peccans elegit. de quo Bal. conſ. 253. to. 2. denique verò multò planißimum eſt vel filium, tantùm patre inconſulto ducentem vxorem, alioquin honeſtam; & genere & moribus, & ſi fortè non adeò diuitẽ vel aliâs parem, non amittere vllo modo beneficia legitima parentum. & ſi primum videtur & ipſum matrimonium non valere, dicente Tertulliano lib. ad vxorem 2. vnde ſufficiam ad enarrandam fœlicitatẽ eius matrimonij, quod eccleſia conciliat, & confirmat oblatio, & obſignatum angeli renunciant, pater rato habet? nam nec in terris filij ſine conſenſu patrum ritè & iure nubent. Et Euariſti Papæ aliorumque plurium conſtitutionibus expreſſum eſt, legitimũ nõ eſſe matrimonium quod non parentibus & propinquioribus interuenientibus fuerit celebratum, c. aliter. & ſeq.

An matrimoniũ liberorũ incõſultis parentibus initũ valeat.

30.q.5. & inter alios Bernhardus Guido epiſcopus Lodoueſis in ſuo magno chronico ſcribit Euariſtum Papam 6. conſtituiſſe vt coniugium à parentibus ſponſetur, & demum à ſacerdote benedicatur: & Sotherum Papam 13. ſimiliter conſtituiſſe, vt legitima non habeatur vxor, niſi per ſacerdotem benedicatur, & à parẽtibus fuerit ſolenniter tradita, & à Paranymphis cuſtodita. vt vitẽtur multa pericula, quæ circa matrimonium contingere ſolent. ait & Alex. ab Alex. genial. die. 2. cap. 5. impares nuptias aut ſine teſtibus ac patre nõ iubente legitimas non eſſe. & planè id iure ciuili traditur, vtique non valere matrimonium ſine conſenſu patris initum, & filios ante natos eiuſmodi matrimonio legitimos non effici l. Paulus. & ibi gloſ. Bart. Bald. Angel. de ſtat. ho. ff. & Roſell. tracta. legitimat. col. 3. niſi pater captiuus & multo tempore abſens fuiſſet, & tale matrimonium ita eo inconſulto contraheretur, vt ſit veriſimile aſſenſurum fuiſſe patrem, ſi adfuiſſet l. ſi filius. cum ibi not. de ritu nup. ff. Attamen pluribus viſum eſt generaliter valere eiuſmodi matrimonium iure canonico, vtique in his attendendo, c. fi. de ſec. nup.

& ita correctas leges ciuiles, quæ neceſſariò requirebant conſenſum patris in liberorum nuptiis,c.1.27.q.2.c.1.30.q.2.Anchar.in repet.c.1.cui initium,canonum ſtatuta.de conſtitu.& in conſil.21.not.in c.fi.32.q.2.& in d.l.Paulus de ſtat.homi.ff. & item per Alcia. in l.inter ſtuprum.de verb.& re.ſig.exprimentem etiam patre reclamante matrimonium à filio contrahi poſſe. Vnde & magis abſente,& non certiore facto patre matrimonium à filio contrahi poſſe dixeris,iuxta l.4. §.illud videamus.de fideicō. liber.ff.Bal.cōſ. 383.col.2.atque ſatius id eſſe, ſi vel omnino fieri debere illud appareat, & conſultos parentes impedituros ne fiat. etenim ſcriptum reliquit Hegeſippus lib.2.cap.9. ſuperfluum eſſe ſuadere quod fieri oporteat, cùm audientium aſſenſus in deteriora ſit.&c.Plinius ad Quadratum lib.epiſ.9. non eſſe conſulendos, quibus conſultis obſequi debemus.& B.Auguſtinus in ſermone de Cypriano martyre,in re manifeſtè iuſta nullam cōſultationem eſſe. Adhæc haud dubium eſt multis ſatis notis iuris locis vndique ſummè neceſſariā haberi, & præcipuè cōmendari in matrimonio libertatem.tum planè inquit Fabius ſenior de-

clam.257.nuſquam libertatem tam neceſſariam, quàm in matrimonio eſſe. ſicque declama.376. dicentem facit adoleſcẽtem, qui abdicatur à patre ob id, quod liberè duxit vxorem: quid tum? neſcis noſtri arbitrij eſſe matrimonia? affectus noſtri vobis non ſeruiunt. non potes efficere imperio vt vel amem quam velis, vel oderim. Matrimonium verò tum perpetuum eſt, ſi mutua voluntate iungitur. Cùm ergo quæratur mihi vxor ſocia thori, vitæ conſors in omne ſeculum, mihi eligenda eſt: alioquin quid proficis inuitum cogi? repudiabo. quanquam profectò in hoc prudenter & diligenter attendendum eſt à liberis, ne ſolum quod liceat agant, ſed & quod honeſtum eſt, l. ſemper de rit. nup. ff. ſecundum quod & ab Apoſtolo dicitur, licere quidem, ſed non expedire omnia. Ab iiſdem conſiderãdum eſt quoque, quòd non habent meliorem amicum quàm patrem. l. quidam cùm. de hære. inſt. ff. qui & dicitur ſolere capere conſilium pro liberis l. pen. de cur. fu. inf. l. nec in ea. ad leg. Iul. de adu. ff. & nõ ceſſare laborare noctes & dies, ne egentes relinquat eos in cõtemptu hominum, & periculis mundi non ſatis iuuenibus cognitis, c. cùm apoſt. §. probi-

Attendant hîc liberi.

bemus.de cenſ.l.vlt.§. filiis autem de bo.quæ lib.inf.Itémque ipſi parentes verè nobile cor habere debent,non ſuperbum,ac(vt vno verbo dicam) mundanum,adeò, vt cùm intellexerint liberos iniiſſe nuptias, ſtatim ſe deiiciant, & impotenti ira vel mœrore ſe conficiant:quaſi ſcelus operati ſint, & demerſi ad inferos liberi. quod quidem planè malum & dolendum eſſet,non illud, quod & boni plurimi eſſe poteſt,& ſi hominibus ſæpè ignota nec facilè apparēs cauſa.Nec ab re videbitur quòd cùm Iſaac Patriarchæ filius nomine Eſau duxiſſet vxores Agamidam Melonis filiā & Alibamin Euſebonis virorū Chananeorum ſemetipſum faciens dominum in poteſtate nuptiarum, & neque patris conſiliū ſumens(quod nec permiſiſſet Iſaac, ſi in eius poteſtate fuiſſet:cùm non libenter admitteret cum alienis ſuam copulari cognationem) nolens moleſtus eſſe filio, vt iuberet eum à mulieribus abſtinere, tacere decreuit, vt retulit Ioſephus antiquitatum lib. 1. cap. 26.Itaque nec conandum eſt à parētibus vt vel diſpenſatione diſſoluatur matrimonium huiuſmodi, vel religionis ingreſſu nondum ſcilicet conſummatum, iuxta ſcilicet c.ex publico.c.ve-

Huc attendant parētes.

rum.& c.ex parte.2.cõuerſ.coniug.cum ſi.ex quo ſæpe, cùm id non placeat, & oportunè nõ fiat, tanquam ex vno(quod dicitur) inconuenienti multa mala ſequuntur : ideóque ea iure pro certis habentur, vel maximè vt caueantur, l.ſi filius.cum gloſſ.de ritu nup.l.generaliter.§.ſi libero homini.de fideic.lib.l.qui bona.§.cùm inter.& §.vlt.de dam.infec.ff.& in hoc aureolus ſermo Omphalij videndus eſt lib.de ſuſc.propug.ch. R.item verò ſi & malitioſius agere parens decreuerit diſsipãdo bona, nihil aget & iure compelletur tradere filio legitimam, vel tanta bona aſsignare, ex quibus commodè viuere poſsit cum vxore, & ſufficere neceſſariis legitimíſq; oneribus: quæ quidem bona non poterunt alienari vel obligari: ſecundum Bald.in l.2. ſi quid in fraud. pat.inf.Caſtr.in l.Imperator ad S C.Trebellian. Cacialup. in rep.l.frater à fra.q.33. de condictio.indeb.ff.

Ne propter diuini amoris electionem paterna vel materna ſint liberi prouiſione defraudati.) *Hinc notare licet quod & prouerbij vice celebratur, quem occaſione bonitatis ſuæ damnum pati ncn debere : Imò & commodum aſſequi debere.ad quod & l.1. de iuſt.*

Occaſione bonitatis ſuę damnum nemo pati debet.

iuſt.& iur.ff.cum etiã huius ipſius legis textu ſuperiori,& auth.ſequen.& iis quæ denotata inuenies in l.1.ne Chriſtia. mancip.inf. item c.Iudæi.1.q.4.(quod eſt caput concilij Toletani quarti ſexageſimũ) & ibi not. & notatis finaliter ad l.in commodato. Cõmod. ff.& c.2.de fideiuſſ.& l.ſed ſi quis.queád. teſt.aper.ac l.quidam.de cõd.inſt. Vbi notat Bal.quòd benefacta ſunt digna laude, non pœna. Et maximè hic textus notandus eſt pro bonis liberis malorum & condemnatorũ parentum: Vt ob improbitatem & Vitium patris non debeant puniri Vel odio haberi, ſed potius quòd propria Virtute eniteãt,decorari & amari,iuxta Ioſephum antiquitatum lib.4.cap.penul.c.præsbyterorum.&ſeq.diſ. 56.nimirum(inquam) aliena laborant infamia, alieno, parentum Videlicet morbo, ſeu Vitio.Vnde indigni miſericordia non ſunt,Vt dicitur inf.de natur.lib.l.7.ad quam & notat Bal.ſubueniendum eſſe iis,qui laborant alieno morbo, Veluti liberis condemnatorum, longè Vtique miſerabilibus perſonis.Idémque Bald.in cõſil.408.ex eadem l.ait,quòd magis digni ſunt Venia,qui alieno morbo laborant,quàm qui proprio. nam etiam proprio

Probis liberis malorum præcipuè ſubueniendum.

l. i.

morbo laborantibus variè proculdubio indulgetur. & pulcher textus eſt in l. ſi cum mil. §.1. de compenſ. ff. vbi ſingulariter habetur tempus dari condemnatis ciuiliter humanitatis ſeu miſerationis cauſa ideo non remorari compenſationem ſeu quid ſimile fauorabile ipſis. nempe & ſecundum l. quod fauore de legib. inf. cum ſi. not. in l. intra dies, vbi vel maximè imolen. de re iudic. ff. Vnde & ſingulariter apparet regulam iuris, quæ habet, cùm quid ſimpliciter & die non appoſita promiſſum eſt, præſenti die deberi, intelligi quidem actione, & libera ſcilicet ſolutione, at minimè ſolutione neceſſaria & coacta: quia nihilominus Ei ineſt tēpus, quod iure indulgetur à iudicibus miſerationis cauſa, vt dictū eſt, pro perſona & debili qualitate, & quātitate iuxta l. 2. de re iu. l. ſi debitori: de iud. ff. not. in. §. omnis de verbo obl. in. §. fi. de inutil. ſtip. inſt. Hoc verò etiā ſcilicet iuxta tradita per Paulum Caſtrē. in l. poſt rem. de re iudic. & not. in l. certum. verſ. ſi. atque verſ. dabitur igitur. de confeſſ. ff. & §. 1. de off. iud. inſt. & ſi. ſed & (quod lex diuina habet) differēda ſolutio non eſt, ſed ſub die præbenda, tāquam nolente Deo fraudari quemquam vſu laboris ſui.

Regulæ iuris, quod die nō appoſita promiſſū eſt præſenti die deberi, ſenſus.

Paganorum.) *Hoc nomine hîc & lege ſeq. & ſimili titulo libro nouell. ll. Theodoſii Auguſti, & apud Hermenopulũ libri ſexti tit.* 11. *inter hæreticos dicuntur, qui ſemel Chriſtiani & catholici facti paganicam delirationem vel aliqua ex parte retinent, vel omnino reſumunt: aut etiam qui poſt tantam chriſtianiſmi lucem vtique maximum catholicæ fidei fulgorem, ipſi funeſtæ quoquomodo adhærent ſuperſtitioni, de quibus proprius tit. de apoſta. & de paga. inf. Ac cõtra hos D. Aug. luculentũ opus de ciuitate Dei edidit, quòd cùm Roma Gothorum irruptione ingentem cladem perpeſſa eſſet, Deorum falſorum cultores vſitato nomine Pagani dicti, in religionem Chriſtianorum illud referre conantes ſolitò acerbius Deum verum blaſphemarent, vnde & Pauli Oroſii hiſtoriarum illud vtiliſſimum opus. Extant & B. Auguſtini ſex quæſtiones aduerſus Paganos epiſt.* 49. *ac ſimul contra Iudæos, Paganos, & Arrianos cõcio quædã, in qua ipſos Paganos, ſeu Goliam proprio percutit gladio, hoc eſt Sibyllarum vaticiniis, de quibus etiam inter alios multos pleraque admirabilia refert idem Auguſtinus d. operis de ciuitate Dei libro* 18.

Pagani hîc qui dicãtur

Admirabilis res ſibyllinorum verſuum.

cap.22.vt verſus Erythreæ de Dei aduentu vltimo,& iudicio vniuerſali futuro: quorũ Græcè ſcriptorum literæ primores efficiunt hæc verba, Ieſus Chriſtus Dei filius ſaluator, quos hic quidem Latinè habet, vulgus apud nos Gallicè aut etiã rudiori materna lingua, quos eoſdem nocte natiuitatis Domini canit puer in ſuggeſtu eccleſiæ habitu ſibyllæ ornatus & gladio atque flamma ſulphurea enſem ambiente teterrimum ignem iræ Dei futurũ repræſentans:cui & concinunt presbyteri ex Auguſtino illud, iudicij ſignum, Tellus ſudore madeſcet. qui tamen mos eccleſiæ opinor particularis, vix eſt vt non improbandus videatur per c.ſi quid veri,37.diſ. & quæ ſimiliter ſcribit Iod.Clichtoueus de aduẽtu domini ſerm.2.& Marſil. Ficinus in nonum caput Aſclepij Triſmegiſti, tum notatis in c. conſuetudinem.diſ.11.aliâs vtique planè cõprobandus c.in his rebus, eadem diſ.exprimitque Ioannes Gerſon.inter alios alicubi, eccleſiaſticam conſuetudinem plus autoritatis habere, quàm aliquem doctorum ſanctorum: & ordinem doctorum non præcipuum ſed quaſi præcipuum in eccleſia eſſe dictum eſt c.cum ex iniũcto.& c.ſicut. de hæretic. &

Mos canẽdi ſibyllinos verſus in eccleſia an probandus.

Cõſuetudinis generalis eccleſię prima eſt & derogãs cæteris autoritas.

certè licet non depingendus imagine agni Chriſtus dicatur c.ſextam de conſec.diſ.3.tamen (vt ibidem & per Archidiaconum eſt notatum) illi iuri derogatum eſt eccleſiæ conſuetudine generali, vnde & in ſacra hoſtia in qua verè aſſumitur Chriſtus optimus maximus, imago agni, vti deſcribitur in Apocalypſi, efficta eſt. & ſic in vrbis noſtræ inſignibus Chriſtum repræſentans triumphātem ea imago habetur. Et quamuis niſi certis temporibus baptiſmus conferendus dicatur de conſec.diſ.4.par.2.tamen quotidie quique baptizantur, menti vtique canonum conſentaneo eccleſiæ more, vt colligitur & c.ſi qui. & ſeq.ead.diſ. Voluit quoque Archidiac. in c.quod autem.30.q.4.bona conſuetudine obtinere, vt plures in confirmatione & baptiſmo eſſe patrimi poßint, contra c.non plures. de conſ.diſ.4.atque in ieiunio ſentiunt plerique etiam particularem eccleſiæ conſuetudinem præcipuè obſeruandam, iuxta c. vtinam.& c.illa.& ſequen.12.diſt.

AVTHENTICA.

IDem.)*Hæc haud dubiè correcta ſunt auth. ſequen. & ibi vide Cynum Salicetúmque, Pa. & Feli. in c. vergentis. de hær. & Bereng. Fernandum in rep. l. in quartam. præfa. 3. artic. 3. conclu. 4. & item Fortun. Gartiam in l. Gallus. §. & quid ſi tantùm. nu. 233. & ſeq. de lib. & poſth. Atque huc pertinet quod ſcripſimus ad auth. ſi qua. de ſacro. eccle. ſup. notat & Crotus in rep. l. ſi is qui pro emp. col. 19. de vſucap. inde cum l. patri. §. itē ex diuerſo. de minor. ff. quòd reſtitutio, quæ procedit ex gratia & miſericordia, minus eſt fauorabilis reſtitutione, quæ venit de iuſtitia. & decidit Bal. in c. 1. col. vl. de off. ordin. regem ſemel excommunicatum, & ſi poſtea abſolutum, amiſiſſe iura interea alioquin debita.*

Reſtitutio quæ venit de gratia minus fauorabilis.

Excōmunicatus perdit iura interea alioquin debita.

AVTHENTICA.

GAzaros.)*Hæc nominum portenta, vt & quæ ſcribuntur in c. excommunicamus 2. de hær. ad eos vtique pertinent, qui circa mille ducentos annos à natiuitate domini fuerunt hæretici in hac vel*

De hæreticis, qui poſt mille ducentos annos fuerunt in Gallia Narbonenſi.

maximè Narbonenſi prouincia & partibus Toloſanis, vt exprimitur in c. ſicut. 1. eo. tit. At Albienſes primũ ab aliis nationibus inde, & ita deinceps planè ab omnibus dicti. celebratúmque triualiter illud: Albia fons hæreſum, neſcit amare Ieſum. & dictum negotium Albigenſe, quod primùm prædicatione, deinde etiam armis aduerſus illos ſuſceptum eſt, quorum quidã vtique Arriani erãt, quidam Manichæi, quidã etiam Valdenſes ſiue Lugdunenſes, mali nimium noti. quorum omnium errores longè impios & abſurdos, & exitium varium, ac ita fidei triumphum præclariſsimum recenſet opuſculum innominati, at ni fallor Bernhardi Guidonis epiſcopi Lodonenſis, inſcriptum negotium Albigenſe, & plenius haud planè nominati quoque eius temporis monachi piiſsimi & diligentiſsimi ſimile opus, inſcriptione carens, niſi quòd dicatum eſt Innocentio tertio pontifici maximo ab ipſo authore P. valliũ Sarnai monacho inibi dicto. vbi qui inter hæreticos perfecti, ſiue boni homines, qui credentes, & quomodo conſolationem dare, vel recipere dicerentur, commodiſsimè habetur, ad iuris iſtiuſmodi recentioris loca pleraque explicãda, quæ nos

l. iiij.

bona ex parte ex archiuis regiæ domus, ſacri quæſitoris, vere parricidij quæſtoris, hoc eſt fidei Dei patris in pernicie proximi violatæ, digniſſimi vindicis, deſcripſimus, quantocyus publicanda.

Diffidamus.) *Nota textum de diffidationibus, quæ vulgò dicuntur, & vſurpantur ab omnibus: cùm tamen iis vti non poſſint propria authoritate, niſi qui non habent ſuperiorem. Eſt enim vulgò dicta, quòd omnino diffidendum alicui grauiter infenſo alteri, & ſi minus latina voce, diffidatio, verè quædam belli denuntiatio ſiue indictio. cuius authoritas (inquã) priuata non eſt, ſed publica, & ſuperioris. c. quid culpatur. 23. q. 1. de quo & Bal. Aluarotúſque. §. item quemcunque. de ſtat. & conſ. eccle. ſicque ſingularia certamina (quæ & duella dicuntur) omni iure regulariter ſunt prohibita, & nõ niſi certis caſibus permiſſa. in quibus etiam, vt ipſa tantum curia Pariſienſis ampliſſima apud nos cognoſceret, expreſſum eſt regia ſanctione, vt traditum eſt in ſtilo Parla. Pari. Inſuper Paris Puteus tracta. de duello lib. 1. capite cui initium: duellum dicitur, teſtatur abolitã regni Franciæ conſuetudinem, quæ permitte-*

Diffidatio vnde dicta & quid ſit & quomodo ea quis vti poſſit.

Singulare certamen prohibitũ.

bat duellum. Cæterùm de eo plures conſtitutiones regiæ referuntur d.ſtil. Parla. titul.de guer.circa quas imprimis vidẽdus Gallus.qq. 56.65. 67.153.& Pe. Iacobus in ſuo opere praxis,tit.de duello.eſt & de hoc lex Longobardica.25,de homic.lib.homi.& l.1.de gladia.inf.& ibi doct.c.1.de purg. vulg.c.1.de tornea.c.1.de cler.pug.in duel.c.monomachiã 2.q. 4.& Leonis decimi Papæ epiſtolarum à Bembo ſcriptarum quinta lib. 4.& 11.lib.8. item tracta.ſpeciali & eleganti Alciat. & certè Ioan. Lignan. hícque in vltima parte tractatus alterius de bello.& Bal.in l.ex hoc col.3. de iuſ. & iur.ff. & conſ. 165. tom.2. Aluar.in c.1.col.5.de pac.ten.Zanet.diff.iu. 99..M.Ant.Baueria in rep.l.cum filio.fam. nu.52.de lega.1. Corſ.tracta.de po.reg.q.68. Steph.Coſta trac.de ludo col.11.Hier.Cagnol. in l.fauorabiliores.de reg.iur.ff.ita verò etiã repreſſaliæ vulgò nuncupatæ, hoc eſt pignerationes iure reprobæ ſunt,c.1.de iniur.& ibi doc.in 6.Bar.& Iaco.Canis tractatibus ſpecialibus.Ioan. Lign. tractatu de bello, à cap. 122.Arch.in c.dominus.23.qu.2. Luc.Penn. in l.1.vt null.ex vican.Bald.in l.ſi te paternis.de iur. delib. inf. & ſimiliter partiali-

Pignerationes prohibitæ.

Factiones prohibitæ. *tates factiones videlicet, quales iam olim apud Italos Guelphæ & Gibellinæ, à Bartolo ſpeciali tractatu, & alias ſæpe notatæ: etſi quæ & ipſe Bartolus de earum origine tradidit non ſolùm falſa, ſed ineptiſsimè commenta ſcribit Georg. Merula de antiqui. vicecomitum lib. 6. aitque Tho. Illyricus in inuectiua contra malos Chriſtia partiales eſſe renegatos (apoſtatas dixeris) Chriſtianos, & partialitates ſectantes peccare mortaliter, & eſſe in ſtatu damnationis, nedū qui verbo, ſed qui ſcripto vel ſigno profitentur ſe Guelphos vel Gibellinos, alteriúſue cuiuſque factionis ſimilis, quacūque ratione. cæterùm in* Difidato vno cēſen tur difidati cæteri illi adhęrētes. *materia diffidationis traditur, diffidato vno cenſeri planè diffidatos omnes eius complices, adhærentes, & confœderatos, id eſt, mutuo fœdere iunctos, fœderatos, & (vt Feſtus habet) confœduſtos, vt per Iacob. à ſ.* Quando nō niſi expreſſa intelligatur diffidatio. *Georgio tract. de feud. cap. penul. at oportere alioquin expreſſam eſſe diffidationem: ita quod ſi induciæ in aliquot dies pactæ erāt, iis tranſactis non videantur propterea quiantè diffidauerant, ſe inuicem denuò diffidare, vt apud Corſetum tract. de priuileg. pac. verſ. 11. & in add. Bal. ad l. idem. de pac. ff. in*

quo & Luc.Penn.in l.1.q.fi.publ.lætit.inf. facítque Iafred. deciſio.122.denique rumpẽs affidagium, hoc eſt fidem datam pactámque frangens punitur, niſi aliâs id ſibi lege liceat, vt in §.ſi quis aliquem & §.ſi verò temerarius. de pac. tenend.& apud Io.Fab. in §. pœna autem. de iniur. inſ. & Cuneum Angelúmque in l.1.vbi & quan.lic.ſine iud. ſe.vind.inf.cuiuſmodi vtique potiſsimũ ſunt cum ſibi adhærentibus omnibus hæretici, diffidati, banniti, & offendi quodãmodo permiſsi hac ipſa authentica & auth.credentes, & auth.ſi verò dominus.eo.ſup. & ſimilibus multis:atque adeò fides illis dari prohibita, ac bellum indici iuſſum legitimè, & ad id pleroſque omnes etiam magiſtratus iureiurando adſtringi,ita vt qui iurare noluerit,& efficere id, vt infamis, & tanquam hæreticorum fautor ac de fide ſuſpectus officio & honore ſpolietur, & vlterius ad eiuſmodi non aſſumatur,ac quod poſtmodum fecerit nullam obtineat firmitatem, vt eſt tex. in c.vt officium inquiſitionis.de hær.in 6.& in c.ad abolendam.eo.ti.in antiq.& tit.proximè ſuperiori, auth.ſtatuimus. vbi & nos plura. facítque c.excom.1.§.adiicimus. de

Affidagiũ rumpens punitur.

Hæretici & fœderati eorũ, diffidati bãniti & offendi permiſsi ac iuſsi legitimè, & ſi fides eis fuerit data.

hær.necnon quæ ſcripſimus ad l.2. & l. quicunque. eo. ſup. & ſi.

Suſpectus hæreſeos, vt alterius criminis, peius habetur, cùm iudicium refugit.

Tanquam infames & banniti ab omnibus habeantur, ita quòd ſi per annum ſic permanſerint, ex tunc omnes, tanquã hæreticos condemnamus.) *Hoc dicitur de iis qui ſola ſuſpicione notabiles, innocentes ſe non oſtenderint congrua purgatione. & ſimiliter habetur in c. ad abolendam. & c. ex communicamus.1.de hæret. & huc pertinẽt tradita à nobis in auth. item quæcunque. de epiſc. & cler. ſup. deinceps exprimitur d. c. excom. §. credentes. Ipſiúſque inde Friderici textu eiuſdem initij ſup. eo. relato, tum tales ipſo iure eſſe infames. Cæterùm nota, contumacia creſcere culpam, & culpæ præſumptionem & peius contra eum præſumi, qui iudicium refugere videtur, l. 4. de pœ. ff. c. de illicita. 24. q. 3. c. Chriſtianis. 11. q. 1. c. honoratus. 74. diſ. c. nullus. de præſump. & in hac ipſa materia de hær. in 6. c. cum contumacia, & c. vt inquiſitio. ad fi. & ibi doc. & Feli. in d. c. excom. col. 2. verſ. ſed quærit. vbi docet etiam ob aliam cauſam, quàm ob hæreſim excommunicatum perſeuerantem vel per annum, conueniri poſſe tan-*

Excommunicatus anno permanẽs poteſt cõueniri, vt ſuſpectus hæreſeos.

quam ſuſpectũ hæreſis. quoniã ſcilicet per eũ ſtare videtur quominus nõ ſit excõmunciatus, & ſic ab eccleſia diuiſus, & diabolo mortíque traditus, quam nemo ſanus non exhorret, & quantum poteſt effugit. c. ſi.3.q.4.c. omnis chriſ. & c.nemo epiſ. c. nolite.11. q. 3. & ibi not. & ſi. in hócque tex. & gloſſa expreſſa in c. quod autem.4.q.1.

LEX VNDECIMA.

QVoniam.) *Celebris de teſtimoniis hæreticorum lex, quam ipſo ſtatim initio ait Iuſtinianus ſanxiſſe, ad interpellationem multorum iudicum in dirimendis litigiis eius oraculo indigentium, vnde notare licet, quando nõ reperitur quicquam iure deciſum, adeundum eſſe principem qui de eo ſtatuat, & veluti Deus datus in terris oracula ſua & reſpõſa diuina emittat. & in hoc lex. & ideo & ibi no. de legi. ff. l. cùm de nouo: & ibi nos etiã inf. eo. Lucas Penn. in l. diligenter. de aquæduc. & in. l. 2. de Caſtrẽſiar. inf. & nos ad. l. 1. §. his igitur. de emen. Iuſ. C. & in l.1. de ſum. tri. ſuprà. & in l.1. poſt princip. de vet. iur. enũcl. inf. facítque ſimiliter l. omni nou. & ibi nos. de ſacroſ. eccl.*

Adeundus princeps vt quod nõ eſt deciſũ decidat.

An & quãdo hæretici vel Iudæi teſtimoniũ admittatur.

ſuprà.dein ad hanc legẽ Placentinus in ſumma ſua hoc tit. ait, fortè hodie (ſicut in nouellis legitur) nullum hæreticorũ, in vllo caſu, niſi vbi curialis reuocatur, contra catholicum admitti, ſcilicet in teſtem. porrò cùm de Iudæo nihil corrigatur, etiam contra catholicum pro teſtimonio contractúque admitti: & ita, contrà tamen de Iudæo etiam ſentiẽs Accurſius hîc ſcripſit, hodie nulli Iudæo permitti ferre teſtimonium contra orthodoxũ, niſi in curiali conditione, auth.quam dicunt quidam reperiri in nouellis.ea verò authentica ſcilicet lex ſeu nouella eſt inter alias Græcas quadrageſima quinta.idem quod primùm hoc lege ſancitur ſimpliciter referens(vt & habetur apud Gratianũ 2.q.7.c.ſi hæreticus.) & nihilominus nouiter ſtatuens illud quidẽ, vt tales, impij licet, contra orthodoxos teſtificari poßint, cùm hi licet orthodoxi inficiantur ſe curialis eſſe fortunæ, & neceſſe ſit vel genere illis coniunctos, vel qui alioquin de illorum fortuna habeant notitiam, in teſtimonium produci. & ſic in ſubſidium, eo tantùm caſu, cùm per alios id nequeat probari: non ſolùm quòd & pro orthodoxis teſtimonium intelligatur ferri, & ipſa rep. recta & ortho-

doxa (vt ibi exprimitur) ipſis ſcilicet curiis ciuitatum: quibus omnimodo fauẽdum dixerat etiam antea idem Iuſtinianus l.communium.§.fi.de natu. lib.inf. ſicq́ue videtur accipiendũ quod hîc deinceps dicitur, ſine vlla diſtinctione, hoc eſt omnes hæreticos, in teſtamentis & contractibus quidem teſtes eſſe poſſe, ſiquidem alij omnino nequeant haberi. quoniam & ipſe tex. id dicit permitti propter vtilitatem neceſſarij vſus, ne probationum facultas anguſtetur, vt ita in ſimilibus traditur, plenè per Marſilium in repetitio. rubricæ de probationibus & in l. diuus. de quæſtio. & in l.infans. ad leg. Cor.de ſic.ff. & ſing.73.& praxi.crimi.§.diligẽter.Vnde & fruſtrà ſubintelligere videtur hîc Placẽt. maſculos quidem hæreticos in teſtamentis teſtes admitti, malè etiam indicans mulieres nõ admitti, cum aliâs in his non admittantur, & duo impedimẽta fortiora ſint vno, ac duo ſpecialia circa idem nõ concurrant. quæ certè perinde ac vnum, vbi eadem eſt ratio, habẽtur. & in hoc Franciſ.Ripa tract. de peſte partis 2.particula 2.q.2. vt mittã alios multos. Porrò verò quod primò hîc dictum eſt, planè in iudiciis hæreticos minores & Iudæos

pro Chriſtiano, aut etiam pro ſui ſimilibus impiis, aduerſus impios quidem teſtificari poſſe, ita etiam ſi alij quidem (inquam) veritati perhibendæ prorſus adeſſe nequiuerint, accipiendum videtur nunc de hæreticis omnibus: quibus pro reatus generali ſimilitudine omnis actus legitimus & conuerſatio interdicta eſt, & perpetua infamia irrogata, ſummúmque ſupplicium conſtitutũ, ſecundum quod hîc dicitur de Manichæis & ſimilibus maioribus hæreticis, & dictum intelligere eſt in l. 1. de ſum.tri. & viſum eſt in l. Manichæos.eo. ſup. & nihilominus iuxta hîc not. per gloſ. & in d. l. 1. etiam per Alciat. & in c.accuſatus.§.1. ad fi. de hær. in 6. ac gloſ. in d.c. ſi hæreticus.2.q. 7. & in c.miramur.24.q.1.ita viciſſim accipiẽdas. Verùm etiam certè nunc fauore fidei quidem in iudiciis aduerſus ſui ſimiles hæretici (licet alij teſtes adeſſe potuerint) teſtificari poſſunt, præſertim verò etiam in probationum aliarum defectum, ſi ex veriſimilibus coniecturis, & ex numero teſtium, aut perſonarum, tam deponentium quàm eorum contra quos deponitur, qualitate, ac aliis circunſtantiis, ſic teſtificantes falſa non dicere præſumãtur,

vt

vt eſt tex.in c.In fidei fauorem. de hær. in 6. Inſuper hoc maximè obtinet in Iudæis,qui & aliâs planè aduerſus impios quidem non autem pios teſtificari poſſunt, vt in c. contra chriſtianos de hæret.in 6. & per Baptiſtam à S. Blaſio trac. correl. par. S. Fallen. 1. ac. 28. & puteũ tract.Syndic.cap.qui ſemel.fol. 107. & Marſil.cõſ.12. Etenim eodem modo etiamnum habenturIudæi, & melius illis eſt, quàm etiã Agarenis:cùm habeant primordiũ & reliquias veritatis, vt tradidit & Feli. in rub. & c.conſuluit.de Iudæ. & nihilominus hæreticis in hoc præſtant, quòd minus malum ſit viam domini non agnoſcere,quàm ea cognita retroabire, vt dicitur de apoſta.c. quidam. ſicque ab Auguſ. ad eremitas ſerm. 34. & in quæſtio. veteris ac no. teſt. q. 39. deterius amiſiſſe,quàm non habuiſſe ſalutem, & apud B. Cyprianum quadam ad ipſum præſbiterorum quorundam epiſtola, minus eſſe dedecoris nunquam ad præconium acceſſiſſe, quàm de faſtigio laudis ruiſſe. & ita quidem non eis omnino credendum eſt,qui fidem veritatis ignorant,quod habet tex.cap.1. de hæret. Cæterùm ſic videtur, vt qui Chriſtianus ſemel effectus in fide præuaricatus eſt,

Melius eſt iudęis,quã hæreticis vel agarenis.

Qui ſemel hæreticus fuit, nunquã poteſt eſſe teſtis contra catholicum.

perpetuò non poßit ad teſtimonium cõtra catholicum admitti, & ſi admiſſus fuerit, eius teſtimonium debeat infirmari. c. non poteſt. 2. q. 7. & non obeſt, ſed conuenit etiam c. teſtimonium. de teſtib. nempe volens in criminali ſiue ciuili iudicio eis non credendum qui à ſe veritatis fidem abiecerunt, ſi in ipſo crimine perſeuerent, & ita nec periuris omnino, cùm videantur in crimine perſeuerare, & valde præſumantur deinceps peieraturi, & falſum dicturi: ita vt non niſi in crimine maximo, vt hæreſis ipſius, ſi quando fortè penitus opportunum videatur, admittatur, c. accuſatus. §. licet. de hær. per hæc & caſum implicans hæreſis, quippe cùm in ea ſemel deprehenſus valde præſumatur in ea & perdurare, & metu pœnæ tantùm ad fidem conuerſus, ſecundum quod diximus in l. Manichæos eo. ſup. & ita catholicum ſe fingere, quamuis ſe talem maximè profiteatur & dicat, & Chriſtianum annuntiet, vt & cõmodè dicitur d. c. non poteſt. ſicut in fide Chriſti ſuſpectus eſt, ita in teſtimonio humano dubius habetur, & admodum præſumitur erga homines non eſſe fidelis, qui deo extitit infidelis: & quidem tanquam periuri nequiſsimi vi-

*dentur hæretici, qui vel ſponſam pactámque
ſacramento baptiſmi religionis fidem viola-
uerunt profana & aduerſa eccleſiæ opinione.
nimirum ſi tantùm in conuincenda hæreſi
ipſa (vti prædictum eſt) admittuntur. &
ita iuxta id ſcilicet, hi admitti debere intel-
liguntur. & ſic igitur tantùm admittẽdi vi-
dentur, qui ſemel tales apparuerunt, vt de-
inceps nunquam intelligantur contractã ſuſ-
pionem malam purgaſſe planè, & planè im-
pleatur regula quæ dicitur in 6. decretalium,
ſemel malum ſemper præſumi malum in eo-
dem genere mali, contra inibi traditam ad
Dynum à Boerio exceptionẽ, de qua alibi di-
ximus, ac quodammodo id quod vulgò dici-
tur contractum minui tempore crimẽ, de quo
ſcitè Budæus ad l. ſi diuti. de pœn. ff. &
Alcia. παρεργῶν lib. 2. cap. 10. & ita κατὰ
τὸ παροιμιαζόμενον vetus nocere peccatum: at-
que huc pertinent cùm alia, tum quæ ſcripſi-
mus ad l. fi. de Iudæ. inf.*

LEX DVODECIMA.

DIuinam noſtram ſanctionẽ, per quam iuſsimus neminẽ errore conſtrictum hæreticorum hæreditatem vel legatum vel fideicmõiſsum accipere. &c. *Eam ſanctionem adnotat hîc Accurſius eſſe l. Manichæos. quæ & proculdubio optimè ad totam hanc legẽ facit cum iis quæ notauimus ad l. 1. & 2. & l. quic. eo. ſup. ac item ſimiliter not. ad l. militẽ. de proc. inf. at magis cõuenit putare intellectã hîc aliã omnino Iuſtiniani conſtitutionẽ, quæ vel in emẽdatione Codicis tanquã nõ neceſſaria, cũ hac in ſumma cõprehenderetur, ſublata eſt, aut quæ Græca poſt l. ſi qui orthodoxæ. eod. ſup. annotatur & deeſt, tametſi quoque idẽ decernẽs nouella eſt 144. quæ inſcribatur: περὶ Σαμαρειτῶν. Cæterũ cũ ex aliis, tũ ex hoc & ſuperiorũ legum & notatorũ locis pleriſque animaduertere eſt, quod ſcripſit Accurſius primũ in hãc rubricã, hæreticos quoſdã magis puniri iure hoc, et certè alios à principibus & legibus eorũ parum correptos, & quodammodo toleratos, denique verò ſimili cum cæteris iure etiam grauius puniri.*

In quoſdá
hæreticos
quondá pa
rũ animad
uerſum, &
vix puniẽ-
dos hære-
ticos à mul
tis exiſti-
matum.

uiſſimè coërcitos. Atqui id ita ſtatutum eſſe mirandum non eſt, quando & diuus Auguſtinus aliquando cenſuit, hæreticos non eſſe puniendos, niſi fortè cõtumaces anathemate, & ita voluntatem ſacrilegam terrendo ſanandam potius, quàm vlciſcendo reſecandã, vti ſcribit ad præſidem Cæcilianum epiſ. 60. & ſimiliter ad Dulcitium tribunum ſequẽti epiſt. & Donato procõſuli Africæ epiſ. 127. atque epiſ. 158. & ſe. & alibi. & ita B. Bernhardus in Cantica canticorum ſermo. 64. tandem verò inquiens eiuſmodi melius effugari aut etiam religari, quàm ſini vineas demoliri: idémque ſenſit antea d. Cypria. vt Eraſmus adnotat li. 3. epiſ. 3. Contrariam autem ſententiam habet & ipſe Auguſt. epiſ. 48. & 50. & 204. & apud Gratianum c. nimium. 23. q. 4. & c. quando vult. & c. non inuenitur. & ſeq. 23. q. 5. quód & melius eſſe poſtremo haud dubiè viſum eſt, experientia maximè mõſtrante. Quare probat idem Auguſtinus vehemẽter leges Theodoſij fideliſſimi principis pro Chriſti eccleſia aduerſus hæreticos ſeuerè conſtitutas, vt eſt videre epiſ. 129. & alibi. Itaque rectè concluſit aduerſus Eraſmum ſacra Parriſiẽſis ſchola præcellen-

Poſtremo melius viſum, puniẽdos maximè hæreticos.

Nota cõcluſionẽ.

tiſſima, & demum ex omnium rectè ſentientium traditionibus optimis concludẽdum videtur, quoſcunque hæreticos terrore & pœnarum ſeueritate ad vnitatẽ fidei cõpellendos (in quo multas rationes collegit Archid. in c.quicunque.de hæret.in 6.) & ſcilicet vltimis ſuppliciis coërcendos: quoniam nulla inde ſequitur perturbatio reipublicæ, & hoc expoſcit ſalus multorum. in quo & multis Gratianus d.23.q.4. & Villadieg.in ſuo trac. de hæret.q.6. & Elzius in ſuo enchirid.cap. 27. & ibi Tilmannus in appendice. Ant. à Prato in decretis prouincialis cõci. Seno. exhortatione quadã ad principes Chriſtianos. & inde Clichto.in cõpendio veritatum ad fidem pertinentium cap. 13. & Pet. Auratus Paradoxorum ſuorum 39. & nuper P.Lizetius in exhortatione de ſancta in pſeudoeuangelicos animaduerſione. Ac certè videntur ſancti illi viri aliquando ſenſiſſe contrarium nimia quadam charitatis dulcedine & lenitate inebriati, aut etiam, quia tum ſecundum conditionem temporis haud commodius aliud videbatur. notat autem & ipſe Eraſmus in B. Cyprianum lib.4. epiſ. 2. eccleſiæ decreta pro tẽpore rectè mutari, de quo Gra-

tianus diſ.29.Inſuper notat planè idẽ Eraſmus iuxta Hieronymũ epiſtola ad Cteſiphontem contra Pelagianos,Priſcillianum hæreticum in concilio Burdegalenſi ſe damnãdum intelligentem ad imperatorẽ Maximum prouocaſſe,auditúmque Treueris ab Euodio præfecto prætorio,ab ipſo Maximo gladio addictum eſſe cũ Eucratia Delphidi rhetoris cõiuge,& Latroniano,aliíſque erroris conſortibus: vbi & quædã Priſcilliani diſcipula nomine Vrbica ob impietatis pertinaciam per vulgi ſeditionem lapidibus eſt extincta: atque ita cœpiſſe tum reuinci hæreticos, nõ ſyllogiſmis, ſcilicet haud profuturis pertinacibus, ſed ſaxis ac ferro.quod primùm ſcripſit Proſper in chronicis. & ita nũc dudum præcipuum contra obſtinatos hæreticos argumẽtum repertum eſt, cui reſpondere nequeunt Ignis,qui aut eos exuſtos in cinerémque redactos vento committit, aut falſum dogma abiurare cõſtringit.quæ pœna ſi priſcis illis hæreſiarchis omnibus decreta fuiſſet, nõ tot hæreſes pullulaſſent, vt præclarè ſcripſit Fran. Picus de ſtudio diuinæ & humanæ philoſophiæ li.1.ca.7.ſed & hoc Plato maximè voluit libro de legibus decimo,omnis generis hæ

reticos ſiue impios pœnis quibuſnã imprimis leuibus plectendos vt pietatem amplectantur, ſecunda verò vice vltimis ſuppliciis: etiam exprimens, qui eis fauerint, & vel inſepultos ſepelierint, à volente impietatis crimine poſſe accuſari. quæ & probè conueniunt c. quicunque de hæret. in 6. & l. Manichæos. & iis quæ ibi notauimus, & in l. 2. eo. ſup. cum ſi. Quàm oporteret pluribus accuſare ac conuincere ſtultitiam iſtorum hæreticorũ, qui ſcilicet morbis ſuis etiam indulgentes planè cenſuerunt contrarium, & ita ſe illis malis diutius arrodendos relinqui debere. ſed & melius forſan erit de hoc nihil amplius ſcribere: quandoquidem quæ ita manifeſtè falſa monſtrantur, tractare diutius & præſcrutari non oportet, ne contendentibus tanquam dubia putentur, vt & dixit in his magnus Athanaſius ad Epictetum. Sed & (vt commodè ſcribit Rupertus abbas in euang. Ioan. lib. 14) verba in ventũ iactare videbor, ſi cõtra tales fidei Chriſtianæ inimicos multa reſpondere tentauero. illæ namque vulpeculæ iamdudum tonitru cœli, id eſt clamore fulminantis eccleſiæ conterritæ, vbicunque ſunt latitant in caueis ſubterraneis, nec prodi-

re audẽt, vt vineas florẽtes fructúſque parturientes ſuo more putido dente demoliantur. & certè piiſsimorum eccleſiæ defenſorum principum ſæpius læſa patientia furor factus eſt, indicium vtique planéque iudicium mortis ſæpe conſtitutũ & exercitum, nimium terribile quidem his malis omnibus, at nihilominus in malo perſeueraturis, ni Dei manus, quemadmodum Thomam, ab incredulitate eos reuocare dignetur. quod vt faciat, ſecundum ſuam miſericordiſsimam voluntatem, imprimis ſupplices oramus.

NE SANCTVM BAPTISMA ITERETVR. TIT. 6.

De quo baptiſmo intelligitur hoc ius

INtelligitur hoc de baptiſmate in forma eccleſiæ dato. in quo c. ſubdiaconus. 24. quæſt. 2. c à quodam. c. à qui. & ſeq. c. ij de quibus. c. ab antiqua. de conſe. diſ. 4. & 1. q. 1. par. 5. & ſeq. Quibus accedũt & c. non licet fieri. & ſeq. d. diſ. 4. c. dictum de conſec. diſ. 5. D. Auguſt. lib. de fide ad Petrum Diaconum, cap. 3. & lib. 1. de bap. Nicephorus monachus in eccleſiaſtica hiſtoria, Poſtel. de ratio. Sp. cap. 5. Nec deſunt rationes huic iuris diſpoſitioni. de quibus Doc. in 4. ſen. & in ſummis ſuis, Io. à tur. in c. eccleſiis. de conſec. diſ. 1. Et quidem ipſe Deus vnus eſt, & fides vna. vnde & vnum baptiſma ſit oportet, dicente Apoſtolo ad Epheſ. 4. in quo & vide D. Chryſoſt. in Matth. altera expoſitio. homil. 5. item per baptiſmum renaſcimur. natiuitas autem vna eſt. Ioã. 3. a. Adhæc

Rationes huius iuris plurimæ.

in baptiſmo remittitur culpa & pœna,c.3.de baptiſ.c.per baptiſmum.& ſequen.de conſe. diſ.4.c.oſtenditur.& ſeq.c.ſi quicquid.c.vt oſtenderet.c.regenerãte.c.gratia.& ſeq.c.eos. ea. diſ. Ergo apparet cõuenire baptiſmũ non iterari, ex hoc etiã,quòd aliâs prouocarentur homines ad peccandũ magis,ſpe veniæ & impunitatis. Item huc pertinet quòd baptiſmus efficaciã ſuam trahit à morte Chriſti, quæ quidem vnica eſt:inſuper quòd character baptiſmi indelebilis eſt,& perennis,extans & apud illos,qui abſolutè damnati ſunt, Præp. in c.hanc regulam,1.q.1. Bunderi.in compẽdio diſſidij,tit.2.arti.vlt.Alph.Caſt.in hær. lib.3.In hócque relatum miraculum triper. hiſt.lib.11.cap.14.Atqui vbi dubium eſt,an ſit aliquis baptizatus,baptizari poteſt,c.vl. de preſ. non bap.c.paruulos qui.& tribus ſeq. de conſec.diſ.4.c.2.de baptiſ.S.Leo epiſ.64. & reſponſis factis Ruſtico epiſcopo Narbonenſi,ſub epiſ.70. Quãdo autem certum eſt, quod recta forma baptizatus eſt infans, vel ab obſtetricibus neceſſitate cogente(quo caſu id eis & ſimilibus permiſſum eſt c.conſtat.& quibuſdam ſequen.de conſ.diſ.4.c.ſanctũ.ea diſ.)non eſt etiã ſub conditione talis iterum

Dubio exiſtente, an quis ſit baptizatus, is debet baptizari.

Rectè baptizato ab obſtetricibus quid agendum.

baptizãdus, vt malè aſtruit Bar. in l. 1. eo. inf. cùm quid enim vna via prohibetur, aliis nõ debet admitti, ſed & his prohibitum cenſeri debet, l. ſcire oportet. §. 1. de tut. & cura. da. ab his, l. ſi patronus. de donatio. & iiſdem pœnis teneri qui contrà facit apparet, l. nemo. 2. de Iudæ. inf. c. quãto. de priu. Verùm ſi taliter baptizatus ſuperuixerit, debent ſuppleri per ſacerdotem ſolennia baptiſmatis, vt catheciſmus, vnctiones, & cætera, ſicut docuit Gabriel Biel in 4. ſen. diſ. 24. q. 1. g. & D. Antonin. in ſumma par. 3. tit. 14. cap. 13. §. 12. Pã. in c. 1. de baptiſ. ſenſit. & Corſet. tracta. de minimis, par. 2. verſ. 7. pro quo facit & c. hanc regulam. cum etiam c. quidam. verſ. & Leo hos. 1. quæſt. 1. c. ſi qui. de conſ. diſt. quarta c. ij de quibus. c. ab antiqua. c. de Arrianis. ea. diſtinctio. ſimiliter & qui pro ſola ignorantia Romànæ locutionis ita baptizatus eſt: babtizo te in nomine patria, & filia, & ſpirituſancta, denuo baptizari nequit c. quidam retulerunt. de conſec. diſt. quarta, cùm tamen ſolœciſmus vitiet reſcriptum c. ad audientiam, de reſcript. & ſi non vitiet modicus defectus literæ, ſyllabæ, & dictionis, vel orationis, dummodo

An ignorãtia latinæ locutionis vitiet baptiſmum.

deprehendatur voluntas reſcribentis, nec mutetur ſenſus, vel inducatur æquiuocatio, vt tradit Corſetus tractat.de minim.par. prima verſic. 66. nec paucarum literarum raſura: quæ & nequaquam ſapientis animum in dubitationem vertere debet c. vlt. de crimin.fal.in quo etiam Præpoſ. ad c. in memoriam. col. tertia, diſtinct.19. Vide & Ponta. conſ. 376. quæſtione ſecundà, & Tremoleum in additioni. prælud. Bonac. titul. de impediment. 1. num. 6. vide & in hoc ipſo, de quo agimus, D. Bonauent. in quart. ſentent. & Gerſon.ſuper flo.ca.4. Cæterùm valet baptiſma, quo à pluribus baptizatur aliquis, vel plures baptizantur ab aliquo, Archid.in c.propriè.de conſec.diſ.4. pro quo eſt c.dictũ.de bap. Ego etiam exiſtimo valere baptiſmum præſtitum ab impubere: etſi contrarium tradiderit Pan.in d.c.debitum. Meque obeſt contrariũ ius adoptionis, cuius meminit Cicero in Clodium oratione habita pro domo ſua, & Herodianus lib.5.ita nec leges ciuiles de eadem loquentes, quas idẽ Pan.in argumentum aſſumit, hîc, ſanè perperam.c.filius.de teſta.Luc.1.Matth.3.& ſimili exemplo relato in D. Damaſceni hiſtoria.

An valeat baptiſma à pluribus vel plurib⁹ ſimul datũ.

An valeat baptiſma ab impubere præſtitũ

abſurdum equidem eſſet cenſeri id ius diuinum vel canonicum expetere, vt quis ſit pubes, cùm maius nõ requirat, c. in Gene. de elec. c. quanuis. de pœnit. diſ. 1. etenim non iteratur baptiſmus datus à quantumcunque malo hæretico, Iudæo, pagano, laico, muliere, prænot. tex. & Io. à tur. in c. peruenit. diſ. 95. quanuis ſecus de diabolo Archid. cum D. Tho. & P. in c. propriè. Io. à tur. in c. Romanus. de conſ. diſ. 4. Gerſ. in floreum cap. 4. partic. 2. nec nos premit hîc d. c. debitum. quod quidem vltra caſum, quem determinat, non progreditur. quod tamen feciſſet, ſi voluiſſet. & quia non fecit, non eſt quicquam diuinãdum & temerè ſtatuendum, c. ad audientiam. de deci. nec argumentum à matrimonio carnali ad ſpiritúale ſemper valet, vt oſtendimus in auth. ingreſſi. de ſacroſ. ſup. & prædicta haud dubiè faciunt, vt & impubes & qui per ætatẽ pater eſſe nequiuiſſet, eius qui baptizatur, eundem in baptiſmo tenere poſſit, in quo tamen rectè docet Gerſon. ſuper floreo quòd tot annorum eſſe debent, qui ſuſcipiunt, vt poſſint eſſe memores facti, & ſui muneris: quod eſt inſtruere & monere baptizatum in fide & moribus neceſſariis ad ſalutem. Præterea de

Baptiſmus à quibus malis datus valeat.

An impubes patrimus eſſe poſſit.

infante, qui è ventre matris pedes & crura tantùm eduxit, & baptizatus eſt in his mẽbris, traditur eum cenſeri baptizatum, & ſepeliri debere in cœmiterio ſacro, Lap. allega. 104. & hoc ſi vel mater teſtetur ſenſiſſe eũ viuũ, cùm prædicto modo baptizaretur. idem Iaſ. in l. vxoris. de poſthu. inf. deciſ. Sacel. Tholoſ. 156. Clauaſ. verbo baptiſmus. 6. §. 3. quanquam alij non niſi caput extra ventrem apparens baptizari poſſe dicunt, l. cùm diuerſis. de religio. ſump. & funer. ff. Gloſ. vl. in princ. l. 3. de acqui. poſſ. Gerſon ſuper floreo. Adhæc natus videtur qui vel exſecto ventre matris eductus eſt, vt ita baptizari & renaſci planè poſsit, iuxta Chriſti verbum in euãgel. Ioã. facit l. ſi mater. de inoff. teſt. C. (quam in hoc citat Faber in proœm. inſtitu. verbo, Cæſar.) & planè l. etiam ea. de verb. ſig. ff. & quòd ſi vel aliquãtum moueatur eductus, intelligatur viuus, quia viuẽs moritur, faciunt prædicti tex. & l. qui du. §. 1. & ibi Bar. de manu. teſta. ff. Quid ſi quis fictè baptiſmum ſuſcepit? cenſebitur nihilominus baptizatus, c. maiores. §. penul de baptiſ. c. quomodo. & ſeq. de conſ. diſ. 4. quæ vide, & ibi not. Quid ſi quis coactus baptizari, tandem conſenſiſſe

An valeat baptiſma datũ nondum omnino nato vel de ventre matris tracto.

An valeat baptiſma fictè ſuſcipienti datum.

An valeat baptiſma datũ ei, qui primo contradixit deinde viſus eſt conſentire.

videtur? itidem cenſebitur baptizatus d.c. maiores.§.penul.de baptiſ.c.contra.de hæret. in 6. Idem de eo cenſetur, qui propoſitum habens baptizandi ſomno preſſus vel amentia, baptizatus eſt, d.c.maiores.§. vlt.de baptiſ. & ibi Gloſ.in fi. & Pan.nu.5.

LEX PRIMA.

ANtiſtitem, qui ſanctitatem baptiſmatis illicita vſurpatione geminauerit, ſacerdotio indignum eſſe cenſemus.) *Concordat additque ius canonicum c. vlt.in fi. de bap.c. eos quos. de conſec.diſ.* 4.

Multi iam olim anabaptiſtæ, & quis autor eorum

Eorum enim condemnamus errorem. &c.) *Hoc multi lapſi ſunt. at Agripinus Carthaginenſis epiſcopus, primus omnium mortalium, contra Diuum canonem, contra vniuerſalis eccleſiæ regulam, contra ſenſum omnium conſacerdotum, contra ſenſum atque inſtituta maiorum, rebaptizandũ eſſe cenſuit. quæ præſumptio tantum mali inuexit, vt non ſolùm hæreticis omnibus formam ſacrilegij, ſed etiam quibuſdam catholicis occaſionem præbuerit erroris. Cùm ergo vndique ad nouitatem rei cuncti reclamarent,*

rent,

rent, atque omnes quaquauerſum ſacerdotes, pro ſuo quiſque ſtudio, reniterentur, tunc beatæ memoriæ papa Stephanus apoſtolicæ ſedis antiſtes, cum cæteris quidem collegis ſuis, ſed tamen præ cæteris reſtitit, dignum exiſtimãs, ſi reliquos omnes tãtum fidei deuotione vinceret, quantum loci authoritate ſuperabat, vt habet Theophilus. itaque Vincentius Lyrinenſis: quis tam ſacrilegus, qui donatiſtas ac cæteras peſtes, quæ autoritate conſilij rebaptizare ſe iactitãt, in ſempiternum eſſe arſuros cum diabolo non cenſet? in quo & c.3. de hæret. & nota illicita iteratione fieri baptiſmo iniuriam, & præſumi de ſacramento malè ſentire, qui baptiſmum iterat, c.2. de apoſta. c. vlt. §. vlt. de preſb. non bapti. Præp. in c. hanc regulam. in fi. 1. q. 1. vnde & talis violatæ fidei ſacræ, & hæreſeos reus agi poteſt.

Iteratione baptiſmi, ei fit iniuria.

Anabaptiſtæ quique vt hæretici accuſandi.

LEX SECVNDA.

SI quis commiſit.) *Adde c. quibus. de conſec. diſ. 4.*

Per ætatem.) *Adde l. 4. §. vlt. cum l. infans. ff. de ſicca. c. eos quos. §. vlt. de cõſ. diſ. 4. l. 1. ſi aduerſ. delic. inf. c. 2. de apoſta.*

Iudices nõ punientes omnino vel parum punientes reos, vt ipſi rei veniunt puniendi.

NVIII.) *Nota finem huius legis contra iudices, qui dum diſsimulant quæ admittuntur crimina, nec puniunt, ea permittunt: quare vel non puniant omnino, vel improbo fauore minori pœna, quàm debeant, puniant: iuris equidem vigore, eadem pœna, qua rei ipſi, ſunt puniendi tanquam conſcij & complices, hoc inquam tex. & l. I. & l. chriſtianis. inf. de pag. facítque l. 2. §. poſtquam verò. verſ. ſin autem. inf. de. off. p. p. A. Vincent. Cygaud. lib. de alienatione iuſtitiæ char. 8. & vide Salic. & Fab. hîc, & Ponta. ſing. 77. item Amodeum tracta. ſyndic. verbo: item in eo. fol. 6. col. 3. atque no. in l. iudices de epiſ. audien. & in l. ſi quos. de off. p. p. o. inf.*

DE APOSTATIS.

TIT. 7.

DIſce qui ſint apoſtatæ ex l.1.& ibi Fab.eo.inf.et Accur.& Bar. hîc et Innoc.in c.ex parte de tẽp. ord. Vitali.de malefic.tit. de apoſta. & inſigni exemplo Iuliani Cæſaris, de quo Ammia.lib.15.& 21.& in hiſto.trip.in vita Baſilij magni, & alibi. Hos & Marranos Hiſpani vocant, vt multis docet Alph.Caſtren. de iuſt.hær. pu. lib.1. cap. 7. ſed & cæteri, vt videmus, nomine ex Cherinto & Ebione ſcholaſticis noto, tanquam aqua tinctos & recutitos, vt habet Capnion de arte Caballiſtica lib.1.hoc eſt baptizatos & circunciſos. dixeris circuncibaptizatos, Marrachriſtianos, circunciſionis & marræ tenus (quod eſt inſtrumentum ferreum ad ſcindendum aptum) Chriſtianos, ſub ſpecie & nomine Chriſtianiſsimi (quem viſi ſunt ſuſcepiſſe) iam verè & prorſus, ſicut

Qui apoſtatæ & vnde dicti Marrani.

antea, marræ, hoc eſt circuncisionis & Iudaiſmi ſtudioſos: aut מוֹרָה & תַּמְרוּק & *quaſi* מַרְחָנָא *hoc eſt nouaculæ & ablutionis, & quaſi Balnei participes, atque* מַרַדִים *ſeu certè* מוֹרִים *vel* מוֹרְרִים *hoc eſt rebelles contumaces, inobedientes, præuaricatores, infideles, apoſtatas. ſicut & planè interpretatur D. Hierony. Ezech. 2.* גוֹיִם מוֹרְרִים *gentes apoſtatrices. de his etiã meminit Car. Alex. in c. non poteſt. 2. q. 7. & Nicol. Bertrand. in c. vt inquiſitionis. de hæret. in 6. & Corſet. tracta de poteſ. reg. q. 85. dicens peſſimos iſtos Marranos, & fictos Chriſtianos poſſe puniri per inquiſitorem hæreticæ prauitatis: quemadmodum & Iudæos ipſos comittentes hæreſim circa legem ſuam, vt docuit Angel. in l. 1. §. iuſgentium. de iuſt. & iu. ff. per notata ab Innocẽ. in c. quod ſuper. de voto quãquam in hoc cõtrà facit Luc. Penn. in l. 1. quæſt. an Sarraceni & Gentiles ligẽtur iure Rom. de cond. & proc. inf. & Oldra. conſ. 51. & Ponta. ſing. 683. ſed cum prædictis facit tex. Græc. nou. 146. atque Pan. in cl. 1. ad fi. de vſur. quòd Iudæi & pagani dogmatizantes inter Chriſtianos vſuram non eſſe*

Apoſtatæ & Marrani poſſunt puniri per inquiſitorem hæreſis.

An & quãdo Iudæi vel pagani vt hæretici & per eccleſiã ſint puniendi.

peccatum, quanuis non ſint propriè hæretici, poſſunt tamen per eccleſiã cõpeſci. ad hócque latè Nic. Aimericus directo. inquiſito. par. 2. q. 46. Cæterùm docet Alph. Caſtrẽ. prænotato loco, apoſtatam verè & maximè eſſe hæreticum: & apoſtaſiam ſpeciem eſſe hæreſis peßimam. & ſi idem in alio opere, quod aduerſus omnes hæreſes ſcripſit, aliter docuerat. & nos eundem ſecuti ſumus ſup. in tit. de hæreticis. id tamen properè ſubanimaduertẽtes, & docentes confundi traditam differentiã inter hæreticum & apoſtatam. quamquã etiámnũ mihi vera videtur ea differentia, & per catacriſim & ſimilitudinis rationem quandam confundi. nec obeſt quòd c. contrà de hære. in 6. dicat apoſtatas velut hæreticos puniendos. quia nihil amplius habet eccleſia quod in eos ſtatuat. & conueniẽs eſt eos vel vt hæreticos puniri: & ſi fidem & religionem Chriſtianã prorſus exuerunt: quia ſemel ipſam ſuſcipientes, ſe ſubiecerunt eccleſiæ decretis. ſicque non ita foris cenſentur, vt ab eccleſia non debeãt puniri. & ſi aliter cenſeas de Paganis. quia ſatius eſt viam domini non ingredi, quàm ipſam ingreſſos retrò abire, c. quidã de apoſta. ita nec obeſt quod dicitur non eſſe ſelectum

An Apoſtata verè & maximè ſit hæreticus.

titulum iure canonico ſcriptum, de apoſtatis iſtiuſmodi: cùm is quidẽ qui ita ſcriptus eſt, de ea loquatur apoſtaſia: quandoquidẽ & ſi de alia loquatur, etiã loquitur de hac, d.c. quidã. quod non ob aliam cauſam ſub eo tit. poſitum videri debet, quàm quòd idẽ intelligi debeat etiam de his apoſtatis ſcilicet in fide, de quibus ampliora, ſi occurriſſent, neceſſaria collector decretorum appoſuiſſet. nec valet ſimilitudo, qua dicitur, hominem album albedinis acceßione non deſinere eſſe album. quæ longè inepta eſt, cùm albedo bonæ rei conueniat. nec valebit etiam ſi in nigrum tranſmutaueris, vt dicas, nigrum hominem acceßione nigredinis non deſinere eſſe nigrum: ita hæreticum factum apoſtatam, aut catholicum apoſtatã factum, non deſinere eſſe hæreticum, aut factum hæreticum: hoc conueniret ſi diceres nõ deſinere eſſe malum, aut factum malum. quod quidem generale eſt, vt nigrum. Dices apoſtatam errare vt hæreticum? ita autem errat & Iudæus & Paganus, vt hæreticus. Dices hũc baptizatum & fidem abieciſſe non alios? ideo verò non dicitur Paganus, vel Iudæus ſimpliciter, & ſi talis antea fuerit, ſed apoſtata. Dicetur igitur hic apoſtata, vel Iudæus vel

Paganus apoſtata, aut etiam Chriſtianus apoſtata, non hæreticus, ſi diſtinctè & propriè maximè loqui volumus. etenim hæreticus dicitur ab electione opinionis: qui circa fidẽ & religionem Chriſtianã, & in ipſa aliquid ſibi credendum enixè elegerit, quod fuerit aduerſus catholicam ipſius fidei & religionis traditionem. qui autem ipſam prorſus fidem & religionem, & quæcũque circa ipſam & in ipſa ſunt, & dici poſſunt, prorſus abiecerit, nec quicquã elegerit, quomodo hæreticus dici poterit? & non magis quod ab ipſa planè deſciuerit, & diſceſſerit apoſtata dicetur? omnino autem, vtcunque hoc ſe habeat, nota diligenter quòd iſti apoſtatæ puniuntur tanquam hæretici, iiſdem ſcilicet pœnis, quibus hæretici puniuntur c. contra Iudæos. de hære. in 6. Hoſtien. & Pan. in c. 1. de apoſta. pœnas hæreticorũ enumerauimus ad l. Ma. de hæ. ſu. atq; in ſequẽtibus legibus cõueniẽtia exprimuntur, videlicet quòd contractuum & vltimarum voluntatum, & ſimilibus commoditatibus careant, & proſcriptionem bonorũ patiãtur, l. 2. 3. 4. eo. inf. quibus ſupple quæ in d. l. Manichæos diximus, eáque auge & declara per illa quæ infrà hoc tit. denotabũtur.

Apoſtatæ iiſdem pœnis quibus hæretici puniendi.

LEX SECVNDA.

SI quis quinquennium.) *Vide Accurſ. hîc, & Bar. & adde Franc. Scyllacen. de fide cath. cap.* 54. *& Bal.in margarita, verbo, Memoria. Marſil.not.* 307.*Barb.conſ.*70.*to.*4.*Pan.in c.cùm nobis, col.*2.*de præſcrip.& facit ius tit.ne de ſtatu defunctorum poſt quinquennium quæratur. quod Antoninũ philoſophum inſsiſſe, ſcribit Capitolinus: meminit & Dynus tracta. de præſcrip.inter quinquẽnales præſcriptiones.*

Ne de ſtatu defunctorũ poſt quinquẽniũ quęratur ius à M. Antonino imperatore profectum.

LEX TERTIA.

SI, qui.) *Bene in hanc legem Accur.Bar.& Salic.& egregiè quidem Nicol.Arelatẽ.li. de hæretic.no.*44.*quem tamẽ multis oppugnat Alph. Caſt. de iuſ.hæret.punitio.lib.*1.*cap.*23. *contrà ſtatuens hanc legem correctam per c. vt inquiſitionis.de hæret.in* 6. *eo quod dicit, crimen hæreſeos eſſe merè eccleſiaſticũ: & cũ eiuſmodi ſit apoſtaſia, & apoſtata tanquam hæreticus puniendus c.contrà.de hæret.in* 6.*ad fidem redeuntem apoſtatam, niſi damnatus ſit, vt hæreticũ miſericorditer recipiendũ. quod*

An hęc lex iure canonico ſit correcta.

& ſine correctione legis admitti poteſt.quoniam nihil obeſt tum pœnitentiæ locum denegari,â principe,vel eius magiſtratibus,apoſtatis intelligi,cùm in manus eorum legitimè venerint.ſicut & aliarum legum punitio in hæreticos decreta tunc locum habet, & non parcitur hæreticis,& ſi parci debere dicatur hac l. & 1. *Manichæos.de hæret.ſup. quodammodo. & licet roget magiſtratus ſeculares eccleſia,ne pœnam ſanguinis inferāt, vt & notat Caſt.lib.*2 *cap.*13.*&* 26.*quoniā optima legum interpres conſuetudo oſtendit, nō de pertinaciter,apertè, vel præſumptè errantibus & damnatis legitimè, id intelligi. & palā eſt illam l.Manichæos.de filiis tantùm hæreticorum loqui:quibus à paterna impietate diſcedentibus veniam dat, quaſi eo ipſo quòd filij eorum ſunt,eadem impietate correpti fuerint.quod vtique non perinde cōſtat, ſed potius ex hoc,quòd non illis fauent, contrarium præſumitur. quemadmodum de imperatoria lenitate filiis læſæ maieſtatis reorum, ſe vitam concedere ait imperator in l. quiſquis ad leg.Iul. maieſ.ad maiorem ſcilicet tanti facinoris terrorem, veluti iniquum petens vt æquum ferat, iuxtáque c. vtilem*

Nota ſenſum l.Manichæos. de hæreticis.

Nota ſenſum l. quiſquis. ad l. Iul. maieſ.

*ſimulatio . 22.q.2.non quòd iuſtum exiſtimaret eos tradere neci, argu. l. ſancimus.inf. de pœn.cum l.in ſeruorum.eo.tit. ff. quod tamen illi immeritò exprobrat Alph. Caſtren. lib.2.cap.*11.*optimè quidem tradẽs diuina lege, etſi quis bonis priuari poßit à principibus & magiſtratibus pro crimine aliorũ, perimi tamen vel aliâs in corpore ipſo lædi non poſſe. Porrò verò cùm diſtinctum ab hæreſi crimen apoſtaſiam ipſam oſtenderimus in titu. nihil obeſt quominus liberè ſi præuenerit magiſtratus ſecularis, ſtatim apoſtatam ſine miſericordia punire poßit, ſicut blaſphemum, & ſacrilegum omnia ſacra profanantem & grauißima iniuria afficientem, hac l.c. ſtatuimus. de maledic. & traditis in c. cùm ſit generale. de for. compet. & per nos ſup. de hæret.l.Manichæos.*

Magiſtratus ſecularis poteſt præuenire punitioné apoſtatæ.

Verſari inter homines & hominum carere ſuffragiis.) *Hoc pœnæ maioris quàm mori, præcipuè ſuſtinetur à pauperibus leproſis, qui & curari nequeunt niſi à ſolo deo, vt teſtatur Theophylac.in Lucæ euang.ca.5. etſi ſcimus varia remedia tradi à medicis, quæ vel haberi nequeũt, vel nullius ſunt momenti. Hoc autẽ notaueris, vt cæteris paribus hos*

Pauperes leproſi præcipuè miſerandi.

pauperes præferas aliis, ſecundum not. à nobis in l.ſi quis ad declin.de epiſ. & cle.ſup. Cæterùm ad rem, vide ſimilem pœnã in c.ad abolendam.§.ciuitas.de hæret.

LEX QVARTA.

APoſtatarum. ſingulorum vox.) *Nota hîc quòd quilibet poteſt apoſtatas accuſare, vt de hæreticis dictum eſt l. Manichæos.de hær.ſup.* Apoſtatas quilibet poteſt accuſare.

Nullis finita temporibus.) *Huc pertinet & verbum, perpetuari, inf.ea.& nota, quòd contra apoſtatas perpetuò agi poteſt in eorum vita (etſi idem non ſit in aliis criminibus) ſicque poſt mortem eorum, etſi cauſa incœpta, non ſit in vita, quod tamen accipiẽdum eſt ſecundum l. 2. eo.ſup. vt & docent hîc Accur.& Salic.* Contra apoſtatas perpetuò agi poteſt.

Legi fraudem.) *Fit fraus legi cùm ſaluis verbis legis, ſententia eius circumuenitur l.contra.& ſeq.ff.de legi.l.ſi quis.ff. de adul. c.ad noſtram.de emp. & vend.ita cui amota eſt facultas teſtandi & donandi, etiam facultate vendendi priuatus intelligitur l. donationes.§.1.l.poſt contractum & ibi Bar. Forocorn. & alij.de don.ff.quo caſu & alij ab* Fraus legi quãdo fiat. Per prohibitionem dandi intelligitur etiam prohibitio accipiendi.

illo emere vel accipere prohibentur. Bar. in l. 2. de cupreſſ. inf. Ange. inſtit. de ſenatuſconſ. Tertull. in princ Pan. & Feli. ad c. nulli. de Iudæ. ſicque prohibitio facta viro, ne fideiuſſores dotis det, extenditur ad vxorem, ne accipiat, Pet. Vnzola. in praxi ar. not. tit. de beneficio legis rub. & nig. ne fideiuſſ. do. den. & in hoc adde Fabia. trac. de emp. & vend. quæſt. 2. ad fi.

NEMINI LICERE SIgnum ſaluatoris Chriſti humi, vel in ſilice, vel in marmore ſculpere, aut pingere. Tit.8.

HIc primùm per ſignũ ſaluatoris, crucẽ intellige, vt docent verba Caßiodori triper.hiſt.li.5. ca.5. ita habẽtis: Gallo ad antiochiã veniente circa orientem ſignũ ſaluatoris adparuit.columna namque ſub ſpecie crucis in cœlo viſa, maximo miraculo conſpicientibus fuit.tum facit quòd Matth.24.dicitur ſignũ filij hominis, & Apocalypſ. 7. & 9.ſignum Dei, & hoc intelligitur eſſe crux, pleriſque probatis doctoribus.facítque quòd in hieroglyphicis AEgyptiorũ notis crux ipſa ſymbolum fuerit vitæ æternæ, quæ vtiq; in cruce & per crucem à Chriſto data eſt omnibus ſequentibus eum, ídque retulit Poſtel.de orb. ter.concor.lib.1.ca.12.& li.4.ad fi. Facit itẽ

Quid per ſignum ſaluatoris accipiendũ.

quòd cùm Tyberius Conſtantinus Iuſtiniani iunioris ſucceſſor optimus deambularet per palatiũ ſuũ, animaduertit in pauimento tabulam marmoream, in qua erat crux dominica ſculpta, & ait: crucem Domini, qua frontem noſtram & pectora munire debemus, ſub pedibus conculcamus? & dicto citius iuſſit eandem tabulam auferri, mox inuentam alteram ſimilẽ, inde & tertiam. Vnde & maximus inibi latẽs inuentus eſt theſaurus, vt retulit Paulus Diaconus lib.18. Greg. Turon. hiſtor. lib.5. cap.19. Anno. lib.3. cap.19. atque planè hoc ita intellexiſſe videtur & agnouiſſe Diuus Ludouicus Galliarum rex, qui ſalutiferæ crucis ſignum tumulis defunctorum inſculpi, & pedibus proculcari vetuit, edixítque ne quoquomodo marmoribus & ſaxis humi ſternendis, viuifica crux incideretur, vt retulit Clichtoneus ſermone quodam de eo habito Parrhiſiis in collegio Nauarræ. Híncque apparet crucis ſignũ magnopere venerandum, & adorandum, vt expreſſum eſt l. decernimus. ſupr. de epiſ. & cle. & traditum à Petro venerabili lib. epiſ.1. & defenſum à Petro Aurato lib. in hære. Paradox. quinto, cantatúmque hoc à Lactantio in

Crucis ſignũ magnopere venerãdũ & honorãdũ.

carmine de domini paſſione:
Flecte genu,lignũq; crucis venerabile adora. Atque notatum hìc à Placentino: ſaluatoris Chriſti ſaluificum ſignum, crucis vexillum, ſalutis noſtræ ſalutare ſignaculum, ab omnibus eſt venerandum,ab omnibus eſt adorandum.huic ſigno.ſi manibus geſtatur, omnes debemus aſſurgere, ſic vt inſtitutũ eſt, cum deuotione honorem debemus impendere.Hanc etiam longè venerabilem figuram habent,aliâs impij, imagines ſanctorum deteſtantes Chriſtiani,qui ſunt in Corongonora vrbe,circa Indiam,inſignémque ipſam crucem ſtatuunt in templis,eandémque pontifex eorum in tonſura pro corona fert,vt prodit Ioſephus Indus in ſua nauigatione cap.133.de laudibus Laudes crucis. *& virtute huius plurima ſcripſit Fran. Picus de morte Chriſ.&prop.cog.li.1.c.10.tum D.Chryſoſtomus tomo ſexto ſpeciali homilia & to.5.homi.21.inter cætera dicens: ignoras quanta crux perfecit?mortem diſſoluit, peccatum extinxit,orcum inanem reddidit, diaboli reſoluit potentiam:& ad corporis ſanitatem præſtandam non eſt fide digna? totum orbem exuſcitauit: & tu in ipſa non confidis? vobis ſupplico, vt tanquam baculum Dei*

verbum habeatis. & ſicut ſine calceamentis vel veſtimentis omnino nemo in forum deſcendere eligeret, ita ſine verbo hoc nunquam in forum prodeas, ſed cùm es ianuæ veſtibula tranſgreſſurus hoc prius loquere verbum, abrenuncio tibi Sathana, & coniungor tibi Chriſte. & nec vnquam abſque hac voce exeas. Hæc erit tibi baculus, hæc armatura, hæc turris inexpugnabilis. cum hoc verbo, & crucem in fronte imprime: ſic enim non tantùm homo occurrēs, verùm & ipſe diabolus te nequicquam lædere poterit, cernens te cum his armis vbique adparentem. Porrò de nomine ſaluatoris intelligit hunc textum Polydorus de inuento. re. lib. 5. cap. 6. & de imagine ſaluatoris, Vitalinus tracta. malefic. tit. quibus de cauſ. quis poßit ad mor. condem. & Hegēdorphinus in exegeſi: & ſanè licebit ipſum ad eā extendere cū Droſeo in ſingulari huius tituli argumento. Quin Bartolus tract. de inſig. & ar. ad fi. inde argumentatur, inſignia domini cuiuſque non debere à ſubditis humi ſculpi vel pingi. ad quod etiā facit, quòd domini propter poteſtatem legitimam, quam in ſimiles homines habent, ſunt quædam Dei imagines excellentes, & tanquam dij præ cæ

reris

Notanda verba.

Quid item per ſignū ſaluatoris intelligatur.

Argumētū inde ad inſignia cuiuſque domini.

teris honorandi, vt amplè docuimus in proœmial. & in l.1.de ſum.tri.ſup. & in 3.par. l. ſi quis in metal.de pœnis inf. Syluæ iuris ca.3. Atque hinc animaduerte quod initio legis ſequentis exprimitur, quàm diligentem curam antiquis fuiſſe, per omnia ſuperni numinis religionem tueri: cùm etiam huic rei, minimæ vtique, ſi aliis lõgè maximis criminibus (quæ nunc impudenter & impune diſsimulantur) eam compares, tam ſedulò & plenè prouiſum ſit, vt ne leuiter quidem inſculpi vel pingi, ſacra in ſolo licuerit. Hoc enim ſignificat quod notabiliter dicitur, in marmore, non in marmor, ſi credimus Alexandro ab Alex. genial. dier. lib.2.ca.28. aduerſus Vallam fundatiſsimè docenti, etiam latinè dici quicquã inſculpi vel incidi in marmor, vt, in marmore: ſed cum accuſandi caſum ponimus videri expreſsiùs atque altiùs rem fixam deſignari, cùm verò ablatiuo vtimur, leuiter & in ſuperficie, & non penetrare funditus ſignificari. ſic verò etiam non licuit vllum ſacrum librum corrumpere vel conſcindere, vel etiam cauponatoribus, vel vnguentariis, vel alicui alij delendum tradere, niſi cùm vel à tineis vel ab aqua vel aliquo alio modo red-

Obſeruandũ quàm diligẽtem curã antiquis fuiſſe per omnia ſuperni numinis religionẽ tueri.

Quid intelligatur per hæc verba: in marmore.

Punienda ſacrorum librorum quæque corruptio.

o. i.

ditus fuiſſet inutilis. qui verò ſecus feciſſet anno vno excõmunicabatur, aut ſanè excommunicari iubebatur, etiamnúmque iubetur extante canone 68. concilij Conſtantinopolitani ſexti generalis. ſed nunc, inquam, negligũtur planè maiora. omnia quidem minus principalia auctiora & magnificentiora ſunt, cætera haudquaquã meliora, vt maximè dici poſſit cum Bonifacio martyre & epiſcopo, quondam ſacerdotes aureos ligneis calicibus vſos, nunc contrà ligneos ſacerdotes aureis calicibus vti, liceátque in hunc ſenſum dolente cantu vſurpare illa Albij Tibulli carmina,

Taxatur præcipuè curanda in ſacris nunc maximè negligi.

Tunc melius tenuêre fidẽ, cùm paupere cultu
Stabat in exigua ligneus æde Deus.

LEX VNICA.

CVM. grauiſsima pœna.) *Hãc pœnã putaui ſemper eſſe pecuniariam, & arbitrio iudicis irrogandam, vt & poſtea inueni exiſtimaſſe Placentinum in ſumma ſua planè dicentem, hanc in legem delinquentem, pro motu iudicis debere mulctari. hócque colligo ex ipſo textu qui habet mulctando, ſiue mulctandis. docemur autem l. aliud eſt fraus. de verb. & re. ſig. mulctam eſſe correctionem*

Quæſit pœna huius l.

ſpecialis peccati.facítque in hoc textus etiam habens:ſpecialiter imperamus.& docemur d. l.aliud,eiuſmodi peccati animaduerſionẽ hodie eſſe pecuniariã, venireq́ue ex arbitrio eius, qui illam dicit . Porrò probabiliter iure dici poteſt minus puniendum eſſe eum, qui vel vtilitatis & pietatis cauſa motus, quàm qui laſciuia vel nulla de cauſa in hoc deliquit, vt cùm aliquis peregrinaturus pecunias crucem inſculptam habentes,ne amittat latronum incurſionibus,recondit in calceis ſub pedibus:cúmque in nuptiis,ſiue funeribus mittuntur in pauperes pecuniæ,ita ſcilicet vt pedibus conculcẽtur.& ſi nihil diſtinxerit autor innominatus libri de blaſphemia,dicens. & hæc nefandiſsima ſcelera.nobiſcum autem facit c.2.& ibi Gloſ.& Pan. de apoſta. vbi & habetur de pietate directa in hominẽ. id quod etiam excuſat aliquatenus ſimplices mulieres,quæ ponunt quandam herbam in figura crucis,ſub pedibus, vt dolore alui leuentur. quod vtique reprehenſibile eſt,& mali exẽpli, nequiſsimum factum reſpiciens muhamedicorũ,qui(vt ait Philomuſus) crucis dominicæ ſignum in plantis ſuis cum magna ferunt ignominia.ſicut & ſuperſtitio illa no-

Pro variis cauſis variè puniẽdus delinquens in hanc legẽ.

Facta frequẽtia plerąue in hanc legẽ.

Factũ reprehenſibile.

Superſtitio taxãda. *tanda eſt, qua in die dominica palmarum, cùm venerabilis paßio domini in templo canitur, ex lauro ſiue etiam olea vulgus factitat cruces. in quod Author flagelli maleficiorum. facitque Longobarda 33. tit. qual. quis ſe defen. deb. quam vide, & Pet. Iaco. in praxi, tit. de ſtatu curiæ Romanæ. Sed ad pœnam illam imponendam, non etiam ineptum erit diſtinguere gradus charitatis, ſecundum theologos: vt minori pœna plectendus ſit, qui maioris charitatis ratione perſuaſus in hanc legem commiſit: & ſic qui fauore animæ minori adhuc, & minore adhuc qui abſoluto fauore & reuerentia ac honore Dei: vt ij qui in ſepulchrorũ lapidibus ſculpi faciunt cruces, & ſimilia, conſentiunt vel permittunt. contra quos vehementer notat hunc tex. Salicetus hîc, & Clauaſ. in ſum. verbo, imagines. §. fi. & Polydo. Vergil. opere de inuent. re. ſubiiciens, eo noſtram teſtatiorem fieri religionis negligentiam. Puto etiam quòd ſi vel depinxiſſe crucem dolo, vel conculcaſſe deprehenſus fuerit aliquis, vltimo ſupplicio ſit afficiendus, vt latè tradit de eo qui conculcauit corpus Chriſti Nicol. Bertran. ad ca. vt inquiſitionis. in præfatio. de hæretic.*

Grad⁹ charitatis diſtinguendi ad imponẽdam pœnã huius legis

Dolo depingens vel conculcans crucẽ ſummo ſupplicio afficiẽdus omnino, vt hęreticus obſtinatus.

in 6. & certè de imaginibus ipſius crucis & ſanctorum Grillandus lib. de ſortileg. quæſt. II. cap. 2. §. fi. de offic. ord. in 6. & ibi Doc. in quo & vide Angel. in l. ſi quando. de oper. publi. inf. facitque Marſil. in praxi. §. & quia. nu. 25. taliſque ſatis cenſeri poterit hæreticus violenta præſumptione. Nec faciet, vt minus puniatur huius præſumptionis natura, ſola quidem id obtinens alioquin, c. afferte. de præſump. Pan. in c. 2. de cohab. cler. & mulie. Brun. tract. de indic. & tortu. quarta quæſtio. principa. col. 3. in quo vide nos Syluæ cap. 23. etenim non ſolùm hîc error eſt violenter præſumptus, ſed etiã aperta grauiſſima crucis & dei inhonoratio, & iniuria. quæ res efficit, vt etiã nullomodo tali tãquam ſemel delinquenti & corrigenti ſe hæretico, parcendum ſit, nec differenda pœna. quemadmodum etiam ſignificatum eſt in l. hi qui. ſup. de apoſtatis, qui non ſolùm malè ſentientes de fide habẽtur, ſed & planè baptiſma profanant, & conculcant. & ita accipe quod aiunt pœnam huius legis vltimum ſupplicium eſſe, Accur. hic, N. Bert. in d. c. vt inquiſ. Autor. d. libri de blaſphemia, Droſius in methodo iuris, Barba. in re-

petitio.c. teſtimonium.par.2. col.17.de teſti. & in c. prudentiam.§. adiicimus.de off. delega. Marſil.in l. ex ſenatuſconſ. col.2. de ſicca.ff.Baldus, referens caſus in quibus per legem nominatim imponitur pœna mortis, in l.data.col.4.qui accu. poſ. P. Puteus trac. de ludo, col. antepenul. vbi & multa ad rem videre licet.

FINIS.

Errata.

Pag.2.li.9.ponant.lege,ponat. pa.3.li.6.lege,eliminare. pag.6.li.1.lege,cle.1.li.18.indixerit.pag.9.li.3.dele,ca. pa. 22.in aliquot exemplaribus linea quinta & ſexta ſunt inuicem trãſpoſitæ.pag.26.li.1.in aliquot exemplaribus deſideratur dictio,per. pag.33.li.14.lege,ſanc. pag.37.li.1. in aliquot exemplaribus eſt catamiandi, pro catamidiandi. pag.61.li.2.lege,edil.li.5.valde. pag.89. li.6.nou. pag.92. l.edicitur.pag.100.li.9.inſt.pag.104.li.15.errare.pag.106. li.1.& pag.110.li.1. prima verba, in aliquot exemplaribus inuicem tranſpoſita ſunt.pag.108.li.6.lege,affectant. pag. 114.li. vlt. l.fi. pag.116.li.7. in aliquot exemplaribus impreſſum eſt,igneum,pro, ignem.pag.131.li.18.lege,col.36. pa.137.li.13.indicare.pa.192.li.19.ea. Hęc & alia, vt vel diſtinctiones,medias diſtinctiones,ſubdiſtinctiones omiſſas vel poſitas perperam, candidus Lector facilè emendabit.